

NORGES BANK

1977 / 2

ARKIVEKSEMPLAR

Penger og Kreditt

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

Norges Banks bibliotek

0100670PR

11/11/11

11/11/11

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

INN H O L D

- 75 I dette nummer
- 77 Den vanskelige velstanden
- 79 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 88 Kredittoversikt
- 93 Valutaoversikt
- 97 Den nye bankstatistikken –
hva sier den?
v/Jon Petter Holter og Bjørn Rogstad
- 106 Trekk av strukturutviklingen
i norsk kredittvesen etter 1950
v/Martinus Halsen
- 118 Kredittoversikt 1976
- 134 Distriktsrapporter 1976
- 145 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 149 Tabeller

Penger og Kreditt utgis hvert kvartal
av Norges Bank, Oslo

Redaktør: Hermod Skånland
Redaksjonssekretær: Liv Kielland, Pengepolitisk avdeling
Redaksjonsutvalg: Einar Forsbak, Pengepolitisk avdeling,
Martinus Halsen, Bank- og Utlånsavdelingen,
Bjarne Hansen, Valutaavdelingen,
Erik Chr. Kolderup, Administrasjonsavdelingen, og
Oddvar Trones, Ekspedisjons- og regnskapsavdelingen

Redaksjonens adresse:
Norges Bank, Pengepolitisk avdeling,
Boks 336, Sentrum, Oslo 1
Telex: 19888 nbank n

De synspunkter som fremkommer i denne
publikasjon, representerer artikkelforfatterens
egen oppfatning og kan ikke tas som uttrykk
for direksjonens standpunkt til de
forskjellige spørsmål

Ettertrykk med kildeangivelse er tillatt

Sats og trykk: Norges Banks Seddeltrykkeri
Design: Anisdahl/Christensen

I dette nummer

I en innledende artikkel kommenterer vi de kredittpolitiske oppgaver som reises ved et raskt stigende inntektsnivå og optimistiske forventninger.

Årets annet nummer blir mer omfangsrikt enn vanlig blant annet fordi det bringer en oversikt over kredittinstitusjonenes virksomhet i foregående år. Før banken fikk sitt eget tidsskrift, var disse oversiktene med i Norges Banks årsberetninger.

"Distriktsrapporter 1976" er basert på utdrag av de årsrapporter som Norges Banks tyve avdelinger rundt om i landet utarbeider. En har denne gang tatt spesielt sikte på å belyse bankenes holdninger til de kredittpolitiske signaler myndighetene gir, og deres prioriteringer overfor lånsøkere.

Konjunktursituasjonen samt kreditt- og valutapolitiske forhold er som vanlig kommentert i de faste spaltene i tilknytning til indikatorer og annet materiale som skal gjengi faktisk utvikling i den senere tid.

Selv om de faste spaltene fyller mye, har vi fått plass til et par artikler. I et tidligere nummer av tidsskriftet brakte vi en generell redegjørelse for utbyggingen av bankstatistikken. Denne gang fører *Jon Petter Holter* og *Bjørn Rogstad* linjen videre i en artikkel de har kalt: "Den nye bankstatistikken –

hva sier den?" Statistikkomleggingen avdekker flere interessante forhold. Det gjelder blant annet fordelingen av utlån og innskudd på institusjonelle sektorer. Få var antakelig klar over at lønnstakernes andel av så vel innskudd som utlån er så høy som de nye tallene viser. Særlig gjelder det i sparebankene, der lønnstakerne hadde to tredjedeler av innskuddene i 1976 og vel halvparten av utlånene. I forretningsbankene var andelen en tredjedel for begge postene.

Et annet forhold som de nye tallene avdekker, er finansinstitusjonenes store innskudd i forretningsbankene – hele 18% av samlede innskudd.

Det kan videre nevnes at den nye bankstatistikken vil gjøre det mulig å få et tilfredsstillende bilde av rente- og provisjonsvilkårene til enhver tid.

Artikkelen konkluderer med å gi enkelte vurderinger av den nye bankstatistikken som hjelpemiddel i kredittpolitikken.

Den andre artikkelen er skrevet av *Martinus Halsen* og handler om "Trekking av strukturutviklingen i norsk kredittvesen etter 1950". På grunn av omleggingen av bankstatistikken kan det nettopp nå være naturlig å belyse endringer over et noe lengre tidsrom. Senere vil brudd i enkelte tallrekker skape vansker for tilsvarende

analyser. Halsen påpeker i sin artikkel at forretnings- og sparebankenes andel av samlede utlån i perioden er sunket. Dette måtte man vente, dels på grunn av statsbankenes sterke utlånsøkning og dels som følge av framveksten av nye typer finansinstitusjoner.

Blant tabellene bak i heftet har vi fra og med dette nummer med to nye. Tabell 21 og tabell 22 gir rente- og provisjonssatser på nye utlån for henholdsvis forretningsbanker og sparebanker. Dessuten er tabellene 8 og 11 utbygget på grunnlag av den nye bankstatistikken.

Den vanskelige velstanden

Det alvorligste tilbakeslag i de vestlige lands økonomi siden krigen gav hos oss bare en midlertidig senket produksjonsvekst. Og mens andre land fortsatt har omfattende arbeidsledighet, og våre nærmeste naboland kanskje ennå har de største problemene foran seg, er vi på god vei tilbake til vår normale situasjon med stramt arbeidsmarked og jamt stigende inntekter. At denne gunstige stilling ikke bare skyldes vår egen kløkt, skal vi la være å gå nærmere inn på i denne forbindelse. Vi skal heller feste oppmerksomheten ved enkelte av de problemer spesielt kredittinstitusjonene står overfor når det gjelder deres medvirkning i å administrere denne velstanden.

Allerede i fjor høst (Penger og Kreditt, nr. 3) pekte vi på de kredittrestriksjoner som da var innført, egentlig innebar en normalisering av kredittpolitikken, og at det var behov for en liknende utvikling på finanspolitikken område. Siden da og fram til utgangen av april i år har utlån fra forretnings- og sparebanker økt med vel 1 milliard kroner mer enn nasjonalbudsjettets tall for 1976 og 1977 forutsatte. Opplegget for stats- og trygdebudsjettet for 1977 bar heller ikke særlig preg av noen tilstramning, og inntektsoppgjøret i vår førte til merutgifter på 700–800 mill. kroner utover hva som allerede var forutsatt. Så langt er det altså ikke lett å finne spor av den ønskede normalisering.

Svekkelsen av statsfinansene har sin motpost i gode inntekter hos lønnstakere,

bønder og andre næringsdrivende. Økt evne til å påta seg gjeldsforpliktelser, en fortsatt sterk prisstigning og en viss langsom bedring i den internasjonale konjunktursituasjon bidrar alt til en sterk økning i kreditt- etterspørselen. Sett fra bankenes side øker kundenes kredittverdighet, samtidig som inntektsstigningen fører til en sterk økning i bankinnskuddene. Sesongkorrigert steg innskuddene fra publikum i årets fire første måneder med 14,5% regnet på årsbasis. Uten tiltak fra myndighetenes side ville bankenes utlånsevne ha økt noenlunde tilsvarende.

Om vi skal få dempet presset i vår økonomi og gradvis redusere vår avhengighet av låneopptak i utlandet, kan vi på den annen side ikke la disse ønsker om kredittfinansiering få slå ut i en tilsvarende etterspørsel etter realressurser. Dette innebærer at bankene i langt mindre grad enn vanlig kan nytte den tilgang på midler de får gjennom innskuddsøkningen til nye utlån. Mens utlånsøkningen var 75% av innskuddsøkningen i 1976 (mot 90% i 1974 og 85% i 1975), forutsetter kredittopplegget at den i 1977 skal være bare om lag 55%. I årets fire første måneder var tilsvarende andel, basert på sesongkorrigerte tall, 95%, slik at nedgangen må falle med desto større tyngde på resten av året.

Selv om det kan være grunn til å tvile på om det er realistisk å få gjennomført en så sterk utlånsbegrensning som dette, må de kredittpolitiske virkemidlene brukes slik at

en kan komme lengst mulig i denne retning. Derfor er plasseringsplikten og likviditetsreservekravene økt. Renten på de ikke-behovsprøvde lån i Norges Bank er dessuten hevet unntatt for de to første transjene, de såkalte skattetransjene. Dette er et signal til bankene om å innrette seg slik at de i størst mulig grad kan la være å gjøre bruk av de høyere transjene. Overfor en uvanlig stram likviditetssituasjon i juni har en unnlatt å treffe kompenserende tiltak, og bankene må være forberedt på at dersom ikke utlånsøkningen kan bringes radikalt ned, vil den likviditetstilførsel som finanspolitikken medfører i tiden fremover, måtte motvirkes ved fortsatt økning i likviditetsreservekravene. Bankene vil i denne situasjonen stå overfor en meget krevende oppgave. Selv om det er gitt rom for en utlånsøkning på om lag 7% av forvaltningskapitalen, og selv om avdrag på tidligere lån gir muligheter for å bevilge nye lån på flere ganger dette beløp, vil de stå overfor et stigende spenn mellom de forventninger kundene stiller til sin bank, og mulighetene for å innfri disse forventninger. For en bank som gjerne vil være sine kunders tjener, må den prioriteringsoppgave den dermed blir stilt overfor, føles svært vanskelig. Og likevel er det gjennom den banken fyller en av sine viktigste samfunnsmessige funksjoner.

Det er bankene selv som må avgjøre hvordan denne oppgaven skal løses. Det kan kanskje likevel være av en viss nytte å peke på enkelte muligheter bankene har for å begrense utlånsøkningen.

- Den enkelte bank kan sette en ramme for totale forbrukslån som svarer til det omfang av slike lån man nå har. Lån knyttet til avtalte spareordninger må

naturligvis fortsatt gis, men de må såvidt mulig søkes innpasset innenfor denne ramme. Med den raske sirkulasjon man har på forbrukslån, skulle nye lån av denne type fortsatt kunne gis etter en viss ventetid. Lån til hyttebygging må i denne forbindelse betraktes som forbrukslån.

- Kravene til egenfinansiering kan heves både når det gjelder forbrukslån, lån til utbedring av boliger m.v. og til investeringer.
- Kravene til tidligere kundetilknytning kan skjerpes også i de tilfeller der banken for tiden har tilstrekkelige midler til å gi lån også til nye kunder.

Ved tiltak av denne karakter skulle det være mulig fortsatt å innvilge byggelån med konverteringstilsagn fra statsbankene og lån som er av direkte betydning for opprettholdelse av rasjonell og lønnsom sysselsetting. Men det er grunn til å peke på at ledigheten nå er nesten tilbake til hva den var i årene 1970–74, og at vi i størstedelen av landet står overfor et ganske stramt arbeidsmarked. Behovet for å skape eller opprettholde arbeidsplasser kan derfor ikke lenger tillegges så stor vekt som under tilbakeslaget.

Det er ikke minst tillit til fremtiden som gjør at vi ønsker å kjøpe for mer enn vi i dag tjener. Om denne tillit skal vise seg å være berettiget, vil blant annet avhenge av at vi klarer å mestre det velstandsproblem vi her står overfor. Og det bør vi kunne greie uten altfor høye klagerop og uten å lage særlig mye dramatik ut av det. Det kreves ikke annet av oss enn en viss tålmodighet med hensyn til å få våre ønsker realisert.

II. Sk.

Den internasjonale konjunktursituasjon

Veksttakten i industriproduksjonen i de toneangivende industriland viste i slutten av fjoråret og i begynnelsen av inneværende år en forsterket tendens etter en noe svakere utvikling i sommer- og høstmånedene i 1976. Denne akselerasjonen synes imidlertid å ha vært av forbigående karakter. For 1977 sett under ett kan en fremdeles vente en gjennomsnittlig vekst på 4% i OECD-landene.

For å realisere dette, må imidlertid veksten bli sterkere i annet enn i første halvår. Utviklingen i USA gir grunnlag for å anta at dette kan skje. Til tross for at storparten av de finanspolitiske forslag som ble lansert omkring årsskiftet, er trukket tilbake, vil finanspolitikken fortsatt virke ekspansivt. Også i Japan kan en vente en økning i aktiviteten i annet halvår.

Oppgangen i de land som særlig har betydning for norsk økonomi, vil bli svakere enn gjennomsnittet for OECD-landene. For 1977 har en anslått produksjonsveksten i våre viktigste markedsland til om lag 2½% mot 3,4 i 1976. Særlig skyldes dette at veksten i bruttonasjonalproduktet både i Sverige og Storbritannia ventes å bli bare 1–2% i 1977.

Den moderate styrke i den nåværende

konjunkturoppgang kan for en stor del tilskrives den svake utviklingen i investeringsetterspørselen. Så lenge kapasitetsutnyttningen fortsetter å ligge på et forholdsvis lavt nivå, kan en heller ikke vente at investeringsetterspørselen skal ta seg vesentlig opp. Fremdeles er om lag 15 mill. mennesker arbeidsledige i OECD-området, noe som tilsvarer en gjennomsnittlig arbeidsløshetsprosent på omkring fem. Med de produksjons- og investeringsutsikter en nå ser, vil situasjonen i de europeiske OECD-land på dette området heller bli verre enn bedre i de nærmeste 12 måneder. Prisstigningen i de industrialiserte land har igjen vist en økning i begynnelsen av inneværende år. I annet halvår 1976 steg konsumprisene i OECD-landene med om lag 8% regnet på årsbasis, mens stignings- takten de fire første måneder av inneværende år kom opp i over 11½%. Dette skyldes særlig økning i matevareprisene, noe en antar har vært av forbigående karakter. Utviklingen fremover er ellers preget av stor usikkerhet. Lønnsforhandlinger i en del land synes å ha gitt relativt lave nominelle tillegg samtidig som produktivtetsutviklingen vil ta seg noe opp. Dette kan gi grunn til å vente en viss demping i pris- og kostnadsstigningen i tiden fremover.

Konjunktursituasjonen i Norge

Helhetsbildet. Konjunkturindikatorene tyder på at norsk økonomi fortsatt er inne i en oppgangsperiode, men tendensen er ikke entydig.

Industrivarelagrene holder seg på et meget høyt nivå og har siden årsskiftet vist en stigende tendens. Særlig etterspørselen fra utlandet viser tegn til stagnasjon. Også byggeaktiviteten utvikler seg svakt, noe som skyldes lave igangsettingstall for boligbyggingen. Industriproduksjonen er fortsatt i vekst, men stigningstakten har siden årsskiftet vært avtakende. Ordrestatistikken

for første kvartal kan imidlertid tyde på at stigningstakten kan holdes i tiden fremover og kanskje forsterkes noe.

Situasjonen på arbeidsmarkedet viser tendens til fortsatt tilstramning, men stramhetsindikatoren tyder på at arbeidsmarkedet ikke er så stramt som i begynnelsen av 1970-årene. Den innenlandske prisstigningen har igjen vist tegn til økning – noe som særlig skyldes oppgang i prisene på norskproduserte varer som er skjermet mot prisutviklingen på verdensmarkedet.

De noe motstridende tendenser i den aktuelle konjunktursituasjon kan ha sammenheng med at motkonjunkturpolitikken

Bruttonasjonalprodukt og konsumpriser i utvalgte land (Prosentvis endring fra foregående år)

	Bruttonasjonalprodukt ¹⁾			Konsumpriser		
	1975	1976	1977 Prognose	1975	1976	1977 Prognose
USA	-1,8	6,1	5	9,1	5,8	6
Japan	2,4	6,3	5½	11,8	9,3	9
Vest-Tyskland	-3,2	5,6	4	6,0	4,5	4
Storbritannia	-1,8	1,4	1	24,2	16,5	15
Italia	-3,5	5,6	2	17,0	16,8	20½
Frankrike	0,1	5,2	3½	11,7	9,6	9
Nederland	-1,1	4,1	4	10,2	8,8	6½
Belgia	-1,9	2,3	2½	12,8	9,4	8
Sverige	0,6	1,5	1½	9,8	10,3	10½
Danmark	-1,1	5,5	1½	9,6	9,0	9
Finland	0,5	0,2	3	17,9	14,4	13
Norge	3,5	6,0	6½	11,7	9,1	8½
OECD-området veid med landenes BNP	-1,0	5,2	4	11,4	8,6	8
OECD-området veid med norske eksportmarkeder	-1,2	3,4	2½	13,0	10,4	10

¹⁾ I faste priser.

Kilde: OECD, nasjonale kilder og anslag utarbeidet i Norges Bank.

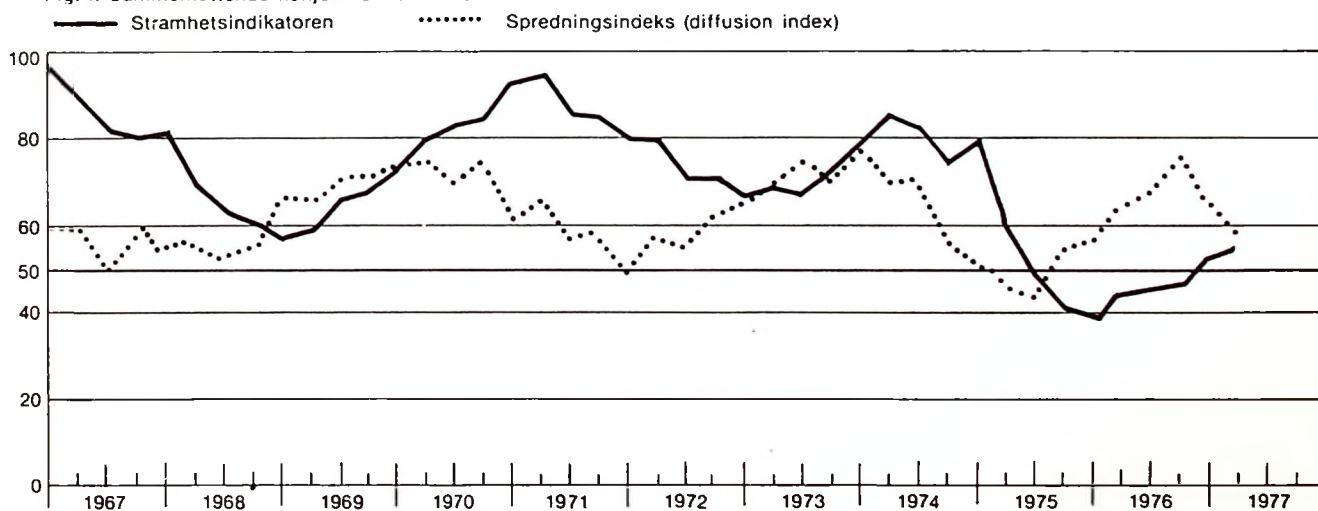
er i ferd med å skape presstendenser i visse sektorer samtidig som den svake utenlands- etterspørselen gir fortsatt unyttede ressurser i andre deler av økonomien. Den ekspansive finanspolitikken sikrer fortsatt sterk økning i det private konsum, men mye tyder på at denne etterspørselen i høy grad retter seg mot varer produsert i utlandet. Dette har bidratt til det økte underskuddet i utenriksøkonomien.

Det markerte oppsvinget i økonomien mot slutten av 1976 er således blitt avløst av en vesentlig mer moderat utvikling hittil i år. Spredningsindeksen for første kvartal gikk klart ned fra det høye nivået ved utgangen av foregående år, slik en i forrige konjunkturoversikt antok den ville gjøre. Utviklingen i spredningsindeksen viser likevel at det fortsatt er et større antall indikatorer som viser vekst enn nedgang. Det er derfor grunn til å tro at den moderate konjunkturoppgang vi nå er inne i, vil fortsette ut inneværende år og kanskje

et godt stykke inn i 1978. Spredningsindeksen indikerer derimot ikke at utviklingen vil forsterke seg og gå over i en virkelig høykonjunktur. Siden produksjonsutvikling og arbeidsmarked i høy grad har vært holdt oppe av offentlige støttetiltak, ville en også kunne motvirke en slik pressituasjon ved å redusere støttetiltakene. Det er viktig at den økonomiske politikk blir lagt til rette slik at en unngår en for sterk lønnsglidning, som kan bidra til en ytterligere forverring av vår konkurransesituasjon.

Lager. De totale lagre i industri og engros-handel endret seg lite i begynnelsen av inneværende år. Lagerbeholdningene er således fortsatt meget store og ligger nå på om lag samme nivå som i annet halvår 1975, da lagrene sist nådde sitt toppunkt. Det var økningen i eksportvarelagrene som bidrog til å holde de samlede lagre oppe, mens lagrene av varer for innenlandsk forbruk ble redusert i første kvartal. For-

Fig. 1. Sammenfattende konjunkturindikatorer

delingen på varegrupper viser en særlig sterk oppgang for malmer, mineraler og mineralvarer, mens lagrene av tre- og treforedlingsprodukter gikk markert ned. I tiden fremover kan en muligens vente en viss bedring i avsetningsmulighetene for treforedlingsprodukter, men prisene ligger fremdeles lavere enn i 1975. Derfor kan en heller ikke i år vente noen vesentlig bedring i næringens fortjeneste. Som følge av at lagernedbyggingen generelt lar vente på seg, har staten forlenget ordningen med rentestøtte for ekstraordinær lagerfinansiering til oktober 1977. Videre gjenstår fortsatt 365 mill. kroner av i alt 660 mill. kroner av Norges Banks bevilgede lån på særvilkår til banker som finansierer slike lageropplegg.

Statistisk Sentralbyrås konjunkturbarometer viser at et flertall av bedriftene venter en økning i lagrene av egne produkter også i annet kvartal. Imidlertid er dette flertallet noe mindre enn i forrige kvartal. Hele 31% av bedriftene oppgav likevel at lagrene ved utgangen av første kvartal var for store.

Ordre. Total ordretilgang til industrien, regnet i verdi, viste klar økning også i første kvartal. Variasjonene mellom de ulike bransjer var imidlertid store. Spesielt gikk ordrene til transportmiddelindustrien markert opp, takket være myndighetenes ulike tiltak for å sikre sysselsettingen ved skipsverftene. Videre tyder tilgangen av eksportordrer på at en viss forsterkning av etterspørselen fra utlandet kan ventes i tiden fremover. Ordretilgangen til den del av konsumvareindustrien som statistikken dekker, viser også oppgang. For investeringsvareindustrien utviklet ordretilgangen

Fig. 2. Lager, industri og engroshandel, volum

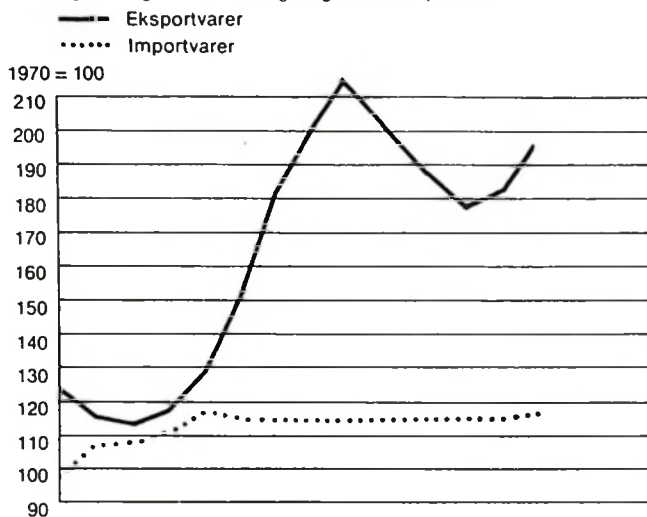
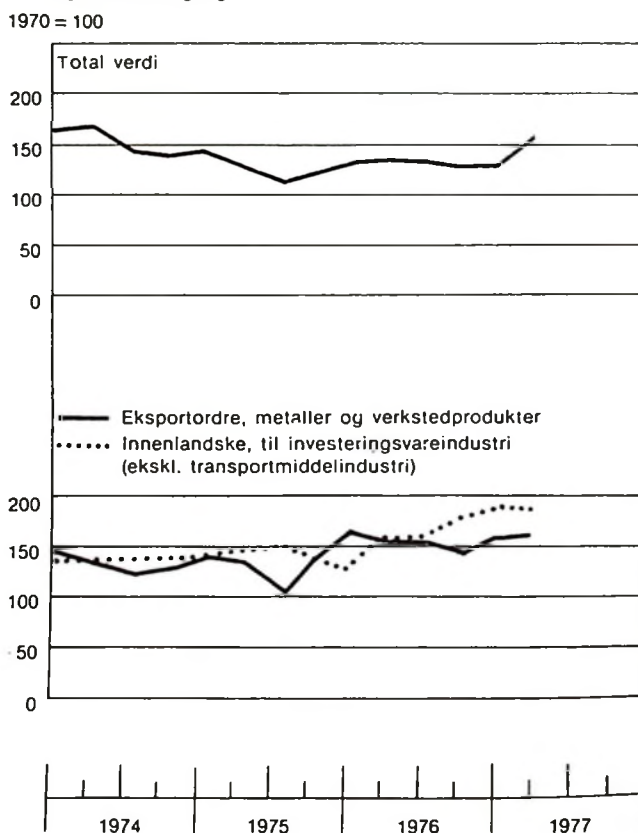

Fig. 3. Ordretilgang

seg svakt, men for undergruppen metallvarer fant det sted en viss bedring.

Verdien av ordreserven har vist en viss stigning hittil i år og nærmer seg på visse områder nivået under den siste høykonjunktur i 1974. Tar en hensyn til den prisstigning som har funnet sted siden da, ligger imidlertid volumet vesentlig lavere enn den gang. Ifølge konjunkturbarometeret for første kvartal representerer mangelen på ordre/salg fremdeles hovedfaktoren som begrenser produksjonen.

Konsumetterspørsel. Veksttakten i detaljomsetningsvolumet avtok noe i begynnelsen av året etter en kraftig økning mot slutten av 1976. I seks-månedersperioden fram til utgangen av april økte detaljomsetningsvolumet med 5,7% regnet på årsbasis, eller med om lag det samme som årsanslaget i det reviderte nasjonalbudsjett. I tiden fremover kan en trolig vente en viss ytterligere demping, dels som følge av en antatt svakere økning i de disponible realinntekter og dels fordi det trolig vil bli vanskeligere å skaffe banklån til finansiering av konsum.

Investeringssetterspørsel. Byråets investeringstelling for februar, som ble kommentert i Penger og Kreditt nr. 1/77, indikerer at en viss oppjustering av investeringsplanene for 1977 fant sted sammenlignet med plantallene ved utgangen av fjoråret. I det reviderte nasjonalbudsjett er industriens investeringer i fast kapital anslått å øke med om lag 10% regnet i volum for inneværende år. Norges Industriforbund har derimot på grunnlag av en investeringsundersøkelse foretatt i februar/mars i år kommet fram til at industriens realinveste-

Fig. 4. Detaljomsetningsvolumet

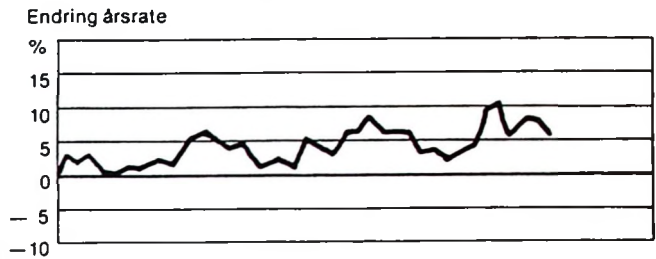

Fig. 5. Utførte investeringer i industrien, verdi

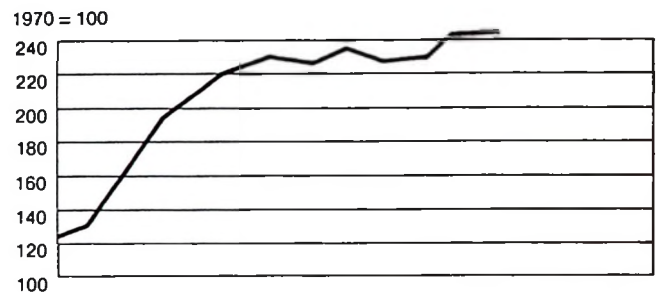
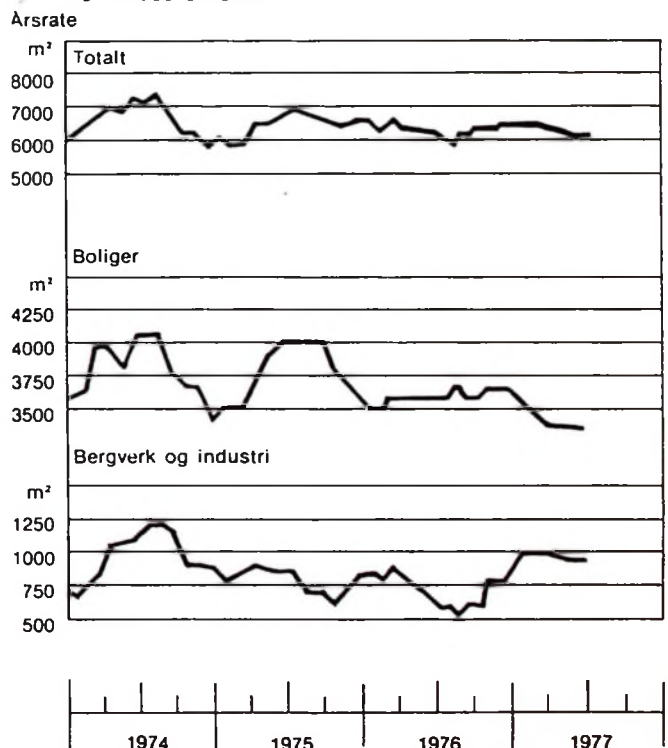

Fig. 6. Bygg igangsatt

ringer i 1977 vil ligge på samme nivå som i 1976, regnet i faste priser.

Etter en forbigående økning i totalt areal for igangsatte bygg mot slutten av fjoråret har igangsettingstallene i begynnelsen av inneværende år igjen vist en noe svakere utvikling. Dette skyldes hovedsakelig fall i igangsettingstakten for boligbygg. I løpet av de siste seks måneder fram til utgangen av april viste igangsettingstallene for denne sektoren en årsrate på 3 300 m² sammenlignet med 3 700 m² i siste halvår 1976. Antall boliger under arbeid har i seks-månedersperioden fram til utgangen av april vist en nedgang på 8% regnet på årsbasis. Igangsettingstallene for bergverk og industri, som tok seg kraftig opp i slutten av 1976, synes nå å ha stabilisert seg på et nivå som ligger nær opp til toppnivået omkring midten av 1974.

Eksporttetterporsel. Industriproduksjonen i våre viktigste markedsland viste i begynnelsen av året tegn til fortsatt stagnasjon. Særlig var utviklingen svak i Sverige og Storbritannia. I det reviderte nasjonalbudsjett regnes det med en volumvekst i den tradisjonelle vareeksport på 6% i inneværende år. Til sammenligning kan nevnes at markedsveksten for norsk eksport nå er revidert ned til 4–5% i 1977. Imidlertid viste vareeksporten (uten skip, plattformer m.v. og olje) i seks-månedersperioden fram til utgangen av mars ingen endring i volum sammenlignet med 2. halvår 1976. Verdien av vareeksporten lå i årets første fire måneder bare 6,5% over samme periode i fjor, noe som tyder på en volummessig nedgang. Verdien av oljeeksporten har fram til april økt med 18% sammenlignet med de fire første måneder i 1976, som også er

Fig. 7. Vareeksport, uten skip og råolje

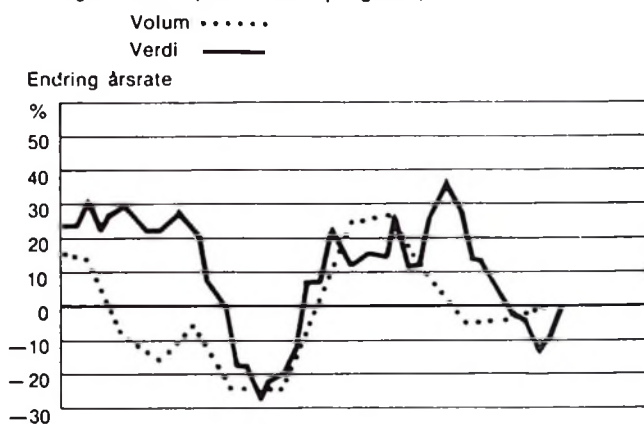

Fig. 8. Utviklingen i norske eksportmarkeder (målt ved industriproduksjonen)

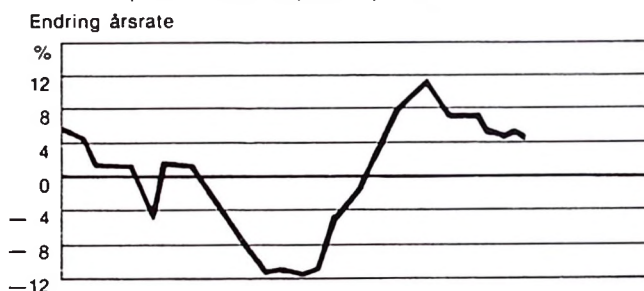
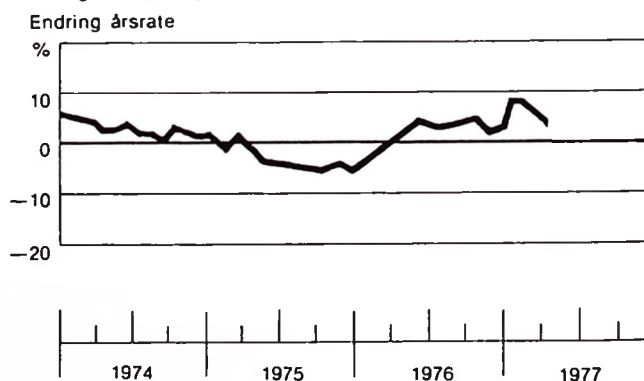

Fig. 9. Industriproduksjon, total

vesentlig svakere enn forutsatt i det reviderte nasjonalbudsjett.

Produksjonsutvikling. Veksten i industriproduksjonen, som var i klar oppgang i slutten av fjoråret og i begynnelsen av innværende år, har igjen avtatt noe. Alle hovedgrupper av industriproduksjonen har bidratt til denne utviklingen. Særlig har produksjonen av konsumvarer vist en svak utvikling, og dette tyder på at den innenlandske konsumetterspørsel fremdeles i stor grad retter seg mot utlandet. Vekstraten regnet på årsbasis i seks-månedersperioden fram til utgangen av april lå imidlertid fremdeles så høyt som 4,5%. I det reviderte nasjonalbudsjett regnes det med en vekst for 1977 under ett på 3,8%.

Importutvikling. Verdien av vareimporten (uten skip og plattformer) gikk kraftig opp i begynnelsen av innværende år, noe som skyldes både volum- og prisutviklingen. Stigningstakten for importvolumet er imidlertid blitt noe svakere siden årsskiftet. For tiden er det import av konsumvarer som viser den sterkeste volummessige stigningstakt.

Underskuddet på varebalansen (inklusive råolje) er gått markert opp siden årsskiftet. Regnet på årsbasis utgjorde underskuddet siste seks måneder fram til utgangen av april om lag 19 milliarder kroner, mot et gjennomsnittlig underskudd på vel 12½ milliarder kroner i 1976.

Arbeidsmarkedet. De siste tall som nå foreligger, bekrefter at det har funnet sted en klar tilstramning på arbeidsmarkedet. Prosenten av registrerte arbeidsledige (sesongkorrigert, tre måneders gjennomsnitt)

Fig. 10. Industriproduksjon etter anvendelse
Endring årsrate

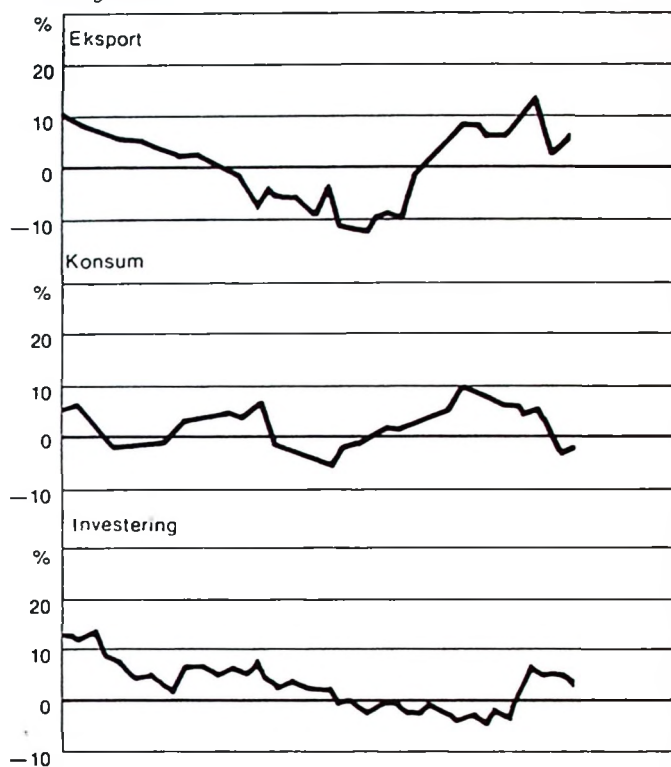
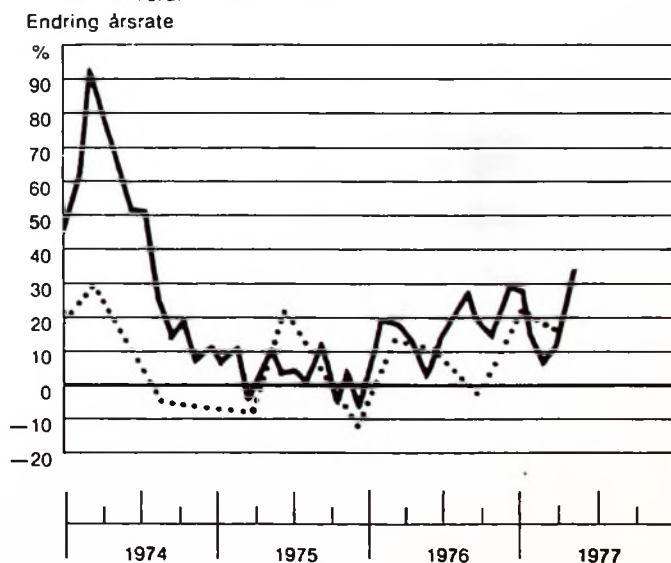

Fig. 11. Vareimport, uten skip
— Verdi ..... Volum

har i alle de fire første måneder i år ligget på 0,9%, eller om lag på samme lave nivået som i begynnelsen av 1970-årene. Ved utgangen av april hadde bare Finnmark og Nordland en arbeidsledighetsprosent på over to (ikke sesongkorrigert). Også det internasjonalt sett mer sammenlignbare arbeidsledighetsbegrep, "Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i prosent av den totale arbeidsstyrken" (to kvartalers glidende gjennomsnitt) bekrefter den samme tendens. Målt ved dette falt arbeidsledigheten fra 1,6% i fjerde kvartal til 1,5% i første kvartal 1977. Gjennomsnittet i perioden 1975–1976 lå på 2,1%.

Pris- og kostnadsutvikling. Veksten i konsumprisindeksen har igjen akselerert siden årsskiftet. Regnet på årsbasis var økningen i seks-månedersperioden fram til og med mai kommet opp i 10%. Dette skyldes særlig en økning i prisstigningstakten for "norsk-produserte varer lite påvirket av verdensmarkedets priser" og "andre tjenester". Hovedforklaringen på den sterke økningen hittil i år finner en trolig i at den prisstopp som ble innført høsten 1976, ble opphevet ved årsskiftet. Prisstigningstakten på de varer som produseres i Norge og som er påvirket av prisutviklingen på verdensmarkedet, har derimot vist en nedgang siden årsskiftet. Dette kan tyde på at den sterke stigningen i råvareprisene i begynnelsen av året ennå ikke har slått igjennom på det innenlandske prisnivå. Foruten at lønnsoppgjøret gav relativt lave nominelle tillegg, ble det fra april innført skjerpede regler for prisreguleringen, og den generelle prisstigningen ute ser heller ikke ut til å ta seg opp igjen. En skulle derfor kunne vente at prisstigningstakten i tiden fremover ikke vil

Fig. 12. Varesaldo, uten skip

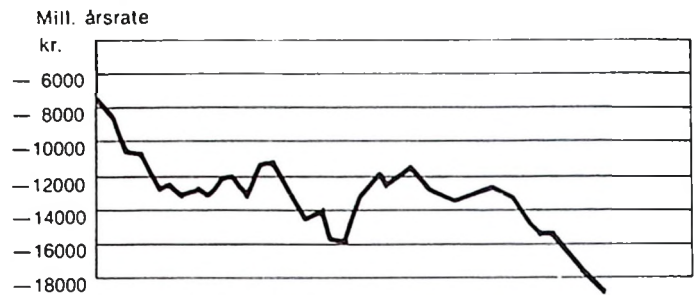
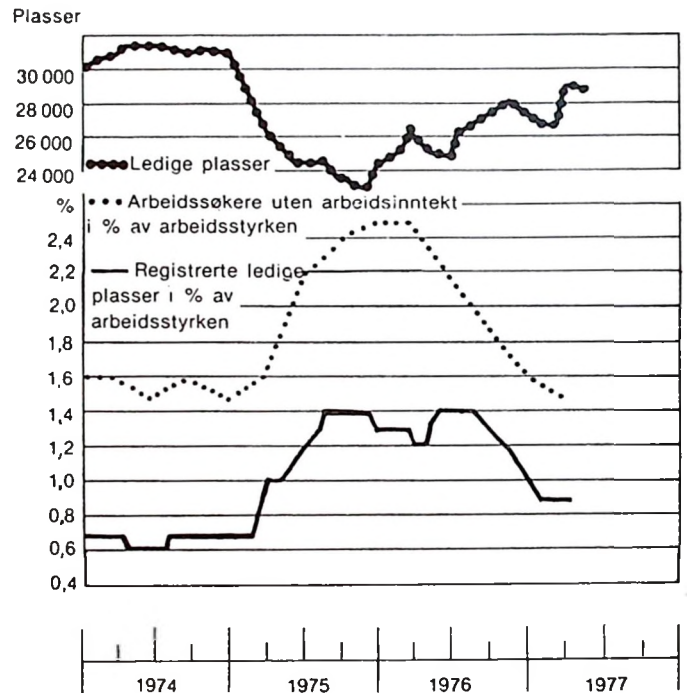

Fig. 13. Arbeidsmarked

tilta ytterligere. Imidlertid kan det vise seg å bli vanskelig å holde stigningen i konsumprisen på 8½% for 1977 sett under ett.

Foreløpige beregninger viser at lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk industri lå om lag 5% høyere i første kvartal 1977 enn i samme periode for ett år siden. Med en antatt timelønnsøkning på 9–10% og en produktivitetsvekst på 4–5% vil

lønnskostnader pr. produsert enhet stige med omkring 5% i 1977, som tilsvarer den anslåtte vekst i våre viktigste markedsland (veid med handelsvekter og justert for valutakursendringer). Korrigerte oppgaver viser at lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk industri økte med 11% i 1976 og 21% året før. Tilsvarende tall for våre viktigste markedsland var 3% og 15%.

Oslo, 13. juni 1977

Tekniske merknader til konjunkturindikatorer

I en artikkel i Penger og Kreditt nr. 1/1975 er konjunkturindikatorer og beregningsmetodene nærmere beskrevet. Sertrykk av artikkelen kan fås i Penger og Kreditts redaksjon.

Her vil vi bare gi enkelte helt summariske kommentarer til beregningene.

Alle serier er *sesongkorrigert* etter US Bureau of the Census X-11 metode.

I tillegg til sesongkorrigerer har en søkt å glatte tidsseriene for tilfeldige variasjoner.

De fleste kurvene viser prosentvise endringer på årsbasis, *endring årsrate*. Glattingen er da foregått på den måten at en har tatt gjennomsnittet av de sesongkorrigererte tall for de siste seks måneder og beregnet den prosentvise endringen i forhold til tilsvarende tall for seks månedersperioden observert tre eller seks måneder tidligere. Til slutt er de prosentvise endringstall omregnet på årsbasis etter rentes renteformelen.

Der hvor målestokken er angitt som *årsrate*, er den beregnet ved seks måneders glidende gjennomsnitt multiplisert med 12.

Spredningsindeksen er utviklet ved US Bureau of the Census, Norges Banks spredningsindeks er på 35 tidsserier de fleste sesongkorrigererte. Først bestemmes hvilke tallserier som stiger, er uendret eller faller fra et kvartal til det neste. Serier som stiger (utover en viss minstegrense), får verdien 100, uendrede serier får verdien 50 og serier som er fallende (utover en viss minstegrense), verdien 0. (De serier som har en fallende verdi ved oppgangskonjunkturer, blir invertert.) Gjennomsnittet blir beregnet hvert

Fig. 14. Konsumprisindeks, total

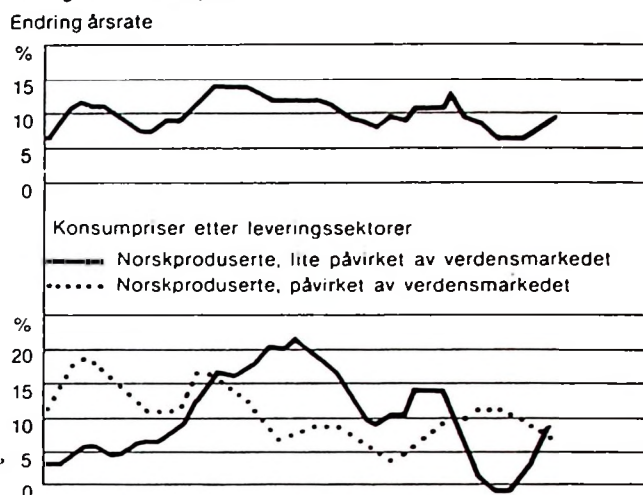
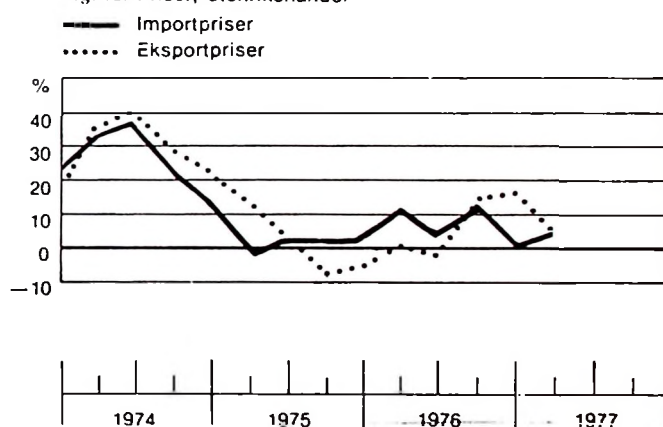

Fig. 15. Priser, utenrikshandel

kvartal. En verdi på 50 innebærer da at det er like mange stigende som fallende serier. Spredningsindeksen måler altså retningen av utslaget og hvor utbredt tendensen er for de tidsrekker som inngår i den.

Strømhettsindikatoren er definert som antall registrerte, ledige plasser i løpet av perioden (inklusive de som er registrert ved periodens begynnelse) i prosent av tilsvarende antall arbeidssøkende.

Indikatorer for *ordre, lager, investeringer* og kvartals-tallene for *arbeidsmarkedet* er basert på to kvartalers glidende gjennomsnitt. Månedstallene for arbeidsmarkedet (registrerte arbeidsløse og meldte, ledige plasser) er basert på tre måneders glidende gjennomsnitt.

Kredittoversikt

Etter oppjustering i desember er utlånsøkningen ifølge kredittbudsjettet for 1977 satt til 3 600 mill. kroner og 2 900 mill. kroner for henholdsvis forretningsbankene og sparebankene. Dette tilsvarer en utlånsøkning på ca. 11% for begge bankgrupper. Den økonomiske politikk for øvrig innebærer at bankenes tilgang på midler blir meget stor i 1977. Hevingen av plasseringsplikten fra 33 til 35% sikrer at en økende andel av tilgangen plasseres i obligasjoner og ikke i utlån. I tillegg må likviditeten i bankene holdes så stram at bankenes incitament til å ekspandere sine utlån ikke blir for sterkt.

I løpet av høsten 1976 var det en markert reduksjon i veksten i forretningsbankenes utlån, mens på den annen side sparebankenes utlån økte sterkt. Hevingen av primærreservekravene i januar var ikke i første rekke begrunnet med at utlånsutviklingen avvek fra forutsetningene, men at dette var nødvendig for å hindre at likviditetsforholdene i bankene skulle bli vesentlig romsligere enn i de nærmest foregående måneder. Det var ventet at det ville bli tilført bankene mye likviditet i de første to månedene ved statens transaksjoner. Det viste seg at denne tilførselen ble betydelig større enn forutsatt. Selv om Norges Bank inndrog likviditet fra bankene for ca. 1,2 milliarder kroner i januar – februar ved salg av valuta, var ikke økningen i primærre-

servekravene på en prosentenheter for sør-norske banker tilstrekkelig til å hindre at likviditeten ble relativt romslig. Renten på dagslån på interbankmarkedet lå gjennomsnittlig på 7,2% i januar–februar mot 9,5% i november–desember og 9,9% i september–oktober.

Allerede i desember begynte bankenes utlån å vokse sterkere, og i hele første kvartal i år var utlånsveksten vesentlig høyere enn forutsatt. Særlig var avvikene store for forretningsbankene. I april ble veksten i forretningsbankenes utlån noe redusert, men den var fortsatt betydelig høyere enn kredittbudsjettet tilsier. Utlånsveksten i seks-månedersperioden fram til og med april tilsvarte ifølge trendberegning og sesongkorrigererte tall en årlig økning på nær 6 milliarder kroner for forretningsbankene og ca. 3,9 milliarder kroner for sparebankene. I januar–april var den månedlige vekst i utlånene ifølge sesongkorrigererte tall ca. 200 mill. kroner høyere enn forutsatt for forretningsbankene og ca. 80 mill. kroner høyere for sparebankene.

Etterspørselen etter lån må antas å være stor, kanskje særlig fra lønnstakere og andre personlige lånekunder. Den gunstige inntektsutviklingen i de senere år har dessuten trolig medført økt kredittverdighet for store grupper av befolkningen. I denne situasjon har tydeligvis ikke den likviditetsstramhet som eksisterte i de første må-

nedene av året, motivert bankene i tilstrekkelig grad til å holde igjen på utlånene.

Da utlånstallene for mars forelå i midten av april, ble det klart av avvikene fra kredittbudsjettets tall var så vidt store at det var nødvendig med en betydelig skjerping av virkemiddelbruken overfor bankene. En gradvis tilstramning i banklikviditeten hadde allerede funnet sted, dels som følge av valutasalgene i januar-februar og dels som følge av en viss sesongmessig likviditetsinndragning ved statens transaksjoner. I to-månedersperioden mars-april lå renten på dagslån på interbankmarkedet gjennomsnittlig på 8,5%, det vil si 1,3 prosentenheter høyere enn i januar-februar. Forretningsbankenes lån i Norges Bank var så vidt store at de som gruppe kom opp i fjerde lånetransje, som da hadde en rente på 10,5%. Dette var helt i overensstemmelse med Norges Banks prognoser for denne perioden.

Prognosene som ble utarbeidet for mai-juni, viste imidlertid at banklikviditeten uten heving av primærreservekravene og uten ytterligere valutasalg fra Norges Bank ville bli romsligere enn i foregående to-månedersperiode. I sitt brev til Finansdepartementet datert 9. mai tilrådte Norges Bank en heving av primærreservekravet med sikte på å opprettholde stramheten fra foregående låneperiode, det vil si at forretningsbankene som gruppe skulle komme opp i fjerde lånetransje og sparebankene opp i tredje transje. På bakgrunn av utlånsutviklingen i bankene mente Norges Bank at det i tillegg var behov for å gjennomføre en tilstramning, og at denne best kunne skje ved en økning av renteavstandene mellom transjene i den automatiske låneadgangen i Norges Bank. For-

Fig. 1. Forretningsbankenes utlån

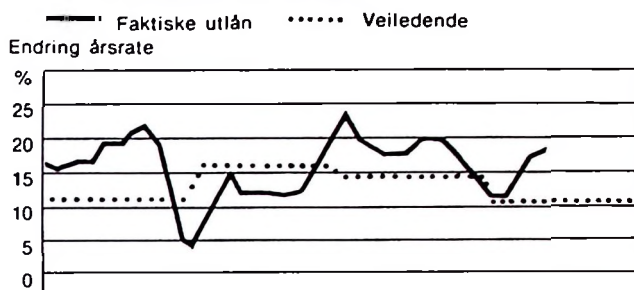

Fig. 2. Sparebankenes utlån

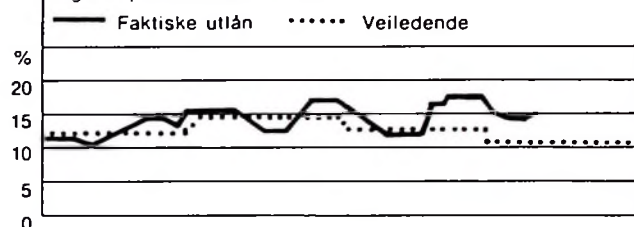

Fig. 3. Publikums likviditet (money)

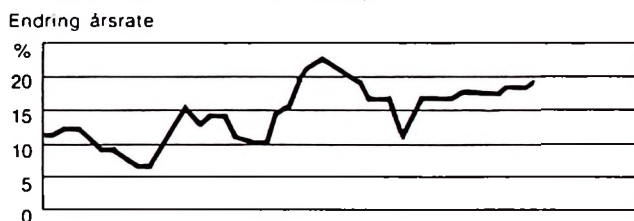
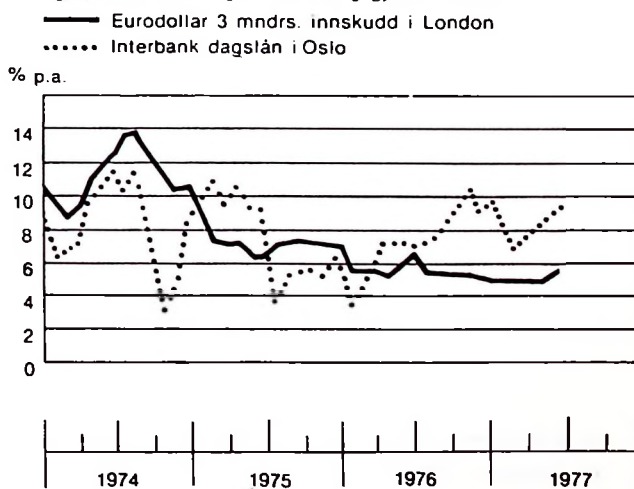

Fig. 4. Renteutviklingen, månedlig gjennomsnitt

målet var å bringe bankenes likviditetskostnader opp. En slik renteheving ville også påvirke interbankmarkedet og renten på publikums innskudd på særvilkår i bankene. Jo høyere bankenes marginale kostnader for ny likviditet er i forhold til deres utlånsrenter, jo raskere må en anta at de vil søke å bringe bevilgnings- og utlånsveksten ned.

Norges Bank besluttet derfor å øke renteavstanden mellom de tre overste låntransjene fra 1,5 til 2 prosentenheter med virkning for låneperioden mai–juni og inn til videre. Renten på de to første låntransjene, de såkalte skattetransjene, ble holdt uforandret, mens renten i tredje transje ble økt fra 9 til 9,5%, renten i fjerde transje fra 10,5 til 11,5% og renten i femte transje fra 12 til 13,5%.

Norges Bank tilrådte overfor Finansdepartementet at primærreservekravene skulle økes fra 5,5 til 6,5% for sør-norske forretningsbanker og fra 4,5 til 5,5% for sør-norske sparebanker med virkning fra 16. mai. En slik heving representerte en ekstra likviditetsbinding på henholdsvis 500 mill. kroner for forretningsbankene og 350 mill. kroner for sparebankene. Ifølge likviditetsprognosen ville dette bety at forretningsbankene ville komme til å benytte de tre første transjene i den automatiske låneordning og sparebankene de to første. Norges Bank var derfor av den oppfatning at det ville kunne bli behov for en ytterligere heving av reservekravene fra midten av juni. Finansdepartementet fulgte Norges Banks forslag, og hevingen av primærreservekravene for sør-norske banker med en prosentenhet ble gjennomført ved kongelig resolusjon av 13. mai.

Norges Bank vurderte også spørsmålet

om nord-norske banker fortsatt skulle unntas fra primærreservekravene. Utlånene fra nord-norske forretningsbanker hadde økt med 22,8% i 12-månedersperioden fram til mars, mot 16,7% for alle forretningsbankene. Tilsvarende tall for sparebankene i 12-månedersperioden fram til februar var 17,8% og 15,8%. Utviklingen tilsa derfor at det var behov for å gi sterke signaler om at utlånsveksten også for de nord-norske banker måtte bringes ned. Da tilstramningen på det kortsiktige pengemarked også ville ramme nord-norske banker, fant Norges Bank likevel å kunne tilrå at bankene i Nord-Norge fremdeles ble unntatt fra primærreservekravet. Det ble imidlertid gjort kjent at Norges Bank ville innta en mer restriktiv holdning til de nord-norske bankers likviditetstilgang i form av lån på særvilkår fra Norges Bank.

I mai viste det seg at banklikviditeten ble strammere enn forutsett. Hovedårsaken til dette var at likviditetstilførselen ved statens transaksjoner ble mindre enn ventet. I begynnelsen av juni var det derfor klart at det ikke ville bli nødvendig å heve primærreservekravene allerede i denne måneden for å oppnå den tilsiktede stramhet. Tvert imot tyder likviditetsutviklingen hittil i perioden på at banklikviditeten selv uten ytterligere heving av primærreservekravene er blitt strammere enn forutsett. Imidlertid viser utlånstallene for april at utlånsøkningen fortsatt har vært sterkere enn forutsatt, og i Norges Bank fant en derfor ikke grunn til å treffe tiltak med sikte på å kompensere for den uforutsette likviditetstilstramning.

For forretningsbankenes vedkommende var det særlig de såkalte nedbetalingslån, det vil si andre lån enn kassekreditter og byggelån,

som økte sterkt i første kvartal. Sesongkorrigert og regnet på årsbasis økte de med mer enn 30%, mens kassekreditten økte med ca. 16% og byggelånene viste nedgang. I 1976 var det særlig utlån til lønntakere som økte sterkt, og tallene fram til mars tyder på at denne tendensen fortsetter i 1977. I 12-månedersperioden fra mars 1976 til mars 1977 økte forretningsbankenes lån til lønntakere med 22,6%, mens totale utlån til private og kommuner økte med 16,7%. Det var de mellomstore bankene med forvaltningskapital 500–2 500 mill. kroner som hadde den sterkeste utlånsøkningen i første kvartal. Disse bankene hadde også størst innskuddsøkning.

Sparebankene hadde et noe annet mønster i sine utlån i første kvartal, idet både kassekreditter og byggelån økte med omkring 25% (sesongkorrigert og på årsbasis), mens nedbetalingslånene steg med ca. 12%. Også for sparebankene var det lån til lønntakere som viste sterkest økning, 19,3% i 12-månedersperioden fram til mars mot 16,2% økning i totale utlån til private og kommuner.

Etter kredittopplegget for 1977 skal utlånsøkningen fra forretnings- og sparebankene være vesentlig svakere enn innskuddsøkningen. I første kvartal økte forretningsbankenes utlån sterkere enn innskuddene, henholdsvis 21% og 14% (sesongkorrigert og regnet på årsbasis), mens sparebankenes utlån og innskudd viste omtrent lik veksttakt, ca. 15%.

Forretningsbankenes bevilgete kassekreditter økte med ca. 13,5% i første kvartal (sesongkorrigert og på årsbasis), og foreløpige tall for april tyder på at økningen i bevilgete kassekreditter da var noe høyere. For bevilgete byggelån var øknin-

gen i første kvartal 13,2% og 11,6% (sesongkorrigert og på årsbasis) for henholdsvis forretnings- og sparebanker. Det har vært antatt at den sterke økningen i statsbankenes innvilgninger av lån ville medføre at en relativt stor andel av forretnings- og sparebankenes utlån ville bindes til prosjekter finansiert av statsbankene, dels som byggelån og dels som toppfinansiering. Det er lite som tyder på at dette hittil har vært tilfelle for byggelånenes vedkommende.

Som nevnt ovenfor skjedde det en gradvis tilstramning i bankenes likviditet i perioden februar–mai, og hevingen av primærreservekravene fra 16. mai forsterket denne tendens. Bankenes frie primærlikvider ble redusert med ca. 1,8 milliarder kroner i løpet av årets fem første måneder, mot en reduksjon på ca. 1,2 milliarder kroner i tilsvarende periode i fjor. Ved hevingene av primærreservekravene i januar og mai ble bankenes frie primærlikvider redusert med 1,7 milliarder kroner. Andre faktorer har følgelig totalt sett hatt en omtrent nøytral virkning på bankenes likviditet. Ved statens transaksjoner ble bankene tilført likviditet for vel 800 mill. kroner i perioden januar–mai (mot ca. 1,1 milliarder kroner i tilsvarende periode i fjor) og ved nedgang i publikums kassehold på vel 300 mill. kroner (i fjor var det en liten økning i kasseholdet). Ved Norges Banks valutasalg til bankene ble det trukket inn likviditet for vel 600 mill. kroner i januar–mai og ved Norges Banks valutasalg til andre vel 200 mill. kroner. I tilsvarende periode i fjor solgte Norges Bank valuta for ca. 1,9 milliarder kroner.

Ved månedsskiftet mai/juni må likviditeten i bankene kunne karakteriseres som

meget stram. Interbankrenten var oppe i 12,5–13,5%, og utviklingen i bankenes likviditetslån i Norges Bank tyder på at forretningsbankene vil måtte utnytte femte lånetransje, som etter hevingen av renteavstanden mellom lånetransjene har en rente på 13,5%. Prognosen for juli–august tyder på at likviditeten uten ytterligere heving av primærreservekravene eller valutasalg fra Norges Bank igjen vil bli romsligere. Norges Bank har i en pressemelding underrettet om at det vil bli fremmet forslag om en videre heving av primærreservekravene dersom dette skulle vise seg nødvendig for å sikre at likviditeten er så stram at veksten i utlånene bringes ned.

Ifølge anslagene i det reviderte nasjonalbudsjett vil Norges Banks valutasalg til bankene i 1977 komme opp i ca. 5 milliarder kroner sammenlignet med ca. 4 milliarder kroner i 1976. Utviklingen hittil i år kan tyde på at valutasalgene blir mindre enn anslått. Det ser ut til å ha vært en større inngang av uregulert kortsiktig kapital hittil i år enn det som tilsvarte årsanslagene, og dette har trolig sammenheng med de relativt store forskjeller som det for tiden er mellom det kortsiktige rentenivå innenlands og utenlands. I anslagene for Norges Banks valutasalg er det dessuten beregningsmessig forutsatt at bankenes netto valutaposisjon ikke endres. Hittil i år har det vært en markert endring i valutaposisjonen, idet bankene både har økt sine lån og redusert sine innskudd i utenlandske banker.

I det reviderte nasjonalbudsjett er veksten i publikums likviditet i inneværende år anslått til 17%, omtrent det samme som i fjor. Utviklingen i seks-månedersperioden fram til mars tilsvarende en vekst i publikums likviditet i 1977 på 18%. Det ble registrert en likviditetstilførsel til publikum i første kvartal i år som var 2,5 milliarder kroner større enn i tilsvarende periode i fjor. Det er imidlertid sannsynlig at en del av denne forskjellen har en rent bokføringsmessig forklaring. Sentralmyndighetenes inntektsunderskudd var ifølge de statistiske oppgaver hele 3 milliarder kroner høyere. En del av forklaringen må være at skatteoverføringer er blitt bokført på forskjellige tidspunkter i de to år. Kreditt- og likviditetstilførselen ved forretnings- og sparebanker var noe større i år (2 milliarder kroner mot 1,9 milliarder kroner), mens likviditetsinndragningen ved publikums kjøp av valuta fra bankene var betydelig større (2,5 milliarder kroner mot 1,8 milliarder kroner) ved forretnings- og sparebanker var noe større i år (2 milliarder kroner mot 1,9 milliarder kroner), mens likviditetsinndragningen ved publikums kjøp av valuta fra bankene var betydelig større (2,5 milliarder kroner mot 1,8 milliarder kroner). Økningen i publikums likviditet i 12-månedersperioden fram til mars er beregnet til 20%, men på grunn av de forhold som er nevnt ovenfor, gir dette tall trolig et overdrevet inntrykk av veksten i pengemengden.

Oslo, 13. juni 1977

Valutaoversikt

De valutaer som er knyttet til det europeiske *slangesamarbeidet*, ble i januar i år noe svekket i forhold til amerikanske dollar. I perioden februar–mai har imidlertid slangen steget jevnt i forhold til dollaren.

Nederlandske gylden og danske kroner har det meste av tiden hittil ligget øverst i slangen, mens tyske mark i tillegg til norske og svenske kroner i lengre perioder har ligget nederst.

Etter initiativ fra Sverige ble det med virkning fra 4. april i år foretatt en justering av de skandinaviske valutaers ytterkurser i slangen. Selv om svenske kroner helt siden nyttår hadde ligget i nedre halvdel og i februar og mars til og med vært den nederste valuta i slangen, var det ikke noen akutt press-situasjon som utløste det

svenske initiativet. Sverige ønsket ved hjelp av en kursjustering å motvirke noe av den effekt den relativt høye pris- og kostnadsstigning de siste årene har på landets konkurransevne.

Etter et møte slange-landene imellom ble det oppnådd enighet om at yttergrensene på den svenske kronen skulle skrives ned med 6%, mens yttergrensene på norske og danske kroner ble justert ned med 3% i forhold til sine tidligere verdier. Norge og Danmark fulgte på denne måten delvis den svenske nedjusteringen av hensyn til konkurranseforholdet overfor svenske produkter. I oppstillingen nedenfor er de nye og gamle ytterkursene på slange-valutaene i forhold til norske kroner gjengitt.

Nedjusteringen av de skandinaviske va-

		Ytterkurser for 4/4–77	Ytterkurser etter 4/4–77
100 belgiske franc	øvre yttergrense	14,5894	15,0406
	nedre yttergrense	13,9475	14,3788
100 danske kroner	øvre yttergrense	89,9253	89,9253
	nedre yttergrense	85,9686	85,9686
100 tyske mark	øvre yttergrense	224,871	231,838
	nedre yttergrense	214,984	221,637
100 nederlandske gylden	øvre yttergrense	211,583	218,128
	nedre yttergrense	202,274	208,530
100 svenske kroner	øvre yttergrense	127,756	123,804
	nedre yttergrense	122,135	118,357

---

lutaers intervensjonsgrenser førte til at Finland besluttet å devaluere marken med 5,7% i forhold til et veid gjennomsnitt av en rekke valutaer som er viktige i landets utenrikshandel.

Justeringen av intervensjonsgrensene på svenske, norske og danske kroner førte til at slangen steg noe i forhold til dollar. Innenfor slangen steg svenske og norske kroner fra nedre til øvre del, og svenske kroner lå rundt midten av april helt øverst av slange-valutaene. Justeringene endret ikke danske kroners plassering innenfor slangen da denne valutaen fra før lå i øvre halvdel. De andre slange-valutaenes plassering ble heller ikke nevneverdig endret av justeringen. I siste del av april og i hele mai har nederlandske gylden og tyske mark ligget på henholdsvis topp og bunn i slangen.

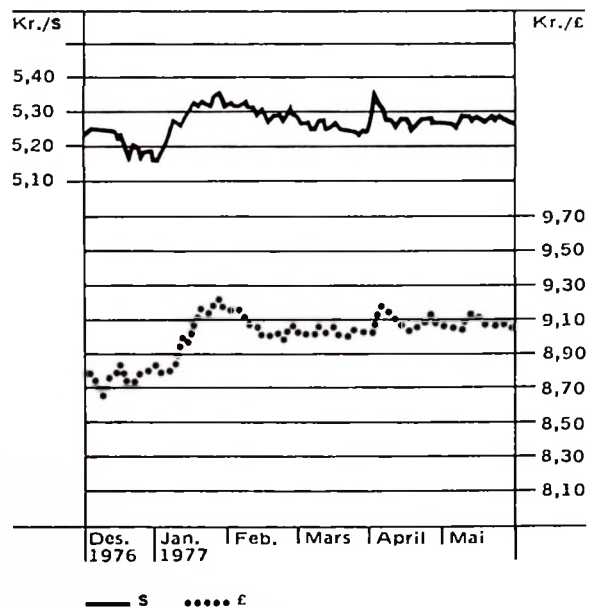
Amerikanske dollar har hittil i 1977 hatt en forholdsvis stabil kursutvikling. Den amerikanske driftsbalansen har foreløpig i år oppvist store underskudd, men disse er kompensert ved betydelig netto kapitalinngang fra utlandet. I april-mai har det videre vært en tendens til renteøkning i USA, idet de største bankene hevet sin "prime rate" fra 6 til 6¼%. Overfor norske kroner steg dollaren noe i forbindelse med slangejusteringen i april. Salgskursen på dollar i norsk regning var 1. april i år 5,25 og steg til 5,35 den 4. april. Ved utgangen av mai var dollar-kursen igjen falt til 5,27.

Storbritannia har hittil i år hatt en stor kapitalinngang fra utlandet. Bank of England har stadig intervenert i valutamarkedet og netto kjøpt valuta. Pundets dollarkurs er ved hjelp av slike markedsoperasjoner holdt

nede på ca. 1,71 dollar pr. pund. Kapitalinngangen til Storbritannia har videre ført til redusert stramhet i landets kredittmarked. Bank of Englands diskonto er redusert til 8,25% sammenlignet med 12% ved utgangen av februar. Siden januar har salgskursen på pund sterling i Oslo ligget på 9,00–9,20 kroner pr. pund.

I februar og mars i år foretok Banca d'Italia store støttekjøp av italienske lire. Situasjonen endret seg i april og mai. Da kjøpte den italienske sentralbank opp store dollar-beløp og solgte lire på intervensjon. Ved en aktiv intervensjonspolitikkk lyktes det således den italienske sentralbank å holde et stabilt kursforhold mellom lire og dollar. Den nylig innvilgede stand-by-kreditten fra IMF til Italia på 450 mill. SDR vil bidra til å styrke de italienske valutaen.

Fig. 1. Salgskurser for US dollar og pund sterling i Oslo

reservene og bedre landets kredittverdighet. Dette vil øke de italienske myndigheters mulighet til fortsatt å forsvare en stabil kurs på liren.

Sveitser-franc falt de tre første månedene av 1977 med 5% i forhold til amerikanske dollar før så månedene etter å stige noe igjen. Britiske pund, italienske lire og franske franc har hittil i år holdt en helt stabil kurs overfor dollar.

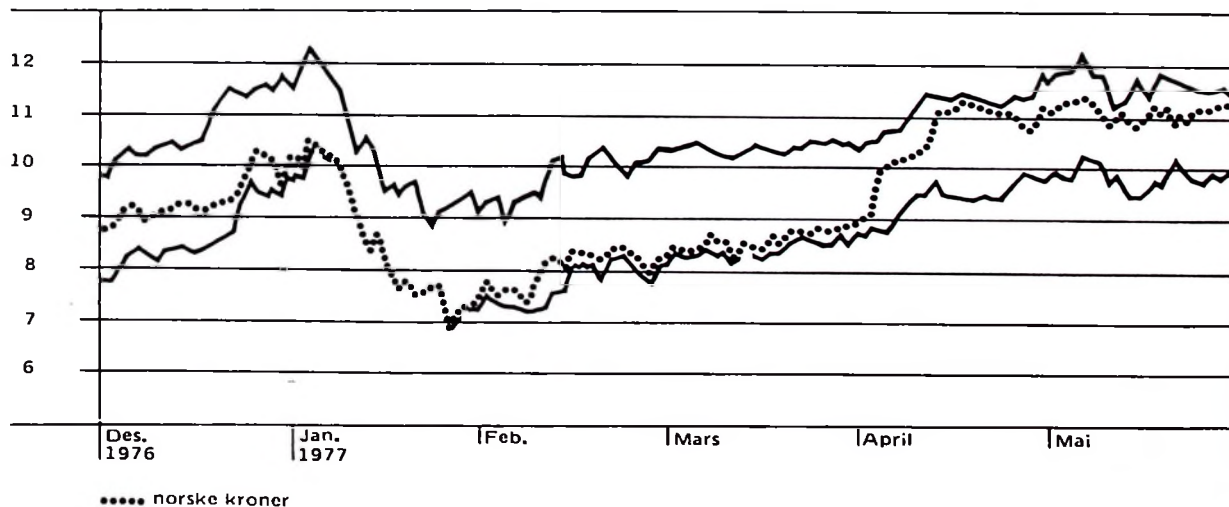
I perioden januar–mars 1977 lå *norske kroner* i nedre del av slangen. Bortsett fra i januar lå imidlertid kronen over slangens bunn. Nedjusteringen av norske kroners intervensjonsgrenser med 3% i begynnelsen av april førte til at kronen steg opp i slangens øvre halvdel (figur 2). Nedjusteringene førte videre til et fall i kronens effektive kurs – senere har imidlertid denne steget igjen (figur 3).

Et underskudd på driftsbalansen på 1,6 milliarder kroner og en netto kapitalinn- gang på bare 180 mill. kroner førte til et stort valutaunderskudd i det norske valuta-

marked i januar. Dette er bakgrunnen for kronens bunnplassering i slangen og Norges Banks salg av valuta på intervensjon for 1,5 milliarder kroner den måneden. I februar ble det ikke foretatt noen intervensjoner overfor norske kroner. En stor netto kapitalinn- gang fra utlandet i mars gjorde at Norges Bank den måneden kjøpte dollar på intervensjon for 53 mill. kroner. Nedjusteringen av intervensjonsgrensene på norske kroner må antas å ha vært en medvirkende årsak til et valutaoverskudd i april. Den måneden kjøpte Norges Bank netto valuta fra bankene for 120 mill. kroner.

Den stramme likviditetssituasjonen har ført til at valutamarkedet ikke har greid å absorbere større enkeltlån fra utlandet når disse er tatt inn. Da Norges Kommunalbank tok inn et lån på 210 mill. kroner i mars, ett på 400 mill. kroner i mai og endelig ett på 1,1 milliarder kroner først i juni, måtte Norges Bank nokså umiddelbart overta det meste av den valuta som i første omgang var solgt i markedet. Etter dette har Norges

Fig. 2. Kursutviklingen for „yttervalutaene” i det europeiske valutasamarbeid (norske kroner spesifisert). Prosentvis avvik fra sentralkursen overfor US dollar

Bank hittil i 1977 netto solgt valuta på intervensjon for i overkant av 200 mill. kroner.

Valutareservene

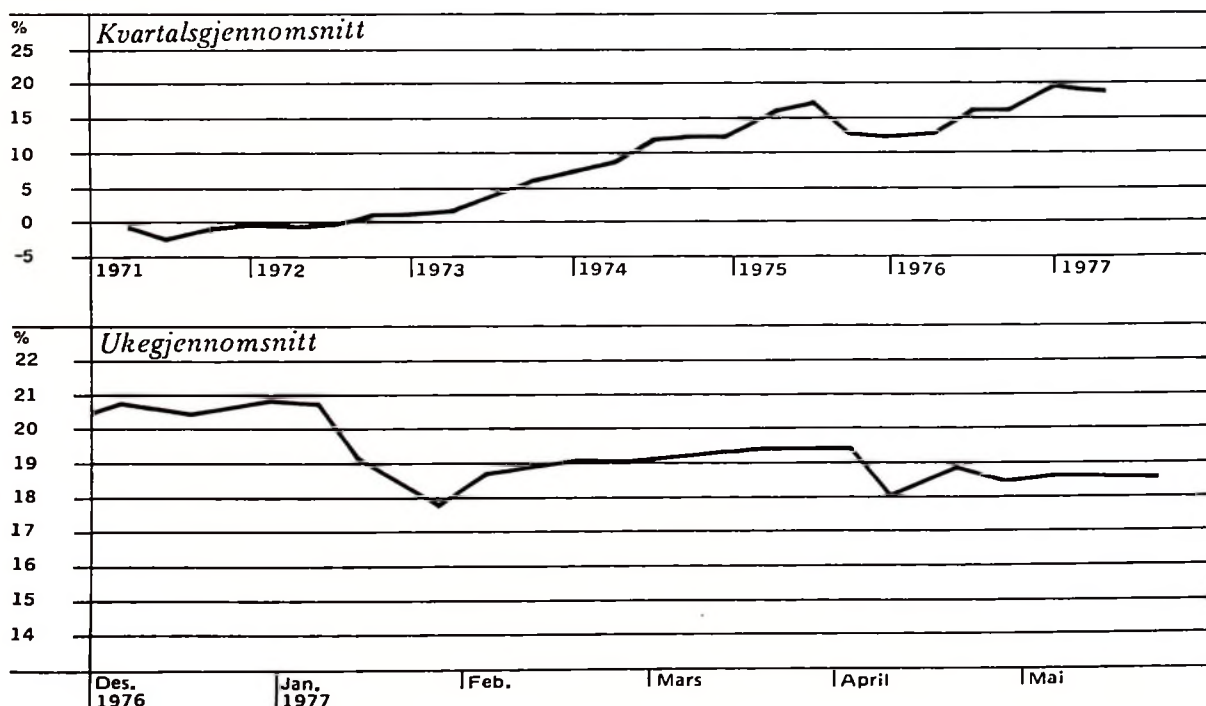
De offisielle gull- og valutareservene utgjorde 31. mai i år 12 968 mill. kroner. Siden februar har reservene økt med 1 590 mill. kroner. Denne økningen skyldes særlig inngang på statslån fra utlandet og Norges Banks kjøp av valuta fra bankene i perioden. De fem første månedene i år har staten tatt opp lån i utlandet for til sammen 2,8 milliarder kroner. Økningen i de offisielle reservene i perioden mars-mai innebar at reservene siden årsskiftet steg med 1 383 mill. kroner.

Økningen i reservene siden februar i år er nesten i sin helhet avleiret i form av økte plasseringer i utenlandske verdipapirer og bankinnskudd i utlandet. Tilgodehavender på Valutafondet økte i perioden med bare 23 mill. kroner. Denne økningen skyldes dels renter på reserveposisjonen og på spesielle trekkrettigheter i IMF, og dels skyldes det forskjellige transaksjoner mellom Norges Bank og Valutafondet.

Utenlandske kroneinnskudd i Norges Bank beløp seg til 124 mill. kroner ved utgangen av mai. Dette er en nedgang på 15 mill. kroner siden februar. Norges Banks netto gull- og valutareserver var etter dette 12 844 mill. kroner pr. 31. mai.

Oslo, 10. juni 1977

Fig. 3. Effektiv (veid) kursutvikling for norske kroner basert på IMF's metode (Basis mai 1970)

Den nye bankstatistikken, hva sier den?

*Kontorsjef Jon Petter Holter og
konsulent Bjørn Rogstad,
begge i Pengepolitisk avdeling i Norges Bank*

I en artikkel i Penger og Kreditt nr. 2/1975 ble det gitt en generell redegjørelse for utbyggingen av statistikken for forretnings- og sparebankene. På grunn av omleggingens betydelige omfang har Statistisk Sentralbyrå valgt å gjennomføre den etappevis. I denne artikkelen vil vi gjøre rede for hvor langt utviklingen av den nye bankstatistikken er kommet, og hvilke resultater statistikken viser.

Omfanget

Fullt utbygget, vil statistikken for forretnings- og sparebankene omfatte opplysninger basert på hele 39 skjema, inklusive de kontrollskjema som Bankinspeksjonen og Norges Bank innhenter. Etter visse justeringer av opplegget vil skjemaene fordele seg på seks månedsoppgaver, ni kvartalsoppgaver, 23 årsoppgaver og en femårsoppgave. De fleste blir nå regelmessig innhentet, eller vil bli det i løpet av 1977 og 1978. Det knytter seg en del usikkerhet til den statistiske bearbeiding av enkelte oppgaver. Det gjelder blant annet den delen som er basert på "oppblåsing" av tallene fra de såkalte EDB-banker. Byrået overveier derfor å utvide oppgaveplikten for ikke-EDB-banker på visse områder.

Fra Statistisk Sentralbyrå foreligger det nå løpende statistikk basert på grunnmateriale som er hentet fra følgende skjemaer:

Skjema	01:	Månedsbalanse
"	03:	Tilleggsoppgave til utlån og til bankinskudd på anfordring fra kunder
"	04:	Enkelte fordrings og gjeldsposter etter debitor- og kreditorsektorer. (Bare EDB-banker)
"	21:	Enkelte fordrings- og gjeldsposter etter næring. (Bare EDB-banker)
"	23:	Utlån mot avbetalingskontrakter etter vareart
"	41 og 42:	Liste over norske og utenlandske ihendehaverobligasjoner
"	43 og 44:	Liste over norske og utenlandske aksjer
"	59:	Resultatregnskap

Videre vil det fra og med dette nummer av Penger og Kreditt i tabellvedlegget bli gitt en løpende kvartalsstatistikk basert på:

Skjema	25:	Rente- og provisjons-satser på nye utlån.
--------	-----	---

I det etterfølgende vil vi foreta en nærmere vurdering av en del av den statistikk som foreligger. Tallmaterialet bygger stort sett på Byråets bankstatistikk. Vi vil i denne forbindelse nevne at Byrådet i nær fremtid, i tillegg til årspublikasjonene, vil utgi et eget kvartalshefte med statistikk for de private og offentlige banker. Videre vil Norges Bank etter hvert bygge ut sine statistiske analysetabeller for forretnings- og sparebankene. Slike tabeller inngår i dag som vedlegg til de oversikter over bankenes virksomhet som Pengepolitisk avdeling utarbeider hver måned. (Disse oversiktene er ikke offisielle, men interesserte kan få dem tilsendt ved å henvende seg til Pengepolitisk avdeling.)

Gruppering på utlånsarter

Den nye statistikken innebærer en vesentlig omlegging når det gjelder fordeling på utlånsarter. Således rubriseres ikke lenger pantobligasjonslån og gjeldsbrevlån særskilt. På den annen side har vi fått en ny artsgruppe som omfatter avbetalingskontrakter, og dessuten en inndeling etter

opprinnelig løpetid (under ett år/ett år og over) for "andre" lån, dvs. utlån som ikke grupperes under vekslers, avbetalingskontrakter, kassekreditter eller byggelån.

I innstillingen fra "bankstatistikkutvalget" ble det uttalt at den tradisjonelle gruppering av utlån etter art ikke lenger kunne betraktes som hensiktsmessig. F. eks. mente utvalget at avgrensninger av en utlånsart som pantelån var flytende, idet en rekke utlånsarter er pantsikret. Pantelån vil i den nye statistikken hovedsakelig inngå i "andre utlån med løpetid ett år og over". Gjeldsbrevlån vil dels kunne inngå i utlån mot avbetalingskontrakter (dersom gjeldsbrev er utstedt i forbindelse med lån mot transport av avbetalingskontrakt), dels i utlån med løpetid under ett år og dels i utlån med løpetid ett år og over.

Vekslers er også definert på annen måte enn tidligere, idet vekslers som er diskontert i forbindelse med transport av avbetalingskontrakter, nå regnes som utlån mot avbetalingskontrakter.

I teksttabell 1 er utlån gruppert etter art.

Utlånsstrukturen viser et klart skille mellom forretnings- og sparebanker. Således har forretningsbankene i større grad plas-

Teksttabell 1. Utlån pr. 31. desember 1976, fordelt etter art

	Forretningsbanker		Sparebanker	
	Mill. kr.	Prosent	Mill. kr.	Prosent
Vekslers	1 677	4,9	212	0,8
Avbetalingskontrakter	1 564	4,6	427	1,6
Kassekreditt	9 370	27,7	2 157	8,2
Byggelån	4 511	13,3	3 974	15,0
Andre utlån med løpetid under 1 år	1 592	4,7	329	1,2
Andre utlån med løpetid 1 år og over	15 182	44,8	19 399	73,2
Utlån i alt	33 896	100,0	26 498	100,0

sert sine utlån i form av kassekreditter, veksler og avbetalingskontrakter. Sparebankene har på sin side en forholdsvis større andel av lange og mellomlange utlån, hvor blant annet en stor del av pantelånene og gjeldsbrevlånene inngår.

Innskyter- og låntakersektorer

Ved innføringen av den nye bankstatistikken fikk vi en langt mer konsistent og detaljert fordeling av utlån og innskudd på institusjonelle sektorer. Dette er antakelig en av de viktigste informasjoner som den

nye bankstatistikken gir. Særlig interessant er oppsplittingen av publikumssektoren på kommuneforvaltning (inkl. foretak), foretak, personlige næringsdrivende, lønns- takere o.l. og andre private sektorer. En slik oppsplitting var ikke mulig på grunnlag av den gamle bankstatistikken. Teksttabell 2 viser sektorfordeling av innskudd og utlån.

Vi har her betraktet foretakene som én gruppe, men i Byråets statistikk er så vel innskudd som utlån splittet i statsforetak-private, ikke-personlige foretak og personlige foretak. Personlige næringsdrivende skal i prinsippet omfatte husholdninger hvor minst 50% av hovedpersonens inntekt

Teksttabell 2. Innskudd og utlån pr. 31. desember 1976, fordelt på sektorer

	Forretningsbanker		Sparebanker	
	Mill. kr.	Prosent	Mill. kr.	Prosent
<i>Innskudd:</i>				
Stats- og trygdeforvaltning	605	1,3	869	2,4
Finansinstitusjoner	7 903	17,6	1 284	3,5
Kommuneforvaltning (inkl. foretak)	2 928	6,5	3 344	9,2
Foretak	13 498	30,0	3 095	8,5
Personlige næringsdrivende	1 174	2,6	2 675	7,3
Lønns- takere o.l.	14 596	32,6	23 955	65,5
Andre private sektorer	1 048	2,3	1 153	3,2
Utlandet	3 186	7,1	155	0,4
Innskudd i alt	44 938	100,0	36 530	100,0
<i>Utlån:</i>				
Stats- og trygdeforvaltning	14	0,0	43	0,2
Finansinstitusjoner	731	2,2	120	0,5
Kommuneforvaltning (inkl. foretak)	923	2,7	1 423	5,4
Foretak	18 195	53,7	5 761	21,7
Personlige næringsdrivende	2 243	6,6	4 144	15,6
Lønns- takere o.l.	11 314	33,4	14 587	55,0
Andre private sektorer	361	1,1	415	1,6
Utlandet	115	0,3	5	0,0
Utlån i alt	33 896	100,0	26 498	100,0

kommer fra enkeltpersonforetak. Tilsvarende utgjør sektoren lønnstakere o.l. blant annet husholdninger hvor minst 50% av inntekten kommer fra lønns- og trygdeinntekt. Avgrensningen mellom personlige næringsdrivende og lønnstakere har budt på visse problemer. Resultatene må derfor tas med en viss reservasjon.

Selv om det således knytter seg en viss usikkerhet til denne statistikken, synes det likevel klart at lønnstakernes andel av så vel innskudd som utlån er relativt høy. Dette gjelder særlig i sparebankene hvor lønnstakernes andel av innskuddene utgjorde 66% og hvor deres utlånsandel var 55%. Tilsvarende andeler i forretningsbankene var 33% for så vel innskudd som utlån.

Mens altså lønnstakernes andel av innskudd og utlån var særlig høy i sparebankene, var på den annen side andelen fra foretak og personlige næringsdrivende klart lavere enn i forretningsbankene. Innskudd fra næringslivet utgjorde således bare 16% i sparebankene, mens andelen i forretningsbankene var 33%. Tilsvarende utgjorde sparebankenes utlån til næringslivet 37% av de totale utlån, mens tilsvarende tall i forretningsbankene var hele 60%.

Tradisjonelle ulikheter i kundegruppenes betydning spiller antakelig en stor rolle når det gjelder å forklare hvorfor lønnstakerne teller så sterkt hos sparebankene. Blant annet må vi anta at forretningsbankene i større grad enn sparebankene har kunnet lokalisere seg i distrikter med sterkt utbygget næringsliv. Videre kan det tenkes at kombinasjonsyrker, der mer enn 50% av inntekten er lønnsinntekter, er relativt mer utbredt i sparebankenes operasjonsområder. Slike kundegrupper vil som nevnt i prinsippet bli registrert som lønnstakere.

Når det gjelder de høye utlån som sparebankene har til lønnstakere, kan dessuten registreringen av boliglån ha betydning. Vi må kunne gå ut fra at lønnstakere i distriktene der sparebankene har sin hovedvirksomhet, for en stor del bor i selveierboliger. Dette vil bidra til at de beløp som registreres som utlån til lønnstakere, blir store. I de større byer hvor forretningsbankene dominerer, bor relativt flere av lønnstakerne i borettslag. Utlån til borettslag blir registrert under "bedriftssektoren" (private ikke-personlige foretak).

Et annet moment som kan forklare at sparebankene har en lavere andel av sine utlån til bedrifter, er de konverteringer som skjer fra sparebanker til andre grupper av finansinstitusjoner. Således er det ikke uvanlig at bankene i distriktene søker å få konvertert en del av sine utlån til finansinstitusjoner i de større sentra for på den måten å frigjøre midler til eget distrikt. Det sier seg selv at det er lettere å få konvertert bedriftslån enn lån til lønnstakere hvor bare banken kjenner den enkelte kunde.

Et annet forhold vi vil peke på, er de relativt store innskudd som finansinstitusjoner holder i forretningsbankene. Slike innskudd utgjorde i tabellen ovenfor hele 7,9 milliarder kroner eller 18% av samlede innskudd i forretningsbankene. Forretningsbankenes utlån til finansinstitusjoner var langt mer beskjedne.

Av nevnte innskudd på 7,9 milliarder kroner skrev 1,7 milliarder kroner seg fra forretningsbankgruppen selv, mens resten fordelte seg på andre grupper av finansinstitusjoner, i første rekke sparebankene, private kredittforetak, andre private finansieringsselskaper og forsikringsselskaper. De relativt store innskudd fra disse grupper må

ses i sammenheng med deres behov for å holde likvide midler. For de private finansieringsselskaper og for skadeforsikrings-selskapene kan dessuten den direkte utlånsreguleringen ha bidratt til plasseringer i bankinnskudd.

Innskyter- og låntakernæringer

Den nye bankstatistikken innebærer at vi nå hvert kvartal får en oversikt over innskudd og utlån, fordelt på næringer. (Oversikten er basert på oppblåste tall fra

Teksttabell 3. Innskudd fra og utlån til næringslivet pr. 31. desember 1976, fordelt på næringer

	Forretningsbanker		Sparebanker	
	Mill. kr.	Prosent	Mill. kr.	Prosent
<i>Innskudd fra:</i>				
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	344	2,3	1 963	34,0
Bergverksdrift	262	1,8	23	0,4
Industri	3 776	25,8	818	14,2
Kraft- og vannforsyning	218	1,5	181	3,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	631	4,3	405	7,0
Engros-, agentur- og detaljhandel	3 286	22,4	1 016	17,6
Hotell- og restaurantdrift	151	1,0	73	1,3
Utenriks sjøfart	1 779	12,1	18	0,3
Transport etc. utenom utenriks sjøfart	1 103	7,5	288	5,0
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	1 535	10,5	552	9,6
Sosial og personlig tjenesteyting	1 587	10,8	433	7,5
Sum	14 672	100,0	5 770	100,0
<i>Utlån til:</i>				
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	568	2,8	1 964	19,8
Bergverksdrift	248	1,2	53	0,5
Industri	6 253	30,6	1 480	15,0
Kraft- og vannforsyning	67	0,3	196	2,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 305	6,4	1 004	10,1
Engros-, agentur- og detaljhandel	6 777	33,2	2 067	20,9
Hotell- og restaurantdrift	412	2,0	391	4,0
Utenriks sjøfart	908	4,4	16	0,2
Transport etc. utenom utenriks sjøfart	944	4,6	568	5,7
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	2 067	10,1	1 320	13,3
Sosial og personlig tjenesteyting	892	4,4	846	8,5
Sum	20 438	100,0	9 905	100,0

EDB-banker, og en har lagt til grunn Byråets standard for næringsgruppering i finansstatistikken.) Tidligere fikk vi næringsfordeling av utlånene hvert halvår, mens næringsfordeling av innskuddene forelå årlig, og da bare for konti over 100 000 kroner. Nå er alle innskudd fordelt på næring. Fordi det bare er EDB-banker som gir oppgaver over utlån og innskudd fordelt på næringer, må denne statistikken betraktes som usikker.

Som vi kunne vente, spiller primærnæringene en relativt stor rolle for sparebankene. 34% av sparebankenes innskudd fra næringslivet kom således fra jordbruk, skogbruk, fiske og fangst, mens deres andel av utlånene utgjorde 20%. Tilsvarende tall for forretningsbankene var 2% og 3%. Omvendt betyr industrien mest for forretningsbankene. Andelen av innskuddene utgjorde 26% i forretningsbankene og 14% i sparebankene, mens næringen stod for henholdsvis 31% og 15% av utlånene. En tredje næringsgruppe som veier tungt, er engros-, agentur- og detaljhandel. Her var innskuddsandelen 22% i forretningsbankene og 18% i sparebankene, mens utlånstallene var henholdsvis 33% og 21%.

Utenriks sjøfart spiller naturlig nok en større rolle for forretningsbankene enn for sparebankene. Således stod denne næringen for 12% av innskuddene og 4% av utlånene i forretningsbankene, mens tallene i sparebankene var ubetydelige.

Totale lånekostnader

I forbindelse med omleggingen av bankstatistikken ble også oppstillingen av de årlige resultatregnskaper endret. Således

skal bankene nå spesifisere inntekter i form av renter og kredittprovisjoner, fordelt på de enkelte utlånarter. Dette gjør det mulig å veie sammen renter og provisjoner, slik at en relativt enkelt kan få fram de *samlede lånekostnader* regnet i prosent av gjennomsnittlig trukne lån i løpet av året.

På basis av den nye bankstatistikken har vi beregnet renter og kredittprovisjoner uttrykt i prosent p.a. av "midlere" utlån i 1975 og 1976. (Med "midlere" menes gjennomsnittet av utlånene pr. utgangen av de enkelte måneder i henholdsvis 1975 og 1976 – for 1976 har en nyttet et 13-måneders gjennomsnitt.) Disse prosenttallene skulle gi et bilde av de samlede lånekostnader (total "rente") knyttet til de enkelte låncarter i henholdsvis forretnings- og sparebankene. Resultatene er vist i teksttabell 4.

Vi ser av teksttabell 4 at renteinntektene i forretningsbankene utgjorde gjennomsnittlig 8,2% p.a. av midlere utlån i 1976, mens kredittprovisjonene utgjorde 1,6% p.a. Sett fra låntakernes side, betyr det at de totale lånekostnader i form av renter og kredittprovisjoner var 9,8% p.a., dvs en økning på 0,3 prosentpoeng fra 1975. De rimeligste låneformer var "boligbyggelån med konverteringstilsagn fra statens boligbanker" og "andre utlån med løpetid ett år og over". Dyreste låneform var "utlån mot avbetalingskontrakter", der lånekostnadene utgjorde 11,4% p.a. Ellers legger vi merke til at kredittprovisjonene var relativt høyest for "kassekreditt" (3,3% p.a. av trukne beløp) og relativt lavest for "andre utlån med løpetid ett år og over" (0,3% p.a.).

Også i sparebankene svarte renteinntektene til 8,2% p.a. av midlere utlån i 1976, mens kredittprovisjonene svarte til

0,7% p.a. De samlede lånekostnader utgjorde således 8,9% p.a. eller 0,6 prosentpoeng mer enn i 1975. I likhet med forretningsbankene var de rimeligste lån "boligbyggelån med konverteringstilsagn fra statens boligbanker" og "andre utlån med løpetid ett år og over". Veksler repre-

senterte dyreste låneform i sparebankene med lånekostnader på 11,3% p.a. Kredittprovisjonene var relativt høyest for "kassekreditt" (2,6% p.a. av trukne beløp) og relativt lavest for "andre utlån med løpetid ett år og over" (bare 0,1% p.a.).

Hvis vi sammenlikner forretningsbanker

Teksttabell 4. Rente- og kredittprovisjonsinntekter i prosent av midlere utlån. Prosent p.a.¹⁾

	Beregnete tall for 1976			Endring fra 1975 i renter og kredittprovisjoner i alt. Prosentpoeng
	Renter	Kredittprovisjoner	Renter og kredittprovisjoner i alt	
<i>Forretningsbanker:</i>				
Veksler	8,5	2,5	11,0	0,1
Utlån mot avbetalingskontrakter	10,0	1,4	11,4	1,1
Kassekreditt	7,9	3,3	11,2	0,3
Byggelån	7,7	2,2	9,9	0,7
Herav boligbyggelån med konverteringstilsagn fra statens boligbanker	6,9	1,8	8,7	0,8
Andre utlån med løpetid under 1 år	8,8	0,5	9,3	0,2
Andre utlån med løpetid 1 år og over	8,4	0,3	8,7	
Utlån i alt	8,2	1,6	9,8	0,3
<i>Sparebanker:</i>				
Veksler	9,7	1,5	11,3	0,4
Utlån mot avbetalingskontrakter	9,4	0,8	10,2	0,2
Kassekreditt	8,1	2,6	10,7	0,5
Byggelån	7,2	1,8	9,0	0,8
Herav boligbyggelån med konverteringstilsagn fra statens boligbanker	7,0	1,6	8,6	0,8
Andre utlån med løpetid under 1 år	8,5	0,5	9,0	0,5
Andre utlån med løpetid 1 år og over	8,4	0,1	8,5	
Utlån i alt	8,2	0,7	8,9	0,6

1) De beregnede prosenttall gir ikke uttrykk for den eksakte avkastning, da de faktiske gjennomsnittlige utlån vil kunne avvike fra de midlere utlån (basert på tall pr. utgangen av de enkelte måneder).

og sparebanker, ser vi at lånekostnader i 1976 gjennomsnittlig var 0,9 prosentpoeng høyere i forretningsbankene. Forskjellen falt på provisjoner. I løpet av 1976 fant det imidlertid sted en viss utjamning mellom de to bankgrupper, idet de samlede lånekostnader regnet i prosent av midlere utlån steg relativt mest i sparebankene.

Ifølge renteforståelsen mellom myndighetene og de private kredittinstitusjoner er den normerte rente for *trukne* kassekreditter og byggelån 7% p.a. Det fremgår av tekstabell 4 at forretningsbankene i 1976 hadde renteinntekter på kassekreditter og byggelån som svarte til henholdsvis 7,9% p.a. og 7,7% p.a. Tilsvarende tall for sparebankene var 8,1% p.a. og 7,2% p.a.

Når det gjelder provisjoner for *bevilgede* kassekreditter og byggelån, opererer renteforståelsen med $\frac{1}{3}$ % pr. kvartal eller vel $1\frac{1}{3}$ % pr. år. I forretningsbankene utgjorde kassekredittprovisjonene i 1976 1,9% p.a. av gjennomsnittlig bevilget beløp (basert på tall pr. utgangen av de enkelte måneder). Tilsvarende tall for byggelånene var 1,4% p.a. For sparebankenes vedkommende utgjorde kassekredittprovisjonene 1,5% p.a. av bevilget beløp, mens byggelånsprovisjonene utgjorde 1,3% p.a.

Avviket i forhold til renteforståelsen kan – foruten eventuelle overskridelser av rentenormene – blant annet henge sammen med kunders overtrekk av konti i bankene. Ved overtrekk på kassekreditt og byggelån er det således vanlig at bankene beregner seg høyere provisjoner. Og ved overtrekk på foliokonti – som blir registrert som kassekreditter – opererer bankene ofte med langt høyere rentesatser enn 7% p.a.

Kvartalsvis rentestatistikk

For å få en hyppig statistikk over de aktuelle rente- og provisjonssatser, har en fra 1975 innhentet kvartalsoppgaver over forretnings- og sparebankers rentesatser på nye utlån og nye innskudd. For utlånene får vi også oppgaver over provisjonene. Da det knytter seg størst interesse til rente- og provisjonsvilkårene for nye utlån, vil Penger og Kreditt heretter gi løpende statistikk som belyser disse forholdene. Primærmaterialet gir opplysninger om hvilke rente- og provisjonssatser på utlån som er vanlige i den enkelte bank på det tidspunkt oppgavene gis. Det er således ikke mulig å lage en presis statistikk på grunnlag av dette materialet, men den skulle likevel gi en tilfredsstillende indikasjon på rente- og provisjonsvilkårene til enhver tid. De tekniske beregninger er nærmere beskrevet i et eget avsnitt til slutt i artikkelen.

Kvartalsstatistikken (se tabell 21 og 22 bak i heftet) viser at det er relativt god sammenheng mellom de rente- og provisjonssatser bankene selv har oppgitt, og de som fremkommer på grunnlag av bankenes resultatregnskap. Vi viser derfor til kommentarene til tekstabell 4.

Kredittpolitiske vurderinger i lys av den nye bankstatistikken

Den nye bankstatistikken vil – etter hvert som den blir ferdig utarbeidet – gi et stadig bedre informasjonsgrunnlag for den løpende vurdering av kredittpolitikken. Av den statistikk som nå foreligger, vil vi særlig peke på den månedlige statistikk over utlån og innskudd fordelt på sektorer, og kvar-

talsstatistikken over utlån og innskudd fordelt på næringer. Denne statistikk gir blant annet bedre muligheter for å kartlegge om bankene har fulgt myndighetenes intensjoner når det gjelder prioritering av utlånene.

Ser vi på statistikken for 1976, viser det seg at en uventet høy andel av forretnings- og sparebankenes utlånsvekst gikk til lønnstakere o.l. Dette kan tyde på at det private forbruk i større grad enn tidligere antatt er kredittfinansiert. Kredittpolitikken har imidlertid vært basert på den forutsetning at utlånene i det vesentlige skulle gå til finansiering av realinvesteringer. I den utstrekning bankene har muligheter for å holde igjen på forbrukslån, skulle det således være mulig å bremse utlånstakten i inneværende år uten at det burde gå særlig ut over boligbyggingen og næringslivets finansieringsbehov. De sparelånsordninger som er etablert, legger imidlertid et visst bånd på bankenes handlefrihet.

Som tidligere nevnt, vil det på flere områder skje en ytterligere utvidelse av bankstatistikken. Blant annet vil vi få utlån til boligformål fordelt på låntakersektorer. Slike oppgaver vil gjøre det mulig å få en nærmere kartlegging av bankenes utlån til forbruksformål, idet forbrukslån i prinsippet vil omfatte den delen av bankenes utlån til lønnstakere som ikke går til boligformål.

Av andre viktige statistikkutvidelser vil vi nevne fordeling av utlån og innskudd geografisk etter hvor henholdsvis låntaker og innskyter er hjemmehørende. Slike oppgaver vil åpne nye muligheter for regionale analyser og for geografisk differensiering av de kredittpolitiske virkemidler. Videre er det lagt opp til en registrering av brutto-bevegelsene på utlån, slik at en blant annet kan få et bilde av henholdsvis avdrag og nye utlån. For øvrig vises til nevnte artikkel i Penger og Kreditt nr. 2/1975.

Tekniske merknader til nye tabeller i Penger og Kreditt over rente- og provisjonssatser

Tabellene 21 og 22 bak i heftet gir opplysninger om rente- og provisjonssatser som forretnings- og sparebankene nytter på nye utlån. Statistikken bygger på bankenes kvartalsvise oppgaver over aktuelle normalsatser (laveste og høyeste) for de enkelte utlånsarter i norske kroner. Rente- og provisjonssatsene er gitt i prosent pro anno, mens engangsprovisjonene er uttrykt i prosent av lånebeløpet. I tabellene benyttes veide gjennomsnittstall siden normalsatsene og omfanget av nye lån ikke er de samme i alle banker. Inntil videre er bankene ikke pålagt å gi oppgaver over omfanget av nye utlån. Ved beregning av gjennomsnittssatsene har en derfor benyttet de enkelte bankers utlånsandel ved utgangen av 1976 som vekter. Siden det neppe er store forskjeller mellom bankenes andel av totalutlånene og andel av tilgang på nye lån, vil

derfor tallene i tabellene trolig gi uttrykk for de gjennomsnittssatser publikum må betale for nye lån. Ved å benytte faste vekter, vil således endringer i de presenterte tallene være bestemt av endringer i bankenes oppgaver over rente- og provisjonssatser. Når en skal vurdere tallene for provisjonssatser, må en ta hensyn til at enkelte banker ikke tar provisjon, men kompenserer dette ved å ta høyere rentesatser. En kan derfor ikke av de satser for høyeste og laveste renter og provisjoner som gis i tabellene, si noe bestemt om nivået på kunders lånekostnader i bankene. Derimot vil tallene gi en god indikasjon på den rente- og provisjonsglidning som finner sted i bankene. Det må for øvrig understrekes at tallene inntil videre er foreløpige, og at små endringer i tallene ikke må tillegges for stor vekt.

Trekk av strukturutviklingen i norsk kredittvesen etter 1950

*Martinus Halsen,
kontorsjef i Bank- og utlånsavdelingen
i Norges Bank*

I dette nummer av Penger og Kreditt er det tatt inn en bred oversikt over utviklingen på kredittmarkedet i 1976. Tilsvarende oversikter finnes i kvartalsskriftets juni-nummer for tidligere år. For Penger og Kreditt ble introdusert, ble slike årsoversikter gitt i Norges Banks årsberetninger.

Sammenlignende tall for de forskjellige institusjoner og for obligasjonsmarkedet er vanligvis tatt med for det siste eller de par nærmest foregående årene. Bare i unntakstilfelle omtales forhold som ligger lenger tilbake i tiden.

I denne artikkelen vil det bli gjort et forsøk på å belyse utviklingen over et noe lengre tidsrom — fra begynnelsen av 1950-årene og så langt fram som det finnes ajourført og rimelig sammenlignbar statistikk. Framstillingen vil bli konsentrert om visse hovedstørrelser for kredittmarkedet som helhet. For forretningsbankene og sparebankene vil en gå noe mer i detalj når det gjelder å beskrive virksomheten.

Kredittinstitusjonene — antall og størrelsesfordeling

For de viktigste typer kredittinstitusjoner har utviklingen i antall vært slik siden 1950:

	1950	1960	1970	1975
Statsbanker				
(inkl. Postsparebanken)	12	10	8	9
Forretningsbanker	89	68	40	27
Sparebanker	606	597	493	384
Kredittforeninger o.l.	11	12	16	16
Finansieringsselskap	26	48	146	210
Livsforsikringsselskap	14	14	11	11
Skadeforsikringsselskap	128	155	125	120

De mest markerte endringene har en hatt når det gjelder bankene og finansieringsselskapene. For bankenes vedkommende har sammenslutninger krevd konsesjon fra myndighetene. Retningslinjene for sammenslutninger har bygd på prinsipper nedlagt i stortingsmeldingene nr. 76 (1961—1962) og nr. 35 (1967—1968).

For forretningsbankene har det vært prinsipiell enighet om at det er en grense for hvor langt konsentrasjonen omkring noen få storbanker bør gå. Myndighetene har sett det som ønskelig å få bygget ut selvstendige, sterke regional- eller distriktsbanker der lokale sammenslutninger kunne gi grunnlag for det. Dette målet er bare delvis nådd. Den sterke nedgangen i antall forretningsbanker skyldes for en vesentlig del at mindre, lokale banker er overtatt av "de tre store" — Den norske Creditbank, Christiania Bank og Kreditkasse og Bergen

Bank. Bare i Trondheim og Ålesund har sammenslutninger bidratt til å skape lokale enheter av den type Stortinget spesielt ønsket å utvikle.

"De tre stores" andel av forvaltningskapitalen har vært økende:

1950	41,5%
1960	49,5%
1970	53,9%
1975	56,8%

En merket seg imidlertid at prosenten ikke økte fullt så sterkt de siste årene som tidligere. Tallet for 1975 er for øvrig ganske sterkt influert av fusjonen mellom Bergens Privatbank og Bergens Kreditbank til Bergen Bank. Året før var "storbanksandelen" 53,2%.

For sparebankenes vedkommende har myndighetenes ønskemål siden Bankkomiteén av 1960 avgav sin innstilling, gått klart i retning av en sterkere konsentrasjon. To utredninger i Sparebankforeningens regi (fra 1965 og 1974) har også fremhevet betydningen av færre og større sparebankenheter. Det var imidlertid svært liten aktivitet på dette området til rundt midten av 1960-årene.

Nedgangen i antallet sparebanker skyldtes i begynnelsen av denne perioden vesentlig at mindre banker gikk sammen eller fusjonerte med større. Etter hvert endret sammenslutningsprosessen karakter ved at også større sparebanker kom med, men først og fremst ved at en fikk en rekke regionale helhetsløsninger. Det mest interessante ved strukturutviklingen i sparebankvesenet er utvilsomt utviklingen mot

det en må kunne betegne som fylkessparebanker, selv om noen ennå står utenfor i de fylker der slike sparebanker er etablert.

Noen storbanksdominans er det imidlertid langt fra tale om i norsk sparebankvesen. Dette kan illustreres ved å se på de 10 største sparebankers andel av den totale forvaltningskapital siden 1950:

1950	29,7%
1960	25,4%
1970	21,0%
1975	28,4%

Når andelen var fallende fra 1950 til 1970 til tross for forholdsvis mange sammenslutninger fra midten av 1960-årene, skyldes det nok først og fremst at disse som nevnt vesentlig fant sted mellom små og mellomstore banker. Når tallene endret seg vesentlig fra 1970 til 1975, hadde det i atskillig grad sammenheng med at de regionale sammenslutningene etter hvert er blitt "storbanks" etter sparebank-målestokk. I 1975 inngår seks slike blant de 10 største, mot bare tre i 1970.

For private finansieringsselskaper foreligger det ingen statistiske data som belyser størrelsesfordeling eller virksomhet for øvrig så langt tilbake som 1950. Først fra midten av 1960-årene ble det gitt regnskapstall i Statistisk Sentralbyrås publikasjoner.

Den sterke økning i antallet private finansieringsselskaper i begynnelsen av 1960-årene hadde trolig først og fremst sammenheng med den kredittpolitiske regulering for det øvrige kredittmarked. Selskapene var i denne perioden ikke under-

lagt noen restriksjoner hverken når det gjaldt utlånsvolum eller rentevilkår. Gjennom de nye institusjonene ble det i en viss grad mulig å få tilfredsstilt udekkede kredittbehov.

I 1970 ble det innført direkte utlånsregulering for finansieringsselskapene. Likevel ble det i første halvdel av 1970-årene opprettet svært mange nye selskaper. Det er grunn til å tro at ganske mange av selskapene da ble opprettet for å stå sterkere når det eventuelt måtte bli innført konsesjonsplikt. Allerede i 1969 ble det satt ned en komité for blant annet å vurdere dette spørsmålet.

De fleste av selskapene er små, men en konsentrasjonsprosess er kommet i gang i de par siste årene. Størrelsesfordelingen var slik i 1971 og 1976:

	Antall selskaper		Andel av total forvaltningskapital	
	1971	1976	1971	1976
Forv.-kap. over 100 mill.kr.	6	12	60,2	73,3
" 20-99,9 "	25	21	27,1	15,2
" 10-19,9 "	16	21	5,9	5,8
" under 10 "	110	130	6,8	5,7
	157	184	100,0	100,0

Kredittforeninger og kredittaksjeselskaper, som i den senere tid gjerne er blitt betegnet som "kredittforetak", er i dag som i 1950 forholdsvis fåtallige. Men fra slutten av 1950-årene er det skjedd en vesentlig endring i sammensetningen av kredittforetakene, idet det er opprettet

flere institusjoner med sikte på å dekke mer spesielle lånebehov innenfor næringslivet. Disse fem nye selskapene er Eksportfinans, Strukturfinans, Næringskreditt, Sparebankenes Kredittselskap og Låneinstituttet for skipsbyggeriene mot 2. prioritets pant i skip. Ved utgangen av 1974 utgjorde den samlede forvaltningskapital i de nevnte institusjonene 44% av totalen for alle kredittforetak. Kredittforetakenes kapitalanskaffelse skjer i det alt vesentlige via obligasjonsmarkedet, og myndighetene har derfor gjennom sin kvotefastsettelse avgjørende innflytelse på hvilke institusjoner og delvis også hvilke formål som skal tilgodeses. Det må kunne slås fast at de nye institusjonene samlet er gitt høy prioritet.

Antallet livsforsikringsselskaper i Norge er lite, og det har vært små endringer siden 1950. Nedgangen fra 14 til 11 skyldes sammenslutninger.

Skadeforsikringsselskapenes antall økte forholdsvis sterkest i 1950-årene for så å gå gradvis tilbake som følge av sammenslutninger. Sammenslutningene har ført til at de store selskapenes andel av total forvaltningskapital er økt i de senere år. De 10 største selskapene stod således for 70% av totalen i 1975, mot 61% i 1950.

I statsbanksektoren har det siden 1950 vært foretatt visse endringer som et ledd i rasjonaliseringen av den offentlige kredittyttingen. Det viktigste som er skjedd på dette området, er opprettningen av Statens Landbruksbank ved sammenslåing av Hypotekbanken, Bustadbanken og Driftskredittkassen for jordbruket. Ellers kom Distriktenes Utbyggingsfond til som egen institusjon fra 1960 (Utbyggingsfondet for Nord-Norge fra 1952), mens Lånekassen for aviser startet sin virksomhet i 1972.

Forskyvninger i utlånsandelene

Teksttabell 1 viser utlånsandelene i de viktigste finansinstitusjonene i perioden 1950–75. Den sterkeste forskyvning gjaldt statsbankene, der andelen gikk opp fra knapt 20 til over 36% av de totale utlån. Økningen har imidlertid vært ujevn. I 1950 var statsbankenes andel meget lav, atskillig lavere enn f.eks. de siste årene før krigen. Husbankens virksomhet var nettopp startet, og det var først og fremst den sterke veksten i den statlige boligfinansieringen som i det følgende ti-året trakk statsbankenes andel oppover. Fra 1960 til 1970 var det ingen økning i statsbankenes andel av kredittgivningen. Derimot var stigningen usedvanlig sterk fram til 1975, og dette er en tendens som fortsatt gjør seg gjeldende.

Som følge av statsbankenes sterke ekspansjon gikk utlånsandelene både for forretningsbankene og sparebankene kraftig tilbake, mest for forretningsbankenes vedkommende. Ser en på forholdet mellom disse to bankgruppene, finner en at den vesentlige del av forskyvningen fant sted i første halvdel av 1950-årene. Mens forret-

ningsbankenes utlån i 1950 lå godt og vel 50% over sparebankenes, lå de i den resterende delen av perioden fram til 1975 stort sett mellom 20 og 30% høyere.

Når det gjelder kredittforetak/finansieringsselskaper, bør det tas i betraktning at de sistnevnte ikke kom med i statistikken før i slutten av 1960-årene. En del av forklaringen på økningen i utlånsandelen for denne sektoren i tallene for 1970 og 1975 ligger i dette forholdet. Finansieringsselskapenes andel av gruppens totale utlån var i 1975 ca. 19%.

Forsikringsselskapenes utlånsandel økte fram til 1965, men gikk senere tilbake. Utlånsøkningen var en bevisst politikk fra selskapenes side – bort fra obligasjonsplasserings- og over til større utlånsvirksomhet. Utviklingen ble bremsert opp da livsforsikringsselskapene og private pensjonskasser og -fond ble pålagt plasseringsplikt fra 1969. Skadeforsikringsselskapene ble gjort til gjenstand for direkte utlånsregulering i 1974.

Finansinstitusjonenes utlån etter næringer

For finansinstitusjonenes utlån etter næringer finnes det ikke sammenlignbare tall tidligere enn 1955 og senere enn 1974, og en har derfor tatt utgangspunkt i tallene for disse to årene. En skal imidlertid være oppmerksom på at sektoren "Andre innenlandske låntakere" i 1955 omfattet kommuneforetak, mens disse ble holdt utenfor i 1974. Dette slår særlig sterkt ut i tallene for lån til kraft- og vannforsyning.

Teksttabellene 2 og 3 viser i hvilken grad de enkelte næringer la beslag på kreditter i 1955 og 1974, og hvilke institusjoner som

Teksttabell 1. Finansinstitusjonenes utlån. Relative tall

	1950	1955	1960	1965	1970	1975
Statsbanker	19,8	28,4	31,6	31,1	31,4	36,2
Forretn.banker	35,8	28,7	25,0	25,0	23,4	23,2
Sparebanker	23,4	22,4	21,0	19,7	18,7	18,0
Kredittforetak/ finansierings- selskaper	8,5	7,8	7,2	7,8	11,5	11,6
Forsikrings- selskaper	12,5	12,7	15,2	16,3	15,0	11,0
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

var de viktigste kredittyttere til næringene på de to tidspunktene.

Primærnæringenes andel av kreditten gikk tilbake i denne perioden, som en naturlig konsekvens av den reduserte økonomiske betydning av jordbruk og fiske. Statsbankenes innsats i disse næringene var hele tiden stor. Andelen økte også i perioden, fra bortimot halvparten av de totale kredittene til jordbruk og til nesten 60% i 1974. Motstykket til dette finner en først og fremst i sparebankene, som i 1955 stod for ca. halvparten av jordbrukslånene, mot 36% i 1974.

Industrien økte sin andel av utlånene, men kanskje noe mindre enn en kunne vente, fra ca. 15 til litt under 18% av totalen. De mest bemerkelsesverdige utslagene i tallene er den markerte nedgangen i forretningsbankenes andel av totallånene, fra 58% i 1955 til knapt 37% i 1974. En tilsvarende nedgang fant sted i sparebankenes andel, fra nesten 15 til 9%. Motstykk-

ket finner vi først og fremst i kredittforetakene, som økte fra 9% til vel 27%. Også forsikringsselskapene er blitt betydelige långivere til industrien og økte sin andel fra 10 til vel 16% i perioden.

Tallene for lån til kraft- og vannforsyning er som nevnt lite utsagnskraftige på grunn av grupperingsendringer for kommuneforetakene. Dersom det hadde latt seg gjøre å skille ut lånene til kraft- og vannforsyning i både den private og kommunale sektor, ville en nok ha funnet at statsbankene fortsatt er den dominerende långiver til denne næringen. Finansinstitusjonenes forholdsvis beskjedne lån totalt sett har for øvrig sammenheng med obligasjonsmarkedets betydning som finansieringskilde for kraftutbyggingen.

Varehandelens andel av totalkredittene gikk opp fra vel 8 til 10% fra 1955 til 1974. På begge tidspunktene var forretningsbankene og sparebankene de viktigste kredittyttere — i 1955 nesten "enrådende". Etter

Teksttabell 2. Finansinstitusjonenes lån til andre norske sektorer. Relative tall. 1955 og 1974

	Statsbanker		Forretningsbanker		Sparebanker		Kredittforetak m.v.		Forsikring		1955	1974
	1955	1974	1955	1974	1955	1974	1955	1974	1955	1974		
Jordbruk og skogbruk	32,5	48,6	9,0	6,7	49,2	35,9	9,5	8,0	1,8	0,8	100,0	100,0
Fiske m.v.	48,7	57,0	27,9	24,1	22,8	16,8	—	—	0,7	2,1	100,0	100,0
Bergverksdrift	6,3	38,2	62,5	39,2	25,0	10,0	—	5,5	6,2	7,1	100,0	100,0
Industri	8,4	10,7	58,0	36,5	14,7	9,0	9,0	27,4	9,9	16,4	100,0	100,0
Bygg og anlegg	—	0,1	50,5	47,5	47,8	33,0	—	13,2	1,7	6,2	100,0	100,0
Kraft- og vannforsyning	86,1	11,6	3,1	16,3	9,6	47,4	0,2	—	1,0	24,7	100,0	100,0
Varehandel	—	0,4	81,6	68,5	16,4	20,6	—	3,6	2,0	6,9	100,0	100,0
Boliger og forretnings- bygg til utleie	39,2	40,0	13,0	18,1	24,9	24,6	8,4	4,4	14,5	12,9	100,0	100,0
Sjøtransport	2,3	0,3	56,4	31,0	7,1	5,1	29,2	58,0	5,0	5,6	100,0	100,0
Annen samferdsel	—	2,0	42,6	45,0	45,2	30,7	3,1	1,5	9,1	20,8	100,0	100,0
Andre	13,1	50,0	37,6	20,5	27,8	14,3	6,0	2,2	15,5	13,0	100,0	100,0

hvert er imidlertid også kredittforetak og forsikringsselskaper kommet med her, med en samlet andel på over 10% i 1974.

Utlånene til boliger og forretningsbygg til utleie var i 1974 som i 1955 den sektor som la beslag på den største delen av kreditt fra finansinstitusjonene. Andelen økte også i perioden, fra ca. 43 til ca. 51% av de totale kreditter. De to viktigste långivergruppene – statsbankene og sparebankene – hadde praktisk talt samme andel i 1974 som i 1955. Forretningsbankene og forsikringsselskapene er kommet noe sterkere inn i bildet, mens kredittforeningenes andel er gått ned.

For disse lånenes vedkommende skal en være oppmerksom på at det kan være visse unøyaktigheter i grunnmaterialet. Det vil for oppgavegiverne ikke alltid være lett å

skille ut lån til rene boligformål fra lån til andre formål med sikkerhet i boligen.

Utlånene til sjøtransport viser en markert relativ nedgang fra 1955 (7,4%) til 1974 (2,7%) til tross for næringens sterke vekst i perioden. Dette har sammenheng med at sjøfarten i betydelig grad har dekket sine lånebehov i utlandet. De viktigste långivere var på begge tidspunkt forretningsbanker og kredittforetak, men en merker seg at andelene – rundt 60/30 – har svinget helt rundt i perioden, slik at kredittforetakene nå er de viktigste långivere.

Sekkeposten "Andre" inneholder så vidt mange ulike elementer at den ikke gir grunn til nærmere kommentarer. Blant annet går lån til private personer inn i tallene, og dette forklarer at statsbankenes utlånsandel er så stor i 1974 (Lånecassen for utdanning).

Teksttabell 3. Finansinstitusjonenes lån etter næringer. Relative tall for 1955 og 1974

	Statsbanker		Forretningsbanker		Sparebanker		Kredittforetak m.v.		Forsikring		Finansinst. i alt	
	1955	1974	1955	1974	1955	1974	1955	1974	1955	1974	1955	1974
Jordbruk og skogbruk	12,2	11,4	3,0	1,8	21,6	12,1	11,5	5,7	2,0	0,5	10,4	7,2
Fiske m.v.	3,4	2,6	1,7	1,2	1,8	1,1	—	—	0,1	0,3	1,9	1,4
Bergverksdrift	—	0,4	0,2	0,5	0,1	0,2	—	0,2	0,1	0,2	0,1	0,4
Industri	4,6	6,2	27,7	24,4	9,3	7,5	15,9	48,2	15,5	24,6	14,9	17,7
Bygg og anlegg	—	—	1,9	4,7	2,4	4,0	—	3,4	0,2	1,3	1,2	2,6
Kraft- og vannforsyning	15,5	0,2	0,5	0,3	2,0	1,1	0,1	—	0,5	1,0	5,0	0,5
Varehandel	—	0,1	25,8	21,1	6,8	7,9	—	2,9	2,1	4,8	10,0	8,1
Boliger og forretnings- bygg til utleie	61,1	66,7	17,8	34,8	45,2	58,8	42,7	22,1	65,7	55,6	42,8	50,8
Sjøtransport	0,6	—	13,3	3,2	2,2	0,6	25,5	15,7	3,9	1,3	7,3	2,7
Annen samferdsel	—	0,1	1,7	2,1	2,4	1,7	0,5	0,2	1,2	2,1	1,2	1,2
Andre	2,6	12,3	6,4	5,9	6,2	5,0	3,8	1,6	8,7	8,3	5,2	7,4
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Teksttabell 3 viser hvordan utlånene på næringer fordelte seg på de forskjellige finansinstitusjoner i 1955 og 1974.

I *statsbankene* ble ikke mønsteret vesentlig endret i perioden når en ser bort fra utlånene til kraft- og vannforsyning, der det som nevnt har vært statistiske endringer. Boligfinansiering dominerer fortsatt långivningen sterkt. Lån til private har også økt forholdsvis sterkt, jfr. det som er omtalt foran.

I *forretningsbankene* er det først og fremst økningen i boliglån som springer i øynene – andelen ble praktisk talt fordoblet fra 1955 til 1974. Men industri og handel samlet tar fortsatt den største andelen av forretningsbankenes lån, selv om det i perioden er en viss relativ nedgang i andelen for begge næringer. Skipsfarten er derimot i 1974 falt tilbake til en nærmest ubetydelig låntakergruppe i forretningsbankene.

Sparebankene hadde boliger m.v. som største låntakergruppe i 1955 med vel 45% og økte andelen til hele 59% i 1974. Den relative nedgangen var sterkest i utlånene til jordbruk – fra 22 til 12%. Noe forbausende kan det synes at sparebankene ikke har økt sin relative utlånsandel til mer ”moderne” næringer som industri og handel i en periode der de har vært opptatt av å øke bredden i sitt tjenestespekter. Når det spesielt gjelder industri, var andelen til og med lavere i 1974 enn i 1955 (henholdsvis 7,5 og 9,3%).

I *kredittforetakene* var det en markert endring i sammensetningen av utlånene. Først og fremst var det en sterk reduksjon i andelen av utlånene til boliger m.v., fra 43% i 1955 til 22% i 1974. Motstykket finner en i utlånene til industri, som har

tredoblet sin andel i perioden og nå utgjør bortimot halvparten av kredittforetakenes utlån. Andelen til sjøtransport falt sterkt i perioden, fra ca. 26 til ca. 16%, til tross for at kredittforetakene fra 1955 til 1974 overtok forretningsbankenes rolle som den dominerende innenlandske låntaker til gruppen. Forklaringen er at næringens totale lån fra norske långivere i disse årene som nevnt har vist en sterkt fallende tendens relativt sett.

Forsikringsselskapene har tradisjonelt konsentrert sin långivning om boliger m.v. I 1974 var lånene til denne sektor fortsatt dominerende med 56% av totalen, men i 1955 var det tilsvarende tall hele 66%. Det er industrilånene som først og fremst har vist økning, fra 16 til 25% i perioden.

Obligasjonsmarkedet

I mesteparten av den perioden oversikten over obligasjonsmarkedet i teksttabellene 4 og 5 omfatter, har denne delen av kredittmarkedet vært underkastet streng offentlig regulering. På låntakersiden har adgangen til å legge ut ihendehaverobligasjonslån vært avhengig av tillatelse fra myndighetene, først med hjemmel i rentelovens §3 fra 1953 og fra 1965 med hjemmel i kredittlovens §15. På kjøpesiden var det i avtaleperioden fra 1956 forståelse mellom myndighetene på den ene side og kredittinstitusjonene på den andre om kjøp av obligasjoner. Siden høsten 1969 har bankene og livsforsikringsselskapene samt private pensjonskasser og -fond vært underlagt plasseringsplikt.

I begynnelsen av 1950-årene førte vanskene med å få markedet til å overta

ihendehaverobligasjoner til de gjeldende betingelser til problemer med statsbankenes finansiering. Etter hvert overtok staten den obligasjonsopplåning som statsbankene delvis stod for selv tidligere. Til tross for dette har statens andel av obligasjonsgjelden vært ganske stabil i perioden 1955–1975. Statsbankenes andel gikk gradvis tilbake helt fram til begynnelsen av 1970-årene. Rundt dette tidspunkt begynte statsbankene igjen å opptre som selvstendige låntakere på obligasjonsmarkedet.

Kommunenes og kommuneforetakenes andel av obligasjonsgjelden var fallende i perioden. Delvis har dette sammenheng med at obligasjonsutstedere i denne gruppen i atskillig utstrekning var henvist til utenlands-opplåning. Noe betyr det også at særlig mindre kommuners lånebehov er søkt styrt over fra obligasjonsmarkedet til Kommunalbanken samtidig med at denne fikk økt sin utlånskvote.

Teksttabell 4. Obligasjongsjelden i norske kroner etter låntakere 1955–1975. Relative tall

	1955	1960	1965	1970	1975
Statsforvaltningen	50,5	50,3	46,6	51,2	47,9
Kommuneforvaltningen (inkl. kommuneforetak)	10,5	12,6	12,8	11,3	9,8
Statsbanker	13,3	7,8	3,9	3,3	8,8
Statsforetak	3,8	4,2	6,8	4,0	2,3
Kredittforetak	14,4	17,5	21,3	22,2	25,3
Andre norske sektorer	7,5	7,6	8,6	8,0	5,9
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tærsttabell 5. Obligasjongsjelden i norske kroner etter långiver (eiergrupper) 1955–75. Relative tall

	1955	1960	1965	1970	1975
Statskassen og offentlige fond	12,8	7,8	5,9	2,9	0,7
Sosiale trygder	7,8	7,7	5,2	13,8	22,3
Kommuner	0,7	0,9	2,0	0,7	0,8
Off. forvaltning i alt	21,3	16,7	13,1	17,4	23,8
Norges Bank	1,4	2,1	1,7	3,8	4,8
Postgiro/Postsparebanken	2,9	4,4	8,4	12,2	10,2
Statsbanker	0,7	0,4	0,3	0,2	0,1
Forretnings- og sparebanker	29,1	27,7	26,5	32,2	37,2
Kredittforetak m.v.	0,3	0,4	0,4	0,2	0,2
Forsikring	28,3	32,5	33,3	23,9	16,2
Finansinstitusjoner i alt	62,7	67,5	70,6	72,5	68,7
Andre innenlandske sektorer	16,0	15,8	15,3	10,1	7,5
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Den mest markerte endring på låntaker-siden er den sterke veksten i kredittforetakenes andel av obligasjonsgjelden. Det er som tidligere nevnt de nye institusjonene som etter hvert er blitt dominerende i denne gruppen.

Andre norske sektorer der industrilånene utgjør storparten, hadde en forholdsvis stabil andel fram til 1970, men falt noe av i den siste femårsperioden. I en viss grad nøytt antakelig denne gruppen godt av økningen i kredittforetakenes virksomhet.

Når det gjelder fordelingen på obligasjonseiere, var endringene forholdsvis store i tiden 1955–1970, jfr. teksttabell 5. For den offentlige forvaltning, som i 1975 samlet hadde en beskjeden økning i sin andel fra 1955, var de innbyrdes forskyvninger betydelige. Mens det i begynnelsen av perioden var statskassen og de offentlige fond som hadde de største beholdningene, var de sosiale trygder så å si enerådende i 1975. Det er Folketrygdens dominerende stilling som avtaker av obligasjoner fra slutten av 1960-årene som gir disse utslagene.

Finansinstitusjonenes andel økte forholdsvis jevnt fram til 1970, men gikk noe tilbake igjen i 1975. Postgiro og Postsparebanken økte sin relative andel mest, men også disse falt noe av i 1975. Forretnings- og sparebankene reduserte sin andel i første del av perioden, men andelen økte igjen etter at plasseringsplikten ble innført i 1969. Når forsikringsselskapenes andel falt fra 1970 til 1975 til tross for at også disse hadde plasseringsplikt, skyldes det både at forvaltningskapitalen i livsforsikringsselskapene vokste atskillig mindre enn i bankene, og at skadeforsikringsselskapene reduserte sine beholdninger i perioden.

Publikums interesse for obligasjonsplasseringer har vært fallende. Hverken avkastning eller likviditetsgrad av ordinære obligasjoner har virket fristende for den alminnelige sparer.

Innskuddene i banker og postale institusjoner

Innskuddene fra publikum og statsforvaltningen i norske kroner fordelte seg slik på de respektive institusjoner i perioden 1950–1975:

	1950	1960	1970	1975
Forretningsbanker	45,0	38,3	38,9	42,0
Sparebanker	52,8	50,1	45,1	39,9
Postsparebanken	0,4	4,6	6,1	5,9
Postgiro	1,8	7,0	9,9	12,2
	100,0	100,0	100,0	100,0

I 1950 hadde Postgiro og Postsparebanken en helt bagatellmessig andel av publikums sparemidler sammenlignet med forretningsbankene og sparebankene. De postale institusjoner var av forholdsvis ny dato på dette tidspunkt – Postgiro startet virksomheten i 1943 og Postsparebanken i 1949. Deres andel av innskuddene har siden vist sterk økning. Tallene for Postgiro er imidlertid ikke umiddelbart sammenlignbare med de øvrige, idet de inkluderer relativt store innskudd fra statsforvaltningen.

Både forretningsbankene og sparebankene har mistet markedsandel i perioden, men mens forretningsbankene har klart å ta igjen en del av det tapte fra 1970 til 1975, synes sparebankenes relative tilbakegang å fortsette i økende tempo.

Forretnings- og sparebankenes balanser

Teksttabell 6, 7 og 8 gir tall for henholdsvis passiva, aktiva og fordeling av utlån på utlånsformer i forretningsbankene i utvalgte år for perioden 1950–75 (1974 for utlånsformene, da omlegging av spesifikasjonene fra dette år gjør det umulig å sammenligne med tidligere).

Teksttabell 6. Forretningsbankenes passiva i prosent av samlet forvaltningskapital 1950–75. Relative tall

	1950	1960	1970	1975
Innskudd fra almenheten:				
På anfordring	28,8	21,2	17,1	17,5
På tid	36,9	39,8	43,6	49,9
I utenlandsk valuta	2,0	2,4	6,4	3,8
Innskudd fra norske banker	14,2	15,4	12,0	9,5
Utenlandske innskudd	1,7	4,2	3,0	6,6
Lån innenlands	0,1	1,7	1,7	2,9
Lån utenlands	—	3,6	4,6	0,1
Annen gjeld	10,3	5,1	4,7	4,0
Egenkapital	6,0	6,6	6,9	5,7
	100,0	100,0	100,0	100,0

Passivasiden viser at innskuddene fra publikum i forretningsbankene i 1975 samlet ikke var vesensforskjellig fra 1955 – 71% mot 68% av forvaltningskapitalen. Derimot var forskyvningene mellom innskudd på tid og anfordring betydelige. De førstnevnte utgjorde 37% av forvaltningskapitalen i 1955 og steg til 50% i 1975, mens folioandelen samtidig ble redusert fra 29% til 18%. Årsaken er først og fremst at forretningsbankene hadde en sterk økning i antallet personlige innskytere i denne perioden, blant annet som resultat av satsingen på nye spareformer. Innskuddene fra næringslivet endret også for en del karakter, idet større innskudd fra bedrifter og institusjoner i stigende grad ble plassert på særlige vilkår (tidsinnskudd med spesielt avtalt rente).

En merker seg ellers en klar nedgang i innskuddene fra andre banker. Dette skyldes først og fremst at sparebankene ikke lenger hadde interesse av å holde så

Teksttabell 7. Forretningsbankenes aktiva i prosent av samlet forvaltningskapital 1950–75

	1950	1960	1970	1975
Kasse, innskudd på anfordring i Norges Bank og statskasseveksler	13,0	8,5	3,5	2,2
I regning med norske banker	8,0	7,3	4,2	3,5
I regning med utenlandske banker	3,5	9,4	8,4	3,9
Ihendehaverobligasjoner	17,9	6,7	15,3	21,4
Utlån	55,0	66,0	65,8	63,1
Fast eiendom	0,4	0,6	1,3	1,7
Andre aktiva	2,2	1,5	1,5	4,2
	100,0	100,0	100,0	100,0

meget av sine midler i forretningsbankene, men ønsket å bruke dem til egne utlån.

Forretningsbankenes aktivaside viser en klar nedgang i likviditeten. Dette gjelder både for primærlikvider og for innskudd i andre norske banker. Tilgodehavender i utenlandske banker varierte noe, men end-

Teksttabell 8. Forretningsbankenes innenlandske utlån i norske kroner fordelt på utlånsformer 1950–74. Relative tall

	1950	1960	1970	1974
Pantelån	22,6	12,7	8,3	5,8
Vekselobligasjoner og gjeldsbrev	14,5	21,2	29,5	37,1
Kassekreditter og byggelån	54,7	50,6	46,3	43,9
Veksler	8,2	13,8	12,8	9,3
Andre utlån	—	1,7	3,1	3,9
	100,0	100,0	100,0	100,0

Teksttabell 9. Sparebankenes passiva i prosent av samlet forvaltningskapital 1950–75. Relative tall

	1950	1960	1970	1975
Innskudd fra almenheten:				
På anfordring	12,9	7,8	10,6	13,9
På tid	78,7	84,2	80,5	76,9
Innskudd fra norske banker	2,0	1,8	2,9	2,9
Utenlandske innskudd	—	0,9	0,5	0,5
Lån og annen gjeld	0,9	0,9	1,5	2,9
Egenkapital	5,5	4,4	4,0	2,9
	100,0	100,0	100,0	100,0

ringene var forholdsvis små hvis en sammenholder dem med valutagjelden på passivasiden.

Utlånsandelen steg sterkt i 1950-årene, fra 55 til 66% av forvaltningskapitalen. Samtidig falt andelen av ihendehaverobligasjoner omtrent tilsvarende, fra 18 til i underkant av 7%. Obligasjonsandelen økte siden betydelig, slik at den i 1975 var noe større enn i 1950. Utlånsandelen holdt seg på eller noe i underkant av 1960-nivået.

Utlånene fordelt på utlånsformer endret seg sterkt i perioden 1950-74. Pantelånene, som i 1950 utgjorde nesten 23% av utlånene, var i 1974 redusert til i underkant av 6%. Også for kassekredittene falt andelen sterkt, fra 55 til 44%. Vekselobligasjoner og gjeldsbrev økte i perioden sin andel fra 15 til 37% av totallånene. Det er naturlig å se disse endringene i sammenheng med den bedre avkastning vekselobligasjoner og gjeldsbrev gir.

De tilsvarende tall som ovenfor er kommentert for forretningsbankene, gis for sparebankene i teksttabellene 9, 10 og 11.

Sparebankenes passivaside viser ingen store endringer i perioden. Kapitalanskaffelsen var sterkt dominert av innskuddene fra publikum. Disse lå hele tiden i overkant av 90% av totale passiva.

En merker seg ellers nedgangen i egenkapitalen, som reflekterer en svekket inntjeningsevne i sparebankene.

Sparebankenes likviditet, definert som primærlikvider og tilgodhavender i andre banker, var klart dårligere i 1975 enn i 1950. Det er i første rekke innskuddene i andre banker som var redusert, jfr. det som er sagt ovenfor om forretningsbankene.

Den høye andel for obligasjonsplasseringer i 1950 falt sterkt i løpet av det følgende tiåret. Nedgangen fortsatte, om enn i noe redusert tempo, fram til 1970. Etter denne tid medførte plasseringsplikten igjen en viss økning av obligasjonenes relative andel av sparebankenes plasseringer.

Utlånsandelen steg meget sterkt i 1950-årene, noe svakere fram til 1970 og synes da å ha stabilisert seg rundt 66% av forvaltningskapitalen.

Teksttabell 10. Sparebankenes aktiva i prosent av samlet forvaltningskapital 1950–75

	1950	1960	1970	1975
Kasse, innskudd på anfordring i Norges Bank og statskasseveksler	5,1	2,7	1,6	1,5
I regning med norske banker	11,8	10,4	12,3	8,1
Ihendehaverobligasjoner	37,7	23,7	19,6	22,0
Utlån	44,6	61,7	66,2	66,0
Andre aktiva	0,8	1,5	0,3	2,4
	100,0	100,0	100,0	100,0

På samme måte som i forretningsbankene viste pantelånene i sparebankene relativ tilbakegang, fra 51% av totallånene i 1950 til 33% i 1974. Vekselobligasjoner steg samtidig fra 25 til 40%. Til forskjell fra forretningsbankene viste imidlertid ikke kassekreditter og byggelån noen fallende andel i sparebankene. Dette reflekterer i første rekke sparebankenes viktige rolle som byggelånsbanker, men kan også i noen grad ha sammenheng med at sparebankene i større utstrekning enn tidligere gav lån til næringsvirksomhet.

Teksttabell 11. Sparebankenes innenlandske utlån i norske kroner fordelt på utlånsformer 1950–74. Relative tall

	1950	1960	1970	1974
Pantelån	50,9	56,6	42,6	33,2
Vekselobligasjoner og gjeldsbrev	25,3	24,8	32,4	40,3
Kassekreditter og byggelån	21,6	15,0	22,3	24,5
Veksler	2,2	2,3	2,0	1,7
Lån til finansinstitusjoner	—	1,3	0,7	0,3
	100,0	100,0	100,0	100,0

Kredittoversikt 1976

Den samlede økning i kreditter fra innenlandske kredittinstitusjoner og over det innenlandske obligasjonsmarkedet i 1976 er beregnet til ca. 21,4 milliarder kroner eller 18%, sammenlignet med 16,1 milliarder kroner eller 16% i 1975 og 12,3 milliarder kroner eller 13,5% i 1974.

Som det fremgår av teksttabell 1, er det skjedd betydelige endringer i sammensetningen av kreditt-tilførselen i de senere år. Det har vært en markert økning i statsbankenes og kredittforeningenes andel og en klar nedgang for sparebankene og forsik-

ringsselskapene. Etter en betydelig økning i markedsandelen for forretningsbankene i 1975 ble denne igjen sterkt redusert i 1976. Det synes å ha vært en endring i retning av mer langsiktig finansiering. Statsbankene, livsforsikringsselskapene, kredittforeningene og obligasjonsmarkedet, som i det vesentlige gir langsiktige kreditter, hadde i 1976 ca. 60% av den totale kreditt-tilførsel mot ca. 55% i 1974.

En mer omfattende analyse av kreditt- og likviditetsutviklingen i de tre siste årene er gitt i teksttabell 2. Den viser også

Teksttabell 1. Innenlandsk kreditt-tilførsel til private og kommuner, fordelt på hovedgrupper av långivere

	1974		1975		1976	
	Mill. kroner	Prosent	Mill. kroner	Prosent	Mill. kroner	Prosent
Forretningsbanker	2 620	21,3	3 967	24,6	4 383	20,5
Sparebanker	2 396	19,5	2 864	17,7	3 523	16,5
Private fin.selskap	191	1,6	262	1,6	330 ¹⁾	1,6
Livsforsikring m.v.	920	7,4	894	5,5	1 120 ¹⁾	5,2
Skadeforsikring	257	2,1	235	1,5	220 ¹⁾	1,0
Statsbanker m.v.	3 896	31,6	5 570	34,5	7 469	35,0
Kredittforeninger o.l.	1 188	9,7	1 570	9,7	3 215	15,1
Obligasjonsmarkedet	841	6,8	774	4,9	1 090	5,1
Total	12 309	100,0	16 136	100,0	21 350	100,0

¹⁾ Norges Banks anslag.

Teksttabell 2. Endring i publikums likviditet¹⁾ i 1974, 1975 og 1976 (tilførsel +, inndragning -)

	1974	1975	1976
Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd	-4 304	-3 795	-1 647
Sentralmyndighetenes "lånetransaksjoner"	4 409	7 742	11 184
Herav:			
Statsbankenes utlånsøking	3 714	5 294	7 216
Forretnings- og sparebanker	7 177	10 207	11 451
Herav:			
Forretnings- og sparebankenes utlånsøking	5 015	6 833	7 906
Publikums netto valutasalgs til bankene	1 330	-1 864	-4 831
Annen (inkl. statistiske feil)	-826	-497	-1 019
Samlet	7 786	11 773	15 138
Endring i prosent av likviditetsmassen	11,1	15,3	17,1

1) Utdrag av tabell 20a i tabellvedlegget.

likviditetsvirkningene ved finanspolitikken og ved valutatransaksjonene, og analysen omfatter dessuten sentralmyndighetenes lånetransaksjoner utover statsbankenes utlån og videre kreditt- og likviditetstilførsel fra forretnings- og sparebankene utover deres utlån. For bankenes vedkommende er blant annet ubenyttede kassekreditter og byggelån tatt med og også bankenes nettokjøp av såkalte §15-obligasjoner. For øvrig er imidlertid kreditter formidlet over obligasjonsmarkedet, holdt utenfor i denne analysen. Det samme gjelder utlån fra andre kredittinstitusjoner enn banker.

Analysen i teksttabellen vitner om en meget ekspansiv kredittpolitikk i 1976 og meget store endringer i sammensetningen av kreditt- og likviditetsstrømmene. Økningen

i publikums likviditet er beregnet til 17,1% i 1976 mot 15,3% i 1975 og 11,1% i 1974. Regnet i absolutte tall, var likviditetsøkningen ca. 3,4 milliarder kroner større i 1976 enn i det foregående år. Tilførselen ved statsbankenes utlån og ved sentralmyndighetenes øvrige lånetransaksjoner var henholdsvis 1,9 milliarder kroner og 1,5 milliarder kroner større, mens tilførselen ved forretnings- og sparebankenes utlån var 1,1 milliarder kroner større. Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd ble redusert med 2,1 milliarder kroner fra 1975 til 1976 og bidrog således også til at likviditetsøkningen ble større. På den annen side var inndragningen av likviditet ved publikums netto valutakjøp fra bankene 3 milliarder kroner større i 1976 enn året før. Det var en viktig del av det økonomisk-politiske opplegg for 1976 at driftsunderskuddet i den private sektor ikke fullt ut skulle dekkes ved kapitalimport fra utlandet. Det valutaunderskudd som derved oppstod, måtte dekkes ved kjøp av valuta fra bankene. Dette virket isolert sett til å redusere publikums likviditet og således til delvis å motvirke den sterke likviditetstilførselen fra andre kilder.

En beskrivelse av utviklingen i bankenes utlån og likviditet over året 1976 er gitt i Norges Banks årsberetning 1976. Vi skal her komme nærmere inn på enkelte sider ved bankenes virksomhet i løpet av året.

Forretningsbankene

Forretningsbankenes *forvaltningskapital* økte med 6 545 mill. kroner eller 14,4% i 1976. Dette er den sterkeste relative økningen hittil i 70-årene, i 1975 var veksten 11,5% og i 1974 10,7%. Økningen i forvalt-

ningskapitalen hadde særlig sammenheng med en sterk innskuddsvekst. Innskudd fra innenlandske kunder økte med 5 825 mill. kroner eller 18,1% i 1976. De to foregående årene var veksten henholdsvis 16,3% og 11,9%. Det var sterkest vekst i innskuddsarten "innskudd på særskilte vilkår", som økte sin relative andel av de totale innskuddene med 1,6 prosentpoeng til 31%. For seks år siden hadde denne innskuddsarten – hvor rentevilkårene avgjøres ved individuelle avtaler – en andel på bare 18,8%.

Utlån til publikum er den viktigste plasseringsformen for bankene. Forretningsbankenes *utlån* økte med 4 383 mill. kroner eller 15,2% i 1976. Dette er halvannet prosentpoeng sterkere vekst enn myndighetene hadde tatt sikte på i sitt kredittpolitiske opplegg for fjoråret, men noe svakere vekst enn i 1975. Blant utlånstypene var det en svakere vekst i disponerte byggelån enn i de øvrige, bare 7,6%. Plasseringsplikten i norske ihendehaverobligasjoner medførte at forretningsbankene økte beholdningene av slike verdipapirer med 1 640 mill. kroner eller 17% i 1976. Forretningsbankenes beholdning av primærlikvider økte også, som følge av at de sør-norske bankene ble pålagt primærreserverkrav i løpet av året. Primærreserverkravet utgjorde 4,5% av forvaltningskapitalen pr. utgangen av 1976.

Primærreserverkravet ble innført for de sør-norske forretningsbankene i juli og senere hevet i september. Bakgrunnen var for det første at en måtte hindre at den lettelsen i likviditeten som den sterke innskuddsveksten isolert sett ville gi opphav til, skulle utnyttes til en tilsvarende sterk utlånsvekst. Faktisk innskuddsvekst i for-

retningsbankene var 18,1% i 1976, mens myndighetene tok sikte på en utlånsvekst fra denne bankgruppen på knapt 14%. For det andre var utlånstakten utover året så stor at det ble nødvendig ikke bare å korrigere for den sterke innskuddsveksten, men også å frembringe en tilstramning i bankenes likviditet. Tilstramningen i likviditeten kommer blant annet til uttrykk i utviklingen i rentesatsene i det kortsiktige lånemarkedet mellom bankene (interbankmarkedet). Interbankrenten (dagslån) var således 9,5–10,5% ved siste årsskifte mot bare 7–8% ett år tidligere.

Primærreserverkravet ble bare gjort gjeldende for de sør-norske bankene. De tre nord-norske forretningsbankene ble unntatt fordi utlånsveksten der var svakere enn i de øvrige forretningsbankene i de første syv-åtte månedene i fjor. Senere økte imidlertid utlånstakten også for denne bankgruppen. For fjoråret sett under ett, var den relative utlånsøkningen sterkere i de nord-norske forretningsbankene enn i de sør-norske, henholdsvis 20,8% og 14,9%. Innskuddsveksten var også betydelig i de tre nord-norske forretningsbankene i 1976, 24,9% mot 17,7% for de sør-norske. De nord-norske forretningsbankene er netto-låntakere i interbankmarkedet og merket derfor den generelle tilstramningen som fant sted i likviditeten i løpet av fjoråret selv om de selv ikke ble pålagt primærreserverkrav. De kunne imidlertid redusere nettogjelden til andre banker, om enn i beskjedent omfang. Videre utnyttet de nord-norske forretningsbankene den automatiske låneadgangen i Norges Bank mindre enn de øvrige forretningsbankene i den siste låneperioden i fjor – utnyttingsgraden var henholdsvis 57% og 58,7%.

Ser vi på utlånsutviklingen i ulike størrelsesgrupper av forretningsbanker, finner vi at utlånsveksten var størst i de mellomstore bankene og minst i storbankene. Innskuddsveksten var også størst i de mellomstore bankene, mens storbankene hadde noe større innskuddsvekst enn de mindre bankene. Utlånsveksten var 13,9% i forretningsbanker med forvaltningskapital over 2 500 mill. kroner, 19,8% i banker med forvaltningskapital fra 500–2 500 mill. kroner og 18,7% i banker med forvaltningskapital under 500 mill. kroner. Tilsvarende tall for innskuddsveksten var henholdsvis 17,3%, 22,1% og 16,6%.

Likviditetstilstramningen synes å ha slått noe sterkere ut for de mindre bankene enn for de øvrige. Det mål som trolig egner seg best til en sammenligning av likviditetsutviklingen for ulike størrelsesgrupper av banker, er summen av frie primærlikvider og nettoinnskudd i andre banker, satt i forhold til forvaltningskapitalen. (Frie primærlikvider er definert som den beholdning av primærlikvider som ikke er skaffet til veie ved lån i Norges Bank og som heller ikke er bundet i henhold til kredittloven eller ved bankenes egne krav til likviditet.) Ifølge dette mål ble likviditeten redusert med 1,9 prosentenheter i 1976 i de mindre bankene, med 0,2 prosentenheter i de mellomstore bankene og med 0,4 prosentenheter i storbankene. Ved utgangen av året var frie primærlikvider pluss nettoinnskudd i andre banker -8,3% av forvaltningskapitalen for de mindre banker, -9,6% for de mellomstore bankene og 6,9% for de store bankene.

En fordeling av utlånsøkningen fra forretningsbankene på sektorer viser at utlån til lønnskakere vokste med hele 19,5% i

1976, utlån til kommuner med 10,4% og utlån til næringslivet med 13,5%. Av en total utlånsøkning på 4 383 mill. kroner i 1976 gikk 1 848 mill. kroner til lønnskakere og 2 438 mill. kroner til næringslivet (tabell 8a i tabellvedlegget).

De tjenesteytende næringer økte sine lån i forretningsbankene relativt sterkest (19,4%), mens industriens bare økte med 2,7%. Det var store ulikheter mellom de forskjellige industrigrupper. Utlånsøkningen til metallindustrien var på hele 198 mill. kroner (eller 43,7%), mens utlån til annen industri ble redusert med 31 mill. kroner (tabell 8b i tabellvedlegget).

Forretningsbankenes obligasjonsplasserings i 1976 skjedde i første rekke i obligasjoner utstedt av statsbanker og private kredittforetak/foreninger. Av den totale nettoøkning i innenlandske obligasjoner på 1 627 mill. kroner utgjorde nettokjøp av statsbankobligasjoner 789 mill. kroner og obligasjoner utstedt av kredittforetak, 590 mill. kroner. Forretningsbankenes beholdninger av disse to typer av obligasjoner økte med henholdsvis 46% og 30% i 1976. Trass i en økning på bare 330 mill. kroner eller 3,5% i 1976 er imidlertid statsobligasjoner fremdeles den obligasjonstype som forretningsbankene har størst beholdning av. Når de kjøpte relativt lite statsobligasjoner i fjor, hadde det sammenheng med at staten var tilbakeholden med å legge ut obligasjoner for å sikre avsetningen av §15-obligasjoner.

Sammenholder vi innskuddsutviklingen i forretningsbankene fra ulike sektorer og næringer med plasseringene i utlån og ihendehaverobligasjoner, finner vi følgende særtrekk:

- I 1976 skjedde det en nettokanaliserings av midler fra lønntakere på 372 mill. kroner og fra kommuneforvaltningen på 585 mill. kroner,
- og det var en nettokanaliserings av midler til næringslivet på 461 mill. kroner, til statsbankene på 644 mill. kroner og til kredittforetak på 633 mill. kroner.
- Primærnæringsenes og industriens innskuddsøkning i forretningsbanker var henholdsvis 63 mill. kroner og 416 mill. kroner større enn forretningsbankenes økning i utlån og obligasjonslån til disse næringene.
- På den annen side fant det sted en betydelig kanalisering av midler til de tjenesteytende næringene via forretningsbankene. Innskuddsøkningen fra disse næringene var 990 mill. kroner mindre enn økningen i forretningsbankenes utlån og obligasjonslån til dem. Det var særlig engros-, agentur- og detaljhandel som ble tilført midler.

Sparebankene

Sparebankenes forvaltningskapital økte med 5 251 mill. kroner eller 15,6% i 1976. De to foregående år var veksten henholdsvis 12,6% og 10,7%. Veksten i sparebankenes forvaltningskapital var dermed noe høyere enn i forretningsbankenes – innskuddsveksten var imidlertid betydelig *lavere* i sparebankene, 15,6% mot 18,1% i forretningsbankene. Denne forskjellen skyldtes særlig innskuddsutviklingen i desember 1976. Forretningsbankene fikk da en betydelig tilgang på midler i form av innskudd på særvilkår. For sparebankene er dette en innskuddstype som betyr relativt lite.

Sparebankenes utlån til publikum økte med 3 523 mill. kroner eller 15,4% i fjor. Utlånsveksten var dermed om lag som i forretningsbankene, og også sparebankene lånte ut om lag 1,5 prosentpoeng mer enn myndighetene hadde tatt sikte på i sitt kredittpolitiske opplegg for 1976. Likesom i forretningsbankene var veksten i byggelån relativt liten, 8,1% fra sparebankene. Dette skyldtes særlig redusert utnyttingsgrad, bevilgede byggelån økte med 14%.

Plasseringsplikten medførte at sparebankene økte sine beholdninger av obligasjoner med 17,9% i 1976. Som følge av innføring og senere heving av primærreservekravet måtte de sør-norske sparebankene øke sin beholdning av primærlikvider. Primærreservekravet utgjorde 3,5% av forvaltningskapitalen ved utgangen av 1976.

Blant annet som følge av myndighetenes bruk av primærreservekravet fant det i 1976 sted en tilstramning i sparebankenes likviditet. Deres nettoinnskudd i forretningsbankene ble således redusert med vel 500 mill. kroner (til 1 459 mill. kroner). Sparebankenes utnyttning av den automatiske låneadgangen i Norges Bank var dessuten mye større i siste låneperiode (november–desember) i fjor enn i tilsvarende periode året før, utnyttingsgrad 40,9% mot 8,5%.

Til tross for at de nord-norske sparebankene var unntatt fra primærreservekrav og dessuten hadde en sterkere innskuddsvekst (21%) enn de sør-norske sparebankene (15%), var utlånsveksten svakere for sparebankene i den nordlige landsdelen (13,9% mot 15,6%). I stedet for å låne ut midlene, ble de i stor grad plassert i andre banker. De nord-norske sparebankenes nettoinnskudd i andre banker ble fordoblet i løpet

av fjoråret og utgjorde 5,4% av forvaltningskapitalen ved utgangen av 1976.

Utlånsveksten i 1976 var størst i de mindre sparebankene og minst i de større. Utlån til publikum viste en økning på 16,9% i banker med forvaltningskapital under 200 mill. kroner, 16% i banker med forvaltningskapital fra 200 til 500 mill. kroner og bare 12% i banker med forvaltningskapital over 500 mill. kroner. Tilsvarende veksttall for innskudd fra innenlandske kunder var henholdsvis 16,7%, 14,9% og 13,7%. Tallene for endringer i nettoinnskudd i andre banker og for lån i Norges Bank tyder ikke på at det var vesentlige forskjeller i utviklingen i de ulike størrelsesgruppene likviditet i 1976.

Av en samlet utlånsøking fra sparebankene på 3 523 mill. kroner (15,5%) gikk 2 313 mill. kroner eller vel 2/3 til lønns-takere. Dette tilsvarte en vekst på 18,8%. Utlånsøkingen til næringslivet var 1 155 mill. kroner eller 13,2% (tabell 11a i tabellvedlegget).

Også for sparebankene var låncøkningen gjennomgående størst til tjenesteytende næringer. I alt økte utlånene til denne næringsgruppen med 722 mill. kroner eller 16,1%, mens det var en reduksjon i sparebankenes utlån til industrien på 19 mill. kroner (1,3%) (Tabell 11b i tabellvedlegget).

Av sparebankenes nettoplasseringer på 1 325 mill. kroner i ihendehaverobligasjoner gikk 998 mill. kroner til kredittforetak. Videre plasserte sparebankene netto 331 mill. kroner i "kommune"-obligasjoner og 114 mill. kroner i obligasjoner utstedt av næringslivet. Sparebankenes beholdning av statsobligasjoner ble redusert med 186 mill. kroner i 1976.

Innskuddsøkningen fra ulike sektorer og næringer sammenholdt med sparebankenes utlånsøking og plasseringer i obligasjoner, viser:

- at det fant sted en netto kanalisering av midler i sparebankene fra lønns-takere og kommuner på henholdsvis 845 mill. kroner og 88 mill. kroner i 1976.
- Samtidig ble næringslivet og private kredittforetak netto tilført henholdsvis 540 mill. kroner og 987 mill. kroner.
- Primærnæringene og industrien tilførte sparebankene netto henholdsvis 92 mill. kroner og 26 mill. kroner.
- Sparebankene tilførte de tjenesteytende næringer netto 523 mill. kroner.

Statsbankene

Rammen for statsbankenes innvilgning av lån i 1976 ble i nasjonalbudsjettet satt til 9 045 mill. kroner. Lån gitt på basis av Kommunalbankens låneopptak i utlandet og lån mot oppgjør i grunnkjøpsobligasjoner er da unntatt. Rammen ble hevet med 795 mill. kroner i det reviderte nasjonalbudsjettet og med ytterligere 58 mill. kroner ved kongelig resolusjon i juni og september. I forbindelse med fremleggelsen av nasjonalbudsjettet for 1977 ble rammen redusert med 20 mill. kroner til 9 878 mill. kroner.

Statsbankenes samlede innvilgninger av lån kom opp i 9 934 mill. kroner i 1976 mot 8 234 mill. kroner i foregående år. Økningen i forhold til budsjettammen må blant annet ses på bakgrunn av at Fiskar-banken og Distriktenes utbyggingsfond fikk adgang til å forhåndsdisponere av kvoten

for 1977. For Postsparebankens ordinære lån, det vil si andre enn til samferdselsformål, settes det rammer for utlånsøkningen, og innvilgningene anslås på grunnlag av disse. Dette forklarer avviket mellom bankens budsjetterte og faktiske innvilgninger i 1976.

Statsbankenes utlånsøkning i 1976 kom opp i 7 496 mill. kroner eller nær 20%, om lag som forutsatt i forbindelse med fremleggelsen av nasjonalbudsjettet for 1977. Økningen var 1 927 mill. kroner større enn i 1975 og 3 599 mill. kroner større enn i 1974. Statsbankenes andel av den innenlandske kreditt-tilførselen kom dermed opp

i 35% i 1976, sammenlignet med 34,5% i 1975 og 31,6% i 1974 (jfr. teksttabell 1). En ytterligere oppgang ventes i inneværende år.

Husbanken innvilget lån for 4 492 mill. kroner i 1976, eller 369 mill. kroner mer enn året for. Størstedelen, 4 143 mill. kroner, var lån til nye boliger. Det ble innvilget lån til ca. 33 000 boliger i 1976 mot ca. 34 000 året for. I tillegg innvilget banken lån til utbedring av boliger, til barnehager, garasjeanlegg, forskjellige miljøtiltak og til kommuner til dekning av egenkapital. Utlånsøkningen fra Husbanken var på 3 120 mill. kroner i 1976, sammen-

Teksttabell 3. Statsbankenes virksomhet i 1976 (Mill. kroner)

	Innvilgningsbudsjett 1976		Innvilgnings- regnskap 1976	Faktisk utlåns- økning 1976
	Ifølge nasj.- budsjett 1976	Ifølge nasj.- budsjett 1977		
Husbanken	4 545	4 615	4 492	3 120
Landbruksbanken	502	502	502	368
Kommunalbanken	1 735 ¹⁾	1 765 ¹⁾	1 765 ¹⁾	2 146 ²⁾
Industribanken	270	860	842	324
Fiskarbanken	250	275	305	147
Lånekassen for utdanning	800	800	892	740
Distriktenes utbyggingsfond	550	550	554	311
Håndverks- og småindustrifondet	20	23	21	17
Lånekassen for aviser	13	18	18	28
Sum	8 685	9 408	9 391	7 201
Postsparebanken	360	470	543	262
I alt	9 045	9 878	9 934	7 463 ³⁾

1) Omfatter ikke lån gitt på basis av Kommunalbankens låneopptak i utlandet eller lån mot oppgjør i grunnkjøpsobligasjoner.

2) Inklusive lån gitt på basis av låneopptak i utlandet og lån mot oppgjør i grunnkjøpsobligasjoner.

3) Forskjellen sammenlignet med tallet for statsbanker m.v. i teksttabell 1, skyldes at Norges Banks utlånsøkning på 6 mill. kroner er tatt med der.

lignet med om lag 2 700 mill. kroner i 1975.

Kommunalbanken innvilget lån for 1 765 mill. kroner i 1976 mot 1 293 mill. kroner året før. Dessuten formidlet banken etter samtykke av Finansdepartementet utenlandske lån for 913 mill. kroner, hvorav 779 mill. kroner ble disponert til kraftverksutbygging og lån mot oppgjør i grunnkjøpsobligasjoner for 76 mill. kroner. Utlånsøkningen kom opp i 2 146 mill. kroner, sammenlignet med 1 227 mill. kroner i 1975. I tillegg til opplåningen i utlandet finansierte Kommunalbanken sin virksomhet i 1976 ved å ta opp innenlandske obligasjonslån for 1 200 mill. kroner.

Industribankens innvilgninger av miljøvern lån viste sterk økning i 1975 og 1976. I 1974 utgjorde innvilgningen av denne type lån 24 mill. kroner, i 1975 287 mill. kroner og i 1976 626 mill. kroner. Dette førte til en sterk økning i Industribankens samlede innvilgninger av lån, som i 1976 utgjorde 842 mill. kroner. I tillegg til bankens egne lån til miljøvernformål har den på statens vegne gitt garantier for lån i andre kredittinstitusjoner til påbudte miljøverninvesteringer for om lag 40 mill. kroner. Utlånsøkningen kom i 1976 opp i 324 mill. kroner mot ca. 100 mill. kroner året før.

De andre statsbankenes innvilgninger av lån i 1976 utgjorde 2 835 mill. kroner og deres utlånsøkning 1 873 mill. kroner. Tilsvarende tall for 1975 var henholdsvis 2 317 mill. kroner og 1 548 mill. kroner.

Skadeforsikringsselskapene

Utlånsvirksomheten i skadeforsikringsselskapene er underlagt direkte regulering i

Teksttabell 4. Skadeforsikringsselskapenes utlån og andre plasseringer (Mill. kroner)

	31. desember		
	1974	1975	1976
Utlån:			
Statsforvaltningen	100	100	100
Kommuneforvaltningen			
inkl. kommuneforetak	52	58	79
Finansinstitusjoner	204	292	364
Andre innenlandske låntakere	1 892	2 122	2 361
Herav:			
Industri	575	696	749
Eiendomsdrift m.v.	404	428	457
Lønnstakere m.v. (inkl. lån til boliger)	269	256	308
Andre næringer	644	742	847
Utlandet	4	42	40
Utlån i alt	2 252	2 614	2 944
Kassebeholdning	3	3	3
Norske bankinnskudd	744	1 082	1 204
Norske ihendehaverobligasjoner	105	98	127
Norske aksjer	706	964	1 081
Utenlandske bankinnskudd	119	170	156
Utenlandske ihendehaverobligasjoner	439	357	388
Utenlandske aksjer	187	259	276
Andre plasseringer i alt	2 303	2 933	3 235

medhold av kredittloven. I nasjonalbudsjettet for 1976 ble utlånsrammen satt til 250 mill. kroner, og utlånsreguleringen ble utformet i samsvar med dette. Tillatt utlånsøkning for det enkelte selskap ble satt i forhold til det minste av faktisk og tillatt utlånsnivå pr. 31. desember 1975.

Forvaltningsveksten er imidlertid svært varierende fra selskap til selskap. Den gjeldende utlånsregulering påførte selskap med

høy vekst stor overskuddslikviditet fordi utlånskvoteene ble for små.

Det ble derfor i juni vedtatt nye utlånsforskrifter som i tillegg til de gjeldende regler også innebar at det enkelte selskap i 1976 skulle kunne øke sine utlån med 40% av forvaltningsveksten i 1975. Det enkelte selskap kunne velge det sett av regler som ville gi de høyeste utlån i 1976.

Økningen i selskapenes utlån til private og kommuner beløp seg i alt til 260 mill. kroner i 1976. Dette var således i godt samsvar med nasjonalbudsjettets ramme. I 1975 utgjorde utlånsøkningen 235 mill. kroner.

Utlån til finansinstitusjoner steg med 72 mill. kroner eller 24,7% i 1976. Veksten i utlån til private og kommuner var til sammenligning bare 11,9%.

Innenlandske lån utgjør omtrent halvparten av skadeforsikringsselskapenes samlede aktiva. Plasseringer i utlandet omfatter 13%. Økningen i deres fordringer på utlandet utgjorde knapt 4% i 1976. Dette var relativt svakt, særlig sammenlignet med en vekst i de innenlandske plasseringer på i alt 12,7%.

Livsforsikringsselskapene

Forvaltningsveksten i livsforsikringsselskapene utgjorde 2 224 mill. kroner eller 12,4% i 1976.

Livsforsikringsselskapene har hatt en gradvis stigende vekst i forvaltningskapitalen de siste årene, med 9,4, 10,0 og 11,3% i 1973, 1974 og 1975. Selv om en del av veksten henger sammen med at selskapene har overtatt eiendeler fra private pensjonskasser og -fonds som har opphørt, må en

Teksttabell 5. Livsforsikringsselskapenes obligasjonsbeholdninger og utlån (Mill. kroner)

	31. desember		
	1974	1975	1976
Obligasjoner:			
Statsforvaltningen	1 751	1 753	1 748
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	1 178	1 330	1 478
Statsbanker	27	84	153
Kredittforeninger o.l.	2 342	2 737	3 260
Andre norske sektorer	1 086	1 184	1 348
Utenlandske ihendehaver- obligasjoner	4	3	5
<hr/>			
Ihendehaverobligasjoner i alt	6 388	7 091	7 992
<hr/>			
Utlån:			
Statsforvaltningen	41	2	2
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	992	1 141	1 341
Finansinstitusjoner	152	229	394
Andre innenlandske låntakere	7 436	8 131	9 000
Herav:			
Industri	1 863	2 069	2 400
Eiendomsdrift m.v.	1 028	937	905
Lønnstakere m.v. (inkl. lån til boliger)	3 554	3 948	4 405
Andre næringer	991	1 177	1 290
<hr/>			
Utlån i alt	8 621	9 503	10 737

også kunne regne med at de stigende ratene gjenspeiler økt forsikringsparing.

Økningen i utlån til private og kommuner utgjorde 1 069 mill. kroner i 1976. Dette var 225 mill. kroner mer enn året før. Utlånsveksten ble dermed også noe sterkere enn forutsatt i det reviderte nasjonalbudsjettet for 1976 (100 mill. kroner).

Livsforsikringsselskapenes utlån blir in-

direkte regulert ved at selskapene er pålagt å plassere en viss del av sin forvaltningsvekst i norske ihendehaverobligasjoner. Satsen for plasseringsplikten lå gjennom hele 1976 uendret på 40%.

Låntakerstrukturen hos livsforsikringselskapene endret seg bare ubetydelig i 1976. Den største låntakergruppen var lønnsøkere m.v. med om lag 42% av de samlede utlån. Utlån til industri utgjorde 22% og til kommuner 12% av de totale utlån.

I alt økte obligasjonsbeholdningen med 900 mill. kroner mot 700 mill. kroner i 1975. Nærmere 60% av økningen var obligasjoner emittert av private kredittforetak, mens stats- og kommuncobligasjoner (inkl. statsbanker) utgjorde om lag 22%.

Private finansieringsselskaper

Ved utgangen av 1976 var det ca. 200 registrerte finansieringsselskaper. Av disse var vel halvparten underlagt utlånsregulering i medhold av kredittlovens § 12.

Utlånsrammen for 1976 ble i nasjonalbudsjettet fastlagt til 350 mill. kroner. Etter forskriftene, som ble vedtatt i desember 1975, måtte selskapenes utlån til private og kommuner ved utgangen av første og annet kvartal 1976 ikke overstige utlåsnivået 12 måneder tidligere med mer enn 22% for factoring-selskaper og 13% for andre finansieringsselskaper.

Forskriftene var utformet med sikte på å gi selskapene adgang til å holde en relativt høy utlånstakt i begynnelsen av året. I det reviderte budsjett ble den opprinnelige rammen på 350 mill. kroner opprettholdt. Utlånsforskriftene for tredje og fjerde kvar-

Teksttabell 6. Private finansieringsselskaper. Balanseutdrag (Mill. kroner)

	31. desember		
	1974	1975	1976 ¹⁾
Kassebeholdning og bankinnskudd	137	118	173
Ihendehaverobligasjoner	20	15	27
Aksjer og andeler	890	1 084	115
Utlån til finansinstitusjoner og til utlandet	929	685	671
Utlån til private og kommuner	2 475	2 676	3 010
Herav:			
Pantobligasjonslån	650	629	668
Gjeldsbrevlån	668	674	676
Factoring	298	406	521
Avbetaling	627	712	841
Andre utlån	232	254	304
Leasing	198	258	371
Andre fordringer	422	489	544
Realkapital			
Aktiva i alt	5 071	5 342	4 910

tal ble derfor utformet med sikte på en viss demping i utlånsaktiviteten.

Ifølge foreløpige tall utgjorde utlånsøkningen til private og kommuner i 1976 om lag 330 mill. kroner. Dette var således i bra samsvar med budsjettets rammetall. Utlånsveksten i 1975 var til sammenligning 235 mill. kroner. Avbetalingslån representerte den største andelen av finansieringsselskapenes utlån med om lag 30% av utlånsmassen (til private og kommuner). Veksten i avbetalingslånene var ca. 18% i 1976. Utlån gruppert som factoring, viste imidlertid en langt sterkere prosentvis vekst – hele 28%.

Foreløpige anslag tyder på at det fant sted en viss reduksjon i selskapenes samlede forvaltningskapital. En er imidlertid kjent

med at det var en del fusjoner blant selskapene i 1976, noe som kan ha medført at enkelte balanseposter er lite sammenlignbare med tidligere oppgaver.

Folketrygdfondet

Folketrygdfondets forvaltningsvekst utgjorde 960 mill. kroner i 1976 mot vel 2,8 milliarder kroner året før.

Den relativt svake fondsveksten henger sammen med at overføringene av folketrygdmidler fra Rikstrygdeverket bare var på 150 mill. kroner. I 1975 utgjorde slike overføringer 2 180 mill. kroner. Fondets renteinntekter var 767 mill. kroner, en økning på 127 mill. kroner fra forrige år. Det ble vedtatt av Stortinget at heller ikke noe av fondsveksten i 1976 skulle plasseres som innskudd i forretnings- og sparebanker.

Folketrygdfondets netto obligasjonskjøp utgjorde 1 385 mill. kroner i 1976. Vel 90% av dette var §15-obligasjoner. Folketrygdfondet gjorde seg dermed sterkt gjeldende som kjøper i § 15-markedet og overtok i alt nærmere 30% av nettoemisjonene der. Av dette utgjorde obligasjoner utstedt av kredittforeninger, nærmere 1,1 milliard kroner.

Folketrygdfondets samlede obligasjonskjøp oversteg fondsveksten med 425 mill. kroner. Dette var mulig ved omdisponering av midler gitt som kontolån til statskassen. Ved utgangen av 1976 utgjorde slike lån 460 mill. kroner, en reduksjon på 470 mill. kroner fra forrige årsskifte.

Obligasjonsmarkedet

I nasjonalbudsjettet 1976 ble det lagt opp til en nettoemisjon av §15-obligasjoner på

3 500 mill. kroner. Det var en økning fra foregående år på 500 mill. kroner. På grunn av skipsfartskrisen og den derav følgende svikt i ordrettilgangen til skipsbyggingsindustrien ble en vesentlig del av økningen i §15-rammen tilført til de obligasjonsutstedende kredittforetak som finansierer leveringer av skip samt boreplattformer og annet utstyr til oljevirkksomheten.

På det tidspunkt nasjonalbudsjettet 1976 ble lagt fram, var det stor usikkerhet knyttet til kapitalbehov for bygging av skip m.v. ved norske verksteder. Det var heller ikke tatt standpunkt til spørsmålet om hvorvidt de aktuelle kredittforetak skulle dekke en del av kapitalbehovet ved låneopptak i utlandet. Da det reviderte nasjonalbudsjett 1976 ble lagt fram våren 1976, ble nettoemisjonene justert opp til 4 000 mill. kroner. Med de avdrag en hadde regnet med for § 15-lån i 1976, ville bruttoemisjonene av § 15-lån i 1976 komme opp i

Teksttabell 7. Obligasjonsemisjoner etter låntakergrupper (Mill. kroner)

	1975	1976	
	Emittert	Ramme	Emittert
Statsforvaltningen	4 567		576
Statsbanker	1 938		1 420
§15-lån i alt	4 453	5 966	6 040
Herav:			
Kredittforetak	2 998	4 382	4 447
Kraftutbygging	673	641	660
Industri	420	500	480
Kommuner og kommuneforetak	245	210	307
Andre foretak	117	146	146
Reserve		87	
I alt	10 958	5 966	8 036

5 500 mill. kroner. Det vesentlige av økningen i bruttoemisjonene fra året før på 1,6 milliarder kroner ble tilført skipsfinansieringsinstituttene og Eksportfinans. I løpet av 1976 kom det sistnevnte kredittforetak langt sterkere med i skipsfinansieringen enn tilfellet hadde vært i de foregående år. På grunn av den vanskelige situasjon som hadde oppstått for skipsbyggingsindustrien, fikk skipsfinansieringsinstituttene og Eksportfinans adgang til å selge obligasjoner i markedet utover de stipulerte emisjonskvoter når dette kunne bidra til å finansiere skip bygget ved norske verksteder.

Teksttabell 7 viser at den endelige totalrammen for §15-lån i 1976 ble satt til brutto 5 966 mill. kroner, mens de samlede emisjoner av slike lån kom opp i 6 040 mill. kroner. Når emisjonene viser et beløp som er 74 mill. kroner høyere enn totalrammen, henger det sammen med at en av realkredittforeningene fikk adgang til å selge obligasjoner utover den fastsatte kvote i forbindelse med pantelån overtatt fra livsselskapene. I emisjonsbeløpet på 6 040 mill. kroner inngår dessuten et konverteringslån til Det norske luftfartsselskap A/S på 15 mill. kroner.

De samlede bruttoemisjonene på det norske obligasjonsmarked i 1976 ble vel 2 900 mill. kroner lavere enn i 1975. Denne nedgangen skyldes hovedsakelig at Norges Banks obligasjonsbeholdning ikke økte i 1976, mens denne i 1975 hadde gått opp med ca. 1,6 milliarder kroner, og at Folketrygdfondet hadde betydelig mindre kapitaltilgang i 1976 enn i 1975 og dermed fikk mindre midler til disposisjon for plassering i ihendehaverobligasjoner. For å sikre avset-

Teksttabell 8. Endring i ihendehaverobligasjonsgjelden, fordelt på låntakere og långivere (Mill. kroner)

	1974	1975	1976
Låntakere:			
Statsforvaltningen	2 807	2 216	-578
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	583	627	602
Statsbanker	419	1 703	1 145
Kredittforetak	1 345	2 228	3 456
Andre norske sektorer	254	365	488
Norske ihendehaverobligasjoner i alt	5 408	7 139	5 113
Långivere:			
Folketrygdfondet	2 565	2 254	1 385
Postsparebanken og postgiro	285	151	-112
Livsforsikringsselskaper	481	704	899
Forretningsbanker	1 164	1 720	1 640
Sparebanker	842	494	1 325
Norges Bank	-96	1 602	-69
Andre (rest)	167	214	45
Norske ihendehaverobligasjoner i alt	5 408	7 139	5 113

ningen av §15-lånene, ble derfor Folketrygdfondet koblet inn på denne del av obligasjonsmarkedet i langt sterkere grad enn tidligere, samtidig som statens langsiktige lånebehov ble overført fra det innenlandske obligasjonsmarkedet til utlandet. Mens Norges Bank i 1975 hadde bidratt til dekningen av statens finansieringsbehov ved kjøp av fem-års statsobligasjoner, valgte en i 1976 å foreta finansieringen ved at Norges Bank kjøpte tre-måneders statskasseveksler. Teksttabell 7 viser derfor at emisjonene av §15-lån økte med nær 1 600 mill. kroner fra 1975 til 1976, mens statens og statsbankenes innenlandske opptak av partialobliga-

sjonslån i samme tidsrom gikk ned med rundt 4 500 mill. kroner.

Teksttabell 8 viser at den samlede innenlandske obligasjonsgjeld økte med vel 5 100 mill. kroner i 1976. Av denne økningen falt 3 456 mill. kroner eller 68% på obligasjonsutstedende kredittforetak og 1 145 mill. kroner (22%) på statsbankene. Staten derimot reduserte sin innenlandske obligasjonsgjeld med 578 mill. kroner i 1976.

Den samlede innenlandske obligasjonsgjeld var ved utgangen av 1976 på i alt 50 949 mill. kroner. Staten og statsbankene var de største låntakere i dette markedet med 52% av obligasjonsgjelden, dernest kom de obligasjonsutstedende kredittforetak med 30% av obligasjonsgjelden. Private foretak la bare beslag på knapt 6% av obligasjonsgjelden.

Obligasjonsutstedende kredittforetak

Virksomheten i en del av de obligasjonsutstedende kredittforetak var i 1976 i stor grad preget av de motkonjunkturtiltak som Regjeringen satte i verk for å opprettholde sysselsettingen i industrien, spesielt i verkstedindustrien.

For skipsfinansieringsinstituttene ble emisjonsrammen opprinnelig stipulert til 1 500 mill. kroner. Da det reviderte nasjonalbudsjett ble lagt fram våren 1976, ble rammen hevet til 2 000 mill. kroner. Senere på året fikk, som nevnt ovenfor, skipsfinansieringsinstituttene adgang til å selge obligasjoner i markedet uten særlig begrensning såfremt det var spørsmål om å skaffe kapital til finansiering av skip som skulle

*Teksttabell 9. Kredittforetak.
Kvoter og emisjoner (Mill. kroner)*

	1975 Emit- tert	1976	
		Ramme	Emit- tert
Realkredittforeninger	753 ¹⁾	891	955 ¹⁾
Skipsfinansierings- institutter for 1. pr. pant i skip	705		1 137
A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene mot 2. pr. pant i skip	700	2 000	1 000
Andre finansierings- institutter	840	1 355	1 355
I alt	2 998	4 246	4 447

¹⁾ Inkl. salg fra Bykredittforeninger til livsforsikringsselskaper utenom kvoten.

som i 1975 var på i alt 480 mill. kroner, ble i løpet av 1976 trappet opp til 900 mill. kroner. En vesentlig del av økningen var knyttet til skipskontrakter.

Teksttabell 9 viser at de obligasjonsutstedende kredittforetak emitterte obligasjoner for til sammen 4 447 mill. kroner i 1976. Det var 1 449 mill. kroner eller 48% mer enn i 1975. Av økningen falt 732 mill. kroner på skipsfinansieringsinstituttene og 515 mill. kroner på andre kredittforetak, hvorav hele 420 mill. kroner ble emittert av Eksportfinans.

Også realkredittforeningene hadde en relativt sterk økning i emisjonene i 1976. Økningen utgjorde rundt 200 mill. kroner eller nær 27%. Det meste av den gjaldt De Norske Bykredittforeninger, Norges Hypotekforening for Næringslivet og Landkreditt.

Tallene for kredittforetakenes utlån i 1976 gjenspeiler også klart den politikk

Teksttabell 10. Kredittforetak. Utlån, fordelt på låntakergrupper (Mill. kroner)

	31. desember		
	1974	1975	1976
Statsforvaltningen	0	0	8
Kommuneforvaltningen			
inkl. kommuneforetak	6	8	26
Finansinstitusjoner	0	2	11
Statlige og private foretak og personlige næringsdrivende	6 967 ¹⁾	8 352	11 679
Herav:			
Jordbruk og skogbruk	509	547	542
Industri	4 317	4 896	6 735
Verkstedproduksjon (inkl. oljerigger og fartøyer)	3 150	3 423	4 638
Bygge- og anleggsvirksomhet	305	308	378
Varehandel	264	441	669
Utenriks sjofart	1 406	1 737	2 344
Andre næringer	..	423	1 011
Lønnstakere (inkl. lån til boliger)	2 000 ¹⁾	2 171	2 041
Utlandet	482	740	1 226
Utlån i alt	9 449	11 273	14 991

1) Norges Banks anslag.

bygges ved norske verft. Dette gjaldt også Eksportfinans. Selskapets emisjonsramme, som ble lagt opp fra myndighetenes side. Teksttabell 10 viser at innenlandske utlån i 1976 steg med hele 3 232 mill. kroner. Herav gikk 1 839 mill. kroner eller 57% til industrien, hvorav en vesentlig del ble nyttet til finansiering av fartøyer, verkstedprodukter m.m. Ellers merker en seg at kredittforetakenes utlån til jordbruk og skogbruk gikk ned med 5 mill. kroner i 1976 til tross for at emisjonskvoten for Landkreditt ble forhøyet fra 90 mill. kroner i 1975 til 125 mill. kroner i 1976.

Bankstrukturen

Antall sparebanker gikk ned fra 384 i 1975 til 366 i 1976, det vil si en nedgang på 18. Den største fusjonen skjedde i forbindelse med etableringen av Sparebanken Rogaland – 13 selvstendige sparebanker sluttet seg til denne i 1976. En del av disse var fusjonerte sparebanker fra tidligere år, slik at Sparebanken Rogaland er en sammenslutning av i alt 24 sparebanker.

I løpet av 1976 ble følgende sparebank-sammenslutninger godkjent (forvaltningskapital pr. 31/12 1975 i mill. kroner i parentes):

Under navnet:	
Trondhjems og Strindens Sparebank	(876) Trondhjems og Strindens Sparebank
Budal Sparebank	(2) Sparebank
Leinstrand Sparebank	(34) Sparebank
Stjørdal Sparebank	(70) Stjørdal Sparebank
Meraker Sparebank	(20) Stjørdal Sparebank
Haugesunds Sparebank	(222) Haugesunds Sparebank
Skjold Sparebank	(12) Haugesunds Sparebank
Namsos Sparebank	(99) Namsos Sparebank
Foldereid Sparebank	(5) Namsos Sparebank
Vaagan Sparebank	(59) Vaagan Sparebank
Svolvær Sparebank	(23) Vaagan Sparebank
Stavanger Sparekasse	(900) Sparebanken Rogaland
Bjerkreim Sparebank	(31) Sparebanken Rogaland
Egersund og Dalane Sparebank	(157) Sparebanken Rogaland
Finnøy Sparebank	(15) Sparebanken Rogaland
Fister Sparebank	(6) Sparebanken Rogaland
Forsand Sparebank	(9) Sparebanken Rogaland
Gjesdal Sparebank	(50) Sparebanken Rogaland
Nærbo Sparebank	(62) Sparebanken Rogaland
Skudeneshavn Sparebank	(41) Sparebanken Rogaland
Stangaland Sparebank	(61) Sparebanken Rogaland
Torvastad og Skåre Sparebank	(97) Sparebanken Rogaland
Vats Sparebank	(11) Sparebanken Rogaland
Årdal Sparebank	(14) Sparebanken Rogaland

Ved siden av fusjonen under navnet Sparebanken Rogaland, som er omtalt ovenfor, kan nevnes følgende sammenslutninger som har funnet sted i de senere år av fem eller flere sparebanker med en større sparebank:

---

18 sp.bkr. sam.sluttet med	Oslo og Akershus Sparebank
12	Bergens Sparebank
12	Trondhjems og Strindens Sparebank
10	Aust-Agder Sparebank
7	Nord-More Sparebank
7	Sunnfjord Sparebank
6	Tromsø Sparebank
6	Hedemarken Sparebank
5	Sor-Gudbrandsdal Sparebank

I teksttabell 11 gis en oppstilling over nedgangen i antall sparebanker i løpet av de siste 10 år. Tallene i oppstillingen refererer seg til forvaltningskapitalens størrelse i den eller de minste sparebanker som omfattes av hver fusjon.

Sparebankene fikk i 1976 tillatelse til å opprette syv filialer og tre bankbussruter utenfor sine kontorkommuner. Innenfor sine kontorkommuner fikk sparebankene tillatelse til å opprette 16 filialer (herav ett midlertidig vekslingskontor) og syv bankbussruter.

Antall forretningsbanker gikk i 1976 ned fra 28 til 27. Følgende sammenslutning er gjennomført:

Ullensvang Privatbank A/S og
Vestlandsbanken L/L under navnet
Vestlandsbanken I/L.

I 1976 fikk forretningsbankene tillatelse til å opprette 10 nye filialer (herav fire midlertidige vekslingskontorer) utenfor og 10 nye filialer (herav fire midlertidige vekslingskontorer) innenfor sine kontorkommuner.

Det var i alt 13 banker som forhøyet sin aksjekapital i 1976. 12 av dem emitterte til pari kurs. Emisjonskursens utvikling de senere år trengs av teksttabell 13.

Teksttabell 11. Nedgang i antall sparebanker

	Under 5 mill. kroner	5-20 mill. kroner	20-100 mill. kroner	Over 100 mill. kroner	Sum
1967	2				2
1968	2	5	1		8
1969	8	8			16
1970	3	7	5	1	16
1971	4	13	4		21
1972	7	4	8	2	21
1973	5	4	6	1	16
1974	1	5	9	2	17
1975	3	13	11		27
1976	1	7	9	1	18
	36	66	53	7	162

Teksttabell 13. Antall banker som har for-
høyet aksjekapitalen, fordelt etter
emisjonskurser

	Totalt	140	135	130	125	120	115	110	105	100
1967	4				1	3				
1968	10					3	3	4		
1969	11	1				2	2	4		2
1970	8			1			1	6		
1971	9						2	7		
1972	4							1	1	2
1973	12					1	1	8		2
1974	5							4		1
1975	13							4		9
1976	13							1		12

Teksttabell 12. Forretningsbanker som forhøyet aksjekapitalen i 1976 (1 000 kroner)

	For for- høyelsen	Emisjons- beløp	Etter for- høyelsen	Emisjons- kurs
Andresens Bank A/S	100 000	25 000	125 000	100
Andresens Bank A/S	125 000	25 000	150 000	100
Bergen Bank	240 000	60 000	300 000	100
Bondernes Bank	36 000	12 000	48 000	100
Den norske Creditbank	325 000	65 000	390 000	100
Fiskernes Bank	35 735	10 210	45 945	100
Forretningsbanken	70 000	28 000	98 000	100
Kvam Privatbank	1 800	1 800	3 600	100
Romsdals Fellebank	7 500	2 500	10 000	100
Opplandsbanken	12 500	3 125	15 625	100
Samvirkebanken	6 400	3 200	9 600	100
Sunnmørsbanken	33 000	5 500	38 500	100
Tromsbanken	9 000	6 000	15 000	100
Vestfoldbanken	7 200	3 600	10 800	100

Distriktsrapporter 1976

Norges Banks avdelingskontorer i 20 byer utenom Oslo utarbeider hvert år en rapport om de penge- og kredittpolitiske forhold i sine distrikter. For å gi rapportene et mer enhetlig preg og for å få opplysninger som en ved hovedsetet anser som særlig interessante, har avdelingskontorene i de senere år fått visse retningslinjer for utarbeidelsen av årsrapportene. For 1976 ble de bedt om å kommentere følgende forhold:

a) For å styrke effekten av de kredittpolitiske virkemidler som brukes overfor bankene, la Norges Bank i 1976 større vekt enn tidligere på å informere om hovedlinjene i kreditt- og likviditetspolitikken. Allerede i rundskriv nr. 2 av 27. mars 1976 ble bankene varslet om den tilstrømning som var underveis, og om at bankene burde begynne å bremse utlånsaktiviteten.

I hvilken grad synes bankene å ha oppfattet og tatt hensyn til denne form for signalisering? La bankene om sin bevilgningspolitikk med sikte på en svakere vekst i utlånene da de første signalene kom? Eller skjedde dette først da banklikviditeten var blitt virkelig stram? Var det noen markert forskjell i denne atferden mellom henholdsvis de store forretningsbankene (eventuelt deres avdelingskontorer), distriktsbankene og sparebankene?

b) Hvordan utviklet låneetterspørselen seg i løpet av 1976? I hvilken grad kunne bankene imøtekomme etterspørselen etter lån? Førte tilstrømningen til at personlige låntakere hadde vanskeligere for å oppnå lån?

c) Hvilke virkninger fikk diskontoendringen i september og den kraftige likviditetstilstrømningen i september-oktober på interbankmarkedet og betingelsene for innskudd på særvilkår?

d) Fikk Norges Banks lagerfinansieringslån noen betydning i distriktet? Fant det sted en nedbygging i de finansierte lager, og i så fall i hvilke industrier?

En vil i det følgende gjengi det hovedinntrykk som rapportene fra de forskjellige fylker gir.

Hedmark og Oppland

Rapportene fra Norges Banks avdelingskontorer i disse to fylkene tyder på at produksjon og sysselsetting totalt sett utviklet seg tilfredsstillende i 1976, men at det var betydelige forskjeller mellom bedriftene. I

treforedlingsindustrien var det driftsinnskrenkninger og fortsatt produksjon for lager. Lillehammer og Gjøvik avdeling har ett engasjement hver i forbindelse med lagerfinansieringslån til treforedlingsbedrifter. Gjøvik avdeling rapporterer at teko-industrien i distriktet hadde et meget godt år, og ser lyst på fremtiden.

De fleste bankene i disse to fylkene stod overfor høy låneetterspørsel i 1976, og i rapporten fra Hamar avdeling nevnes i denne forbindelse spesielt bankenes sterke engasjement i jordbrukssektoren. Utlånsøkningen var da også for de fleste bankers vedkommende høy, for sparebankene i Lillehammer avdelings distrikt hele 19,5%, og stort sett synes utlånsveksten å ha vært betydelig høyere enn innskuddsveksten. Ifølge rapporten fra Gjøvik avdeling ble alle berettigede lånebehov til næringslivet imøtekommet, mens en restriktiv utlånspolitikk i deler av året gikk utover forbrukerlån. Også Hamar avdeling melder at det til tider var nødvendig å avslå lånesøknader til personlig forbruk, mens viktige lånebehov for øvrig stort sett ble dekket. I rapporten fra Lillehammer avdeling heter det at bankene stort sett maktet å imøtekomme lånesøknadene, men en viss prioritering fant sted i de banker der presset var størst.

Bankene uttaler tilfredshet med at det tidlig i året ble gitt informasjon om de kredittpolitiske tiltak som ville komme. De større banker benytter seg av utlånsbudsjetter som styringsmiddel, og det heter i rapporten fra Lillehammer avdeling at innføringen av kredittpolitiske tiltak ble bygget inn i budsjettene for 1976 straks de første signalene kom. I rapporten fra Gjøvik avdeling pekes det på at det på grunn av tregheter i systemet tar flere

måneder før en beslutning om endring i utlånspolitikken gir seg utslag i de reelle utlånstall, og det var bankene med svak likviditet som tok mest hensyn til signaliseringen. Hamar avdeling mener at de aller fleste bankene tok hensyn til signalene om en strammere penge- og kredittpolitikk, og at spesielt sparebankene synes å ha behov for tidlig informasjon om hovedlinjene i kreditt- og likviditetspolitikken.

Det har skjedd betydelige endringer i sparebankstrukturen i disse to fylkene i de senere år, idet Hedmarken Sparebank og Sør-Gudbrandsdal Sparebank ble etablert som distriktssparebanker i henholdsvis 1975 og 1976. For øvrig meldes det at seks sparebanker i Nord-Gudbrandsdalen har inngått en samarbeidsavtale, og at fem sparebanker i Valdres har opprettet et samarbeid om engasjementsvirksomhet, reklame, markedsføring, organisasjon m.v.

De øvrige østlandsfylkene

Rapportene fra Norges Banks avdelinger i disse fylkene tyder på at aktivitetsnivået og sysselsettingen totalt sett ble bra opprettholdt i 1976, selv om en del eksportbedrifter melder om stagnasjon eller tilbakegang. Det hersker atskillig bekymring over store varelagre i enkelte bransjer og over utsiktene for skipsindustrien, heter det i rapporten fra Larvik avdeling. For treforedlingsbedriftenes og metallindustriens vedkommende var det stort sett nødvendig å opprettholde ordningen med lagerfinansieringslån fra Norges Bank, siden det ikke viste seg mulig å redusere lagrene. I de fleste tilfeller er disse lånene gitt av storbankenes hovedkontorer i Oslo, men for en bedrift i Østfold, en i Buskerud og en i

Telemark er lånene gitt av lokale banker eller bankfilialer og bankenes refinansiering ordnet gjennom Norges Banks avdelinger i Halden, Drammen og Skien. Ett av disse lånene ble avvirket mot slutten av 1976, og ett i begynnelsen av 1977.

Rapportene tyder på at bankene fant det nyttig at den kredittpolitiske tilstramning ble varslet på et tidlig tidspunkt. For en del låns vedkommende tar det svært lang tid fra banken inntar en mer restriktiv holdning i sin utlånspolitikk, til dette slår ut i en lavere faktisk utlånsvekst. Drammen avdeling melder at alle de forespurte banker hevder at signalene tidlig på året øyeblikkelig førte til en strengere prioritering av utlånsmidlene, men at det først var utover i annet halvår at stigningstakten i faktiske utlån ble begrenset. I rapporten fra Halden avdeling heter det at slike forvarsel om en strammere politikk for enkelte banker er et incitament til å presse noe sterkere på a meta-partnere utenfor distriktet, f. eks. statsbanker, til å yte større andeler enn normalt.

Hovedinntrykket er likevel at virkningene av restriksjonene på utlånsaktiviteten til bankene i disse fylkene ikke var særlig sterk. Dette synes dels å ha sammenheng med at en rekke banker, særlig sparebanker, til tross for tilstramningen hadde relativt romslig likviditet, og dels at bankene for å kunne imøtekomme en sterk etterspørsel etter lån, lot hensynet til egen likviditet og lønnsomhet vike. Det var imidlertid store forskjeller fra bank til bank og fra distrikt til distrikt, noe som delvis hadde sin forklaring i spesielle forhold. Ifølge rapporten fra Halden avdeling medførte således opprettelsen av en avdeling av en stor forretningsbank klart skjerpet kon-

kurransse blant de øvrige banker om å imøtekomme lånsøkere, noe som antakelig i noen grad svekket effekten av kredittrestriksjonene. Det pekes også på at lån til privat forbruk er en meget rentabel utlånsform for bankene som kundene ikke har hatt særlige vansker med å oppnå. Fredrikstad avdeling melder om stor lånetterspørsel, særlig i bolig- og byggesektoren, og slike lån kunne i det alt vesentlige imøtekommes. Det var heller ikke større vanskeligheter for andre lånsøkere, og personlige låntakere med et tilfredsstillende kundeforhold og forsvarlig sikkherhet fikk innvilget sine lånsøknader. Drammen avdeling sier i sin rapport at tilstramningen gjorde det nødvendig å foreta en forsiktig regulering av utlånene, selv om en samtidig la vekt på å øke omløpshastigheten for lånene. Det pekes på at personlige lån var spesielt etterspurt, men på grunn av betydelig stigning i etterspørselen etter lån fra næringslivet kunne man vanskelig tilgodese rene forbrukslån. I Drammen avdelings distrikt var det en meget sterk økning i forretningsbankutlånene (opp til 37%), mens sparebankene hadde en moderat økning (12%). I Larvik avdelings distrikt var det sterk utlånsøkning både fra forretningsbanker (21,5%) og fra sparebanker (18,5%). I rapporten heter det at bankene hadde varslene om å bremse utlånsaktiviteten for øye, og at de derfor måtte ta sikte på å prioritere utlånene, men mulighetene for å dempe veksten, var begrenset på grunn av stor pågang etter byggelån og etter lån som gis automatisk ved kontrakts- eller lønnskontosparing. Også i Skien avdelings distrikt var det sterk utlånsøkning fra begge bankgrupper, men spesielt sterk fra sparebankene (23,5%). Ifølge rapportene hadde

enkelte sparebanker meget god likviditet og således rikelig med midler til disposisjon, mens andre bankers sterke utlånsøkning dels kan forklares ved tidligere gitte lånetilsagn fra avdelingene i disse fylkene. Rapportene tyder på at for næringslivets vedkommende ble alle godt funderte lånesøknader imøtekommet.

Vesentlige endringer i bankstrukturen fant ikke sted i disse fylkene i 1976. Skien avdeling rapporterer at det heller ikke foreligger noe som tyder på forandringer i den nåværende sparebankstrukturen i avdelings distrikt (18 sparebanker). Larvik avdeling sier i sin rapport at fem sparebanker på forskjellige kanter av Vestfold har innledet forhandlinger for å undersøke mulighetene for etablering av en større sparebankenhet i fylket. Initiativet har ikke vakt noen positiv reaksjon fra de øvrige 17 sparebanker, som på sin side ser ut til å foretrekke et utvidet forpliktende samarbeid og eventuelt lokale sammenslutninger. Drammen avdeling melder at arbeidet med storbanken "Sparebanken Buskerud" går sin gang. Ni av de 11 sparebankene som har vært med på utredningsarbeidet, har gått inn for storbanker, en bank har sagt klart nei, og en bank er noe betenkt. Tidspunktet for endelig sammenslutning er satt til 1. april 1978. Det er i alt 28 sparebanker i Drammen avdelings distrikt. I Østfold synes det bare å være mindre endringer i bankstrukturen på trappene.

Agder-fylkene

Av rapporten fra Arendal avdeling fremgår det at lånetterspørselen i distriktet var stor, og at lånepresset var særlig merkbart for

sparebankene. Lånebehovet ble stort sett dekket, med unntak for en del personlige lån. Selv om innskuddsveksten for sparebankene sett under ett, må karakteriseres som god, hadde enkelte banker liten tilgang på midler og vanskeligheter med å etterkomme lånetterspørselen. De mindre sparebankene hadde gjennomgående noe bedre likviditet og trakk i perioder fordel av en høy interbankrente.

I rapporten fra Kristiansand avdeling fremheves det at lånepresset var stort, særlig i annet halvår. Det slo ut i en sterk vekst i utlånene til publikum. Kredittverdige lånsøkere fikk stort sett sitt behov dekket, også personlige låntakere når soknaden gjaldt boliglån. En del soknader om forbrukslån ble avslått, særlig i annet halvår da likviditeten ble strammere. Avdelingen gir uttrykk for at de lån Norges Bank gav bankene i forbindelse med lagerfinansiering, bidrog til å holde sysselsettingen oppe i distriktet. Ved utgangen av året gjenstod det to engasjementer, til treforedlings og teko-industrien.

Begge avdelingene har inntrykk av at bankene er fornøyd med den forhåndsinformasjon Norges Bank gav om likviditetsutviklingen og virkemiddelbruken. Det fremheves imidlertid at det på kort sikt er vanskelig å styre utlånene i den retning myndighetene ønsker. Kristiansand avdeling understreker i den forbindelse at bankene føler seg bundet av de lånetilsagn de har gitt og som først kommer til utbetaling etter en tid. Det fremheves også at etablerte kundeforhold gjør det vanskelig å gjennomføre tilstramningstiltak, og at bankene føler et sterkt ansvar for næringslivet i sine distrikter.

Tilstramningen i banklikviditeten i annet

halvår førte til oppgang i interbankrenten. Kristiansand avdeling har mottatt opplysning om at enkelte sparebanker da avstod fra å ta imot innskudd på særvilkår, og Arendal avdeling refererer en uttalelse fra en sparebank om at den høye interbankrenten førte til en utstrømning av midler fra distriktet. Det hevdes at større innskytere, herunder kommuner, utnytter markedet med den følge at de lokale bankene ofte taper i konkurransen om midlene.

Det foreligger ingen aktuelle planer om sammenslutning av sparebanker i Kristiansand avdelings distrikt. Disse bankene samarbeider imidlertid i utstrakt grad innbyrdes og med Fellesbanken. En av distriktets sparebanker har fått konsesjon til å åpne bankbussrute i Kristiansand-området. Videre har de to selvstendige forretningsbankene i distriktet fått konsesjon til å åpne fellesfilial i Oslo.

Rogaland

Haugesund avdeling opplyser at aktivitetsnivået i distriktet var høyt også i 1976 med tendens til svakere veksttakt mot slutten av året i enkelte næringer. Særlig skipsbyggingsindustrien merket i stigende grad virkningene av den internasjonale skipsfartskrisen. Arbeidsledigheten var likevel lav, men fremtidsutsiktene for skipsbyggingsindustrien betegnes som meget usikre.

Etterspørselen etter lån var stor gjennom hele året, delvis som følge av den sterke prisstigningen i byggesektoren. Forretningsbankene kunne langt på vei dekke lånebehovet, mens sparebankene måtte være mer tilbakeholdende. De fleste velbegrunnede søknader om lån ble imidlertid innvilget.

Totalt sett, betegnes likviditetsutviklingen gjennom året som tilfredsstillende selv om skjerpingen av plasseringsplikten og primærreservekravet innebar en tilstrømning som fikk følger for utlånsvirksomheten.

Av rapporten fra Stavanger avdeling fremgår det at lånetterspørselen i distriktet var stor gjennom hele året. Ved vurdering av om lån skulle innvilges, la bankene i stadig større grad vekt på om lånsøkeren var innskyter i banken. Disse kundene synes å ha fått dekket sitt lånebehov uten større vanskeligheter. En forretningsbank mener at omleggingen til en mer restriktiv utlånspolitik i første omgang slo ut i en nedprioritering av nye engasjement i næringslivet. En av sparebankene opplyser at den måtte redusere avdragstiden for forbrukslån. Hovedinntrykket er imidlertid at bankene stort sett dekket etterspørselen etter lån.

Stavanger avdeling opplyser at noen få store bedrifter innenfor den primære jern- og metallindustrien fikk innvilget lagerfinansieringslån. Det fremheves at lånene var til stor hjelp for disse bedriftene. Lagernedbygging av betydning fant ikke sted i løpet av året.

Begge avdelingene opplyser at sparebankene har beklaget seg over at oppgangen i interbankrenten i annet halvår gjorde det vanskelig å konkurrere med forretningsbankene om innskudd på særvilkår. Det hevdes at innskudd på den måten ble trukket ut av distriktet og lånt ut til rentesatser som langt oversteg det som er vanlig i distriktene.

Bankene synes å ha oppfattet og satt pris på den forhåndsinformasjon Norges Bank gav om likviditetsutviklingen og virkemiddelbruken. Haugesund avdeling mener like-

vel at bankenes bevilgningspolitikk ikke ble vesentlig påvirket av informasjonen. Som grunn oppgis blant annet at bankene frykter at gode kunder som får sine lånesøknader avslått, vil få dekket lånebehovet hos andre kredittinstitusjoner. En sparebank gir uttrykk for at lånetterspørselen øker når det blir kjent at nye restriksjoner er i emning, fordi folk gjerne vil sikre seg lån før restriksjonene trer i kraft. Stavanger avdeling opplyser at forretningsbankene gav uttrykk for at signaliseringen fikk betydning for deres bevilgningspolitikk.

Sparebanken Rogaland ble etablert i 1976 ved fusjon mellom 13 sparebanker, hvorav fire tilhører Haugsund avdelingsdistrikt. Innenfor dette distrikt fusjonerte Skjold Sparebank med Haugesund Sparebank. Avdelingen mener at den endring som har funnet sted i bankstrukturen og den usikkerhet som gjør seg gjeldende om adgangen til å fusjonere over fylkesgrensene, foreløpig gjør det urealistisk å regne med at sparebankene i Nord-Rogaland og i deler av Sunnhordland vil fusjonere til en regionsparebank.

Hordaland og Sogn og Fjordane

I rapporten fra Bergen avdeling sies det at sysselsettingen ble godt opprettholdt, særlig i Sogn og Fjordane, der primærnæringene er mer fremtredende enn i Hordaland, men at det var vanskeligheter i enkelte byggefag. Omkostningsnivået gav grunn til bekymring i de konkurransutsatte næringer. I jern- og metallindustrien viste lagrene en økning fra måned til måned, og bransjens folk gav uttrykk for at

de foreløpig ikke så tegn til bedring i markedssituasjonen. Utover de spesielle lagerlån vitnet oppgangen i disponerte kassekreditter og utnyttelsen av de nevnte rentefrie lån over statsbudsjettet om økte lageropplegg.

Ifølge rapporten var lånetterspørselen stor i første kvartal, og særlig forretningsbankene nyttet da de romslige likviditetsforhold til å forsyne næringslivet med lån, i tråd med myndighetenes ønske om å opprettholde sysselsettingen. Utpå vårparten fikk en imidlertid en avslapping i etterspørselen, da det trakk ut med det ventede konjunkturoppsving. Etterspørselen tok seg opp igjen utover høsten, men de endrede likviditetsforhold for bankene førte etter hvert til en nedtrapping av utlånene, særlig i forretningsbankene. De fleste banker hevder at de likevel klarte å dekke alle forsvarlige og kredittverdige lånesøknader. Det synes som om innstramningen i noen grad kan ha rammet de rene forbrukslån, men mange spareformer inkluderer lånerett, og her er det lite bankene kan gjøre for å holde igjen, heter det i rapporten. På grunn av manglende byggeklare tomter avtok boligbyggingen på mange sentrale steder i avdelingens distrikt noe, men utlånene i denne sektor ble likevel holdt oppe fordi topplånene økte i takt med inflasjonen.

Bankene i avdelingens distrikt hevder stort sett at de tok hensyn til signalene om kredittpolitisk tilstramning, men at det var et til dels langvarig etterslep fordi allerede innvilgete lån ikke kunne trekkes tilbake. Det sies i rapporten at forretningsbankene med sin utlansstruktur lettere kan foreta en omstilling enn sparebankene, som har storstedelen av sine utlån i boligsektoren. Det sies også at signalene erfaringsmessig

har vanskeligere for å slå igjennom i storbankenes avdelingskontorer, som lett regner med at styringen av konsernets totalutlån er hovedbankens ansvar.

Møre og Romsdal

Avdelingene i Ålesund og Kristiansund melder om en tilfredsstillende økonomisk utvikling og jevnt over bra sysselsetting. I rapporten fra Ålesund heter det at krisen kanskje har gått lettere over Sunnmøre enn andre distrikter. Et meget godt år for fiskerinæringen synes å ha bidratt betydelig til den relativt gunstige økonomiske situasjon. Begge avdelingene uttrykker imidlertid bekymring for skipsbyggingsindustrien, som har hatt sviktende tilgang på ordrer. Mange industribedrifter på Sunnmøre er sterkt arbeidskrevende og følsomme for den generelle pris- og lønnsutvikling, og disse bedrifter har de siste år mottatt offentlig støtte, som er kommet godt med ved de svake konjunktorene i 1975 og 1976, heter det i rapporten fra Ålesund avdeling.

Kristiansund avdeling melder at etterspørselen etter lån i likhet med forrige år var stor i 1976. Særlig gjaldt dette for gruppen personlige låntakere, hvor interessen for anskaffelsen av utstyr til hus og hjem og også bil har vært fremtredende. Bankene opplyser at økningen i den målrettede sparing – gjerne med lånerett – gir en del av forklaringen på den økende etterspørsel etter lån. Det meldes om stor investeringsaktivitet i landbruket, særlig i maskiner og redskaper. Det er avdelingens inntrykk at det var betydelig mindre etterspørsel etter lån i annet halvår enn i første;

og særlig var dette merkbart for industrien. Fra bankhold sies det at industriens folk har vært mer varsomme med å realisere planlagte nye investeringsprosjekter. Ålesund avdeling melder om stigende lånetterspørsel de fem første månedene, deretter noe avdempet, for så å stige relativt sterkt i siste kvartal 1976. Lånesøknader fra bankenes personlige kunder er blitt behandlet og vurdert på grunnlag av vanlige kriterier og under hensyn til den prioritering som tillegges lån til forbruksformål, heter det i rapporten fra Ålesund avdeling.

Begge avdelingene melder at bankene stort sett synes å ha tatt hensyn til signalene om kredittpolitisk tilstramning. I rapporten fra Kristiansund avdeling heter det at forhåndsinformasjonen om tilstramningen medførte at distriktets forretningsbanker forholdsvis tidlig kunne vise tilbakeholdenhet overfor lavere prioriterte utlåns-kategorier og samtidig være i stand til å gi bedre kundeinformasjon om lånemulighetene på noe sikt. Sparebanker i industrialiserte områder gav også uttrykk for at forhåndsorienteringene hadde betydning for utlånspolitikken, mens de mindre sparebankene ikke fant det nødvendig å ta spesielle hensyn til den bebudede tilstramning, fordi de hadde god likvididitet og gunstig innskuddsutvikling.

Trøndelag

Fra Trondheim avdeling meldes det at 1976 bød på varierende resultater for næringslivet i Trøndelag. De næringer som oppnådde gode resultater – primærnæringene og vare-

handelen er spesielt nevnt — viste stor investeringslyst. Derimot var det investeringsvikt innenfor eksportindustrien og deler av annen tungindustri. Låneterspørselen var noe mindre i annet halvår enn i første.

Bankene gir uttrykk for at de kunne imøtekomme velbegrunnede søknader om lån. Etter likviditetstilstramningen ble det imidlertid vist større tilbakeholdenhet ved innvilgning av lån til nye kunder, samtidig som bankene i stor utstrekning avviste søknader om rene forbrukslån. En avdeling for en forretningsbank med hovedsete utenfor fylket opplyser at den på grunn av store konverteringer i 1975 og 1976 ikke hadde grunn til å holde tilbake på utlån. Et par sparebanker melder også at likviditeten var så god at de ikke fant det nødvendig å endre utlånspolitikken. Ellers var inntrykket at det ikke var noen markerte forskjeller på forretnings- og sparebankenes reaksjoner på de gitte signaler.

Innskuddsutviklingen var tilfredsstillende for de fleste bankers vedkommende. Flere banker fremhevet at en økende andel av innskuddene var av kortsiktig karakter. Den største økningen foregår over folio, lønnskonti og driftskonti for jordbruket. Det var også en betydelig økning av innskudd på særvilkår.

Det ble gitt lån til tre bedrifter i distriktet for finansiering av ekstraordinær lageroppbygging. Det sies i rapporten at lånene hadde stor betydning for å opprettholde produksjonen. Alle de tre bedriftene økte sine lagerbeholdninger i løpet av 1976.

I 1976 fant det sted fem sammenslutninger av sparebanker innenfor Trondheim avdelings distrikt, og i alt 10 banker var berørt.

Nordland

I 1976 økte innskuddene i fylkets banker med 24%, som er ca. 10 prosentpoeng større vekst enn i de to foregående år. Selv om også utlånene økte betydelig (23%), ble 1976 likviditetsmessig et bedre år enn de foregående for bankene i Nordland. Både i 1974 og 1975 økte utlånene vesentlig sterkere enn innskuddene. Det var imidlertid betydelige ulikheter mellom de forskjellige regioner innen fylket. I Rana-regionen utviklet sparebankenes likviditet seg fortsatt i ugunstig retning. Fylkets eneste selvstendige forretningsbank, A/S Nordlandsbanken, hadde en meget gunstig likviditetsutvikling, idet økningen i innskuddene var 33% mot en økning i utlånene på 23%.

Etterspørselen etter lån var jevnt høy gjennom hele året. En av de større bankene melder om en viss nedgang i låneterspørselen fra næringslivet i annet halvår, mens en del sparebanker merket en økt etterspørsel til boliglån i denne perioden. Alle banker sier at velfunderte lånesøknader ble imøtekommet. De fleste bankene hadde også så vidt god likviditet at selv innvilgningen av forbrukslån ble lite berørt av likviditetstilstramningen i annet halvår. Høyest utlånsvekst regnet i prosent (33%), hadde de seks avdelingskontorene til forretningsbanker med hovedsete utenfor fylket. Utlån fra disse banker utgjør nå en betydelig andel av de totale utlån fra banker som sorterer under Bodø avdeling. Distriktets selvstendige forretningsbank melder at den umiddelbart tok meldingen om kredittpolitisk tilstramning til etterretning og la om sin utlånspolitikk i samsvar med forutsetningene. Senere forbedret bankens likvidi-

tet seg slik at den kunne moderere den restriktive linjen.

Norges Banks lagerfinansieringslån hadde liten betydning for fylket, idet bare en bedrift benyttet seg av denne lånetypen.

Troms

I sin rapport sier Tromsø avdeling at de gode inntektene i fiskerinæringen i 1976 førte til større etterspørsel etter lån til så vel fiskefartøyer som fiskeforedlingsanlegg. Derimot var det en viss tilbakeholdenhet i de øvrige næringene når det gjelder investeringer. Pågangen etter kreditt til kommunale prosjekter og privat husbygging var stor og økende.

Låneterspørselen ble imøtekommet når lånesøknadene var godt begrunnet og kredittverdigheten i orden. Ved lån til personer ble det lagt vekt på kundeforholdet. De fleste bankene har spareordninger der banken forplikter seg til å gi lån.

Når bankene kunne imøtekomme låneterspørselen i så stor grad som tilfellet var, skyldes det for en stor del at både forretnings- og sparebankene har formidlet langsiktig finansiering gjennom kredittinstitusjoner i Sør-Norge.

I 1976 kunne en registrere et nytt trekk i kreditt-bildet, idet en begynte å merke effekten av midler avsatt etter "Lov om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging". En del prosjekter ble finansiert ved at slike midler ble kanalisert søftra, spesielt finansierte noen kommuner investeringer på denne måten.

Innskuddsutviklingen var i motsetning til de foregående år god i 1976. En antar at

dette i første rekke hang sammen med det gode fisket.

Avdelingen melder ellers at bankene var meget godt fornøyd med at Norges Bank nå legger større vekt på å informere om hovedlinjene i kreditt- og likviditetspolitikken. De fleste banker hadde imidlertid allerede så stram likviditet og førte en så restriktiv utlånspolitikk at det ikke var mulig å stramme inn ytterligere. Derimot kunne de intensivere samarbeidet med andre kredittinstitusjoner om å meta-lån og større konverteringsandel, heter det i rapporten.

Også i 1976 hadde noen av bankene i fylket betydelige lån på særvilkår i Norges Bank.

Finnmark

Av rapportene fra Hammerfest og Vardø går det fram at pris- og markedsforholdene for fiskeprodukter bedret seg betydelig i 1976. Dette, sammen med høye kommunal og fylkeskommunal virksomhet, førte til en høy sysselsetting gjennom mesteparten av året.

Etterspørselen etter lån var ikke spesielt stor i 1976. Bedriftenes investeringer var moderate, og aktiviteten innenfor boligbyggingen var mindre enn ventet. Derimot var investeringene innenfor den offentlige sektor betydelige.

Sterk innskuddsøkning og moderat låneterspørsel gjorde at bankene i de fleste tilfelle kunne imøtekomme lånesøknadene. Enkelte banker meldte imidlertid at de på grunn av likviditetstilstramningen i annet halvår av slo en del lån til forbruksformål.

Stort sett, ble likevel også etterspørselen etter denne type lån dekket.

Avdelingen i Vardø melder at signalene fra Norges Bank om likviditetstilstramning i annet halvår førte til strengere prioritering av utlånsmidler i banker med sterk utlånsvekst. Derimot hadde signalene liten innvirkning på utlånspolitikken i banker med liten utlånsvekst. Rapporten fra Hammer-

fest avdeling tyder ikke på at den kredittpolitiske tilstramning hadde nevneverdig innvirkning på utlånsaktiviteten.

Finnmark Sparebanklag har oppnevnt et utvalg som utreder spørsmålet om fusjon av sparebankene i fylket. Det er ennå uklart hvilken innstilling utvalget vil komme fram til.

Oversikt

over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser i henhold til kredittloven av 25. juni 1965

- §§ 4– 6 Likviditetsreserver
- §§ 9–10 Plasseringsplikt
- § 11 Oppgaveplikt for private finansieringsselskaper, livs- og skadeforsikringsselskaper, forretnings- og sparebanker
- § 12 Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringsselskaper
- § 13 Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser
- § 15 Emisjonskontroll
Godkjenning av låneopptak hvor flere långivere deltar

Oppstillingen på de følgende sider har bare til formål å gi en oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser. All praktisk anvendelse av bestemmelsene bør skje på grunnlag av rundskrivene fra Norges Bank. Listen er ajourført pr. 10. juni 1977.

Kredittlovens §§ 4–6. Likviditetsreserver for banker

Primære likviditetsreserver

	Primærreserver i prosent av beregningsgrunnlaget ¹⁾		Resolusjon
	Sør-Norge	Nord-Norge	
<i>Sparebanker</i>	5,5	0	1977-05-13
<i>Forretningsbanker</i>	6,5	0	1977-05-13

1) Beregningsgrunnlaget er bankens samlede passiva med fradrag for en bloc-avskrivninger (kode 262), rembursforpliktelser (kode 2431–2432), ilignede, ikke betalte skatter (kode 2451), renter (kode 1722–1723) og utgifter (kode 19). Det er månedsoppgavens kodennummer som er anført i parentes.

Kredittlovens §§ 9–10. Plasseringsplikt for banker, livsforsikringsselskaper, pensjonskasser og -fond

Plasseringsplikt

	Utgangspunkt for beregning	Plasserings- plikt	Tillatt reduksjon	Resolusjon
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under 25% av forvaltningskapitalen				
<i>Forretnings- og sparebanker</i>	Oktober 1976	35% 15%	35% 15%	1977-01-21
i Sør-Norge } i Nord-Norge }				
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under 60% av forvaltningskapitalen				
<i>Livsforsikringsselskaper</i>	Desember 1976	50%	50%	1977-01-21
<i>Private og kommunale pensjonskasser og -fond</i>				
med forvaltningskapital over 2 mill. kroner				
i Sør-Norge	Desember 1976	50%	50%	1977-01-21
i Nord-Norge	Desember 1976	20%	20%	1977-01-21

Opgjørstidspunkt:

Forretnings- og sparebanker: To-månedersperioder (utgangen av februar, april osv.)

Øvrige: Kvartalsvis.

Kredittlovens § 11. Oppgaveplikt for private finansieringsselskaper, livs- og skadeforsikringsselskaper, forretnings- og sparebanker

Oppgaveplikt

for private finansieringsselskaper	Diverse oppgaver Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1966-03-15 Finansdepartementets bestemmelse 1974-12-24
for livsforsikringsselskaper	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972-08-10
for skadeforsikringsselskaper	Diverse oppgaver Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1972-08-10 Finansdepartementets bestemmelse 1974-12-24

Kredittlovens § 12. Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringsselskaper

Utlånsregulering

	Resolusjon
for private finansieringsselskaper med utlån	1976-12-17
Tillatt utlånsøkning ved utgangen av de enkelte kvartaler i 1977 skal være den største av alternativene a) og b) nedenfor henholdsvis for selskaper som hovedsakelig driver med factoringvirksomhet og for selskaper med annen virksomhet enn factoring. (Prosentsetningene for sistnevnte selskaper er angitt i parentes)	
Alternativ a) 13% (9%) over faktiske ¹⁾ utlån 12 måneder tidligere	
Alternativ b) 3% (2%) 6% (4%) over faktiske ¹⁾ utlån 9% (6%) pr. 31/12 1976 13% (9%)	
for skadeforsikringsselskaper med forvaltningskapital over 10 mill. kroner ved utgangen av 1. kvartal 1977 ved utgangen av 2. kvartal 1977	1976-12-17
	{ Ingen regulering. Oppgaveplikt. 6% over faktiske ²⁾ utlån pr. 31/12 1976

1) Utlån til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med.
Dersom de faktiske utlån overstiger det tillatte utlånsnivå, skal det tillatte utlånsnivå danne utgangspunkt for beregningen.

2) Utlån til statsforvaltningen, til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med.
Dersom de faktiske utlån 31. desember 1976 overstiger det tillatte utlånsnivå, skal det tillatte utlånsnivå 31. desember 1976 danne utgangspunkt for beregning av utlånsrammen.

Kredittlovens § 13. Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser

---

Oppgaveplikt

Oppgaveplikt for forretnings- og sparebanker, livs- og skadeforsikringselskaper samt kreditt- og hypotekforeninger til Norges Bank over hvilke rente- og provisjonssatser som nyttes ved inn- og utlån. Oppgaveplikten for disse institusjoner omfatter også melding til Norges Bank om enhver *endring* av de rente- og provisjonssatser som blir nyttet.

Finansdepartementets forskrift av 6. juli 1965, rundskriv av 15. juli 1965 fra Norges Bank.

Oppgaveplikten ble ved Finansdepartementets bestemmelse av 23. mars 1966 utvidet til også å gjelde private finansieringsselskaper.

Kredittlovens § 15. Emisjonskontroll

Emisjoner

Lån mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner eller andre omsetningsgjeldsbrev hvorav det utstedes mange i sammenheng og med lik tekst, må ikke legges ut til offentlig tegning eller tas opp på annen måte uten etter samtykke fra Finansdepartementet.

Heller ikke andre lån kan gis av syv eller flere långivere sammen uten etter samtykke fra Finansdepartementet.

Lån som omfattes av forskriftenes § 1, annet punktum, kan unntas fra regulering når lånebeløpet utgjør mindre enn 5 mill. kroner. Søknad om unntak sendes Norges Bank.

Finansdepartementets forskrift av 10. mars 1972, rundskriv av 15. mars 1972 og 12. oktober 1973 fra Norges Bank.

Tabeller

Tabell 1a. Norges Banks balanse (Mill. kroner)

	31/12 1974	31/12 1975	30/4 1976	31/12 1976	31/3 1977	30/4 1977
Offisielle gull- og valutareserver	9 976	12 495	12 215	11 586	11 081	12 091
Norske statskasseveksler	461	399	290	2 176	2 804	2 768
Norske ihendehaverobligasjoner	616	2 218	2 172	2 148	2 128	2 135
Utlån til forretnings- og sparebanker	1 886	1 079	2 053	1 196	1 559	1 226
Statens konsoliderte konto	5 430	5 430	5 430	5 430	5 430	5 430
Andre aktiva	2 000	2 231	2 224	1 923	2 220	1 974
Aktiva i alt	20 369	23 852	24 384	24 459	25 222	25 624
Sedler og mynt i omlop	11 314	12 969	12 869	14 850	14 389	14 399
Statens konti	3 433	3 371	4 304	3 102	4 099	3 884
Andre offentlige konti	2 157	2 892	2 503	2 576	2 230	2 850
Folioinnskudd fra forretnings- og sparebanker	129	472	450	304	382	465
Utenlandske kroneinnskudd m.v.	278	151	153	108	146	145
Skattefrie fondsavsetninger	769	351	246	202	193	190
Andre passiva	2 289	3 646	3 859	3 317	3 783	3 691
Passiva i alt	20 369	23 852	24 384	24 459	25 222	25 624

Kilde: Norges Bank.

Tabell 2. Utenriksregnskap for Norge (Mill. kroner)

	1/1-31/12		1/1-31/1	
	1975	1976	1976	1977
Eksport av varer ekskl. råolje	26 991	30 295	2 272	2 343
Eksport av råolje	3 443	6 660	550	696
Import av varer	-47 771	-55 431	-4 202	-4 164
Varebalansen	-17 337	-18 476	-1 380	-1 125
Eksport av nye skip, oljerigger og boreplattformer	4 735	3 552	15	185
Eksport av eldre skip	2 946	2 579	150	34
Import av skip og boreplattformer	-6 585	-8 655	-1 027	-640
Netto frakter	8 750	8 425	640	545
Reisetrafikk, netto	-820	-1 299	-69	-106
Andre tjenester	-1 539	-2 291	-144	-33
Vare- og tjenestebalansen	-9 850	-16 165	-1 815	-1 140
Rente- og stonadsbalansen	-2 730	-4 080	-360	-485
A. Driftsbalansen	-12 580	-20 245	-2 175	-1 625
Herav:				
Skipsfart	4 106	2 248	-304	-160
Oljevirkosomhet i Nordsjøen	-2 570	-3 029	247	497
Andre sektorer	-14 116	-19 464	-2 118	-1 962
B. Langsiktige kapitaltransaksjoner, netto	13 480	17 155	1 162	507
Herav:				
Statsforvaltningen	4 175	4 304	-	-8
Kommuner, inkl. Kommunalbanken	1 066	1 413	-7	-63
Forretnings- og sparebanker	-83	-52	-39	-5
Andre finansinstitusjoner, ekskl. Kommunalbanken	-130	-202	-14	-193
Skipsfart	1 931	3 553	736	351
Oljevirkosomhet i Nordsjøen	4 465	6 801	384	355
Andre private og offentlige foretak	2 056	1 338	102	70
C. Grunnbalansen (A+B)	900	-3 090	-1 013	-1 118
D. Kortsiktige kapitaltransaksjoner ekskl. Norges Bank	989	2 900	181	-324
Herav:				
Statsforvaltningen	-300	18	-11	-
Kommuner	-	-	-	-
Forretnings- og sparebanker	23	546	330	-170
Andre finansinstitusjoner	-16	-53	-5	7
Skipsfart	302	851	-36	99
Oljevirkosomhet i Nordsjøen	-611	-792	-320	218
Andre private og offentlige foretak	750	280	-337	230
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	841	2 050	560	-708
E. Endring i Norges Banks kortsiktige netto fordringer overfor utlandet (C+D)	1 889	-190	-832	-1 442
F. Korleksjon for poster som ikke inngår i netto gull- og valutabeholdningen	9	38	-	-6
G. Endring i Norges Banks netto gull- og valutabeholdninger ikke forårsaket av transaksjoner	747	-713	-12	23
Endring i Norges Banks netto gull- og valutabeholdninger (E+F+G)	2 645	-865	-844	-1 425

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 3. Norges totale gull- og valutabeholdninger (Mill. kroner)

	31/12 1975	31/3 1976	30/6 1976	30/9 1976	31/12 1976	31/1 1977
Norges Banks netto gull- og valuta- beholdninger (a—b)	12 340	11 598	12 599	12 047	11 475	10 050
a) Offisielle gull- og valutareserver	12 491	11 770	12 721	12 177	11 582	10 164
Herav:						
Gull	235	235	235	235	235	248
Reserveposisjon i IMF	540	694	754	890	885	856
Lån til IMF	190	326	653	653	601	601
Spesielle trekkrettigheter i IMF	581	581	584	584	538	538
Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	10 945	9 934	10 495	9 815	9 323	7 921
b) Utenlandske kroneinnskudd i Norges Bank	151	172	122	130	107	114
Herav:						
Banker	81	74	52	88	37	114
Andre innskytere	70	98	70	42	70	—
Forretnings- og sparebankers netto valutabeholdninger (a—b)	-1 750	-1 521	-1 697	-1 621	-2 246	-2 062
a) Bankinnskudd i utlandet	1 765	1 847	1 981	1 979	1 823	1 596
b) Kortsiktig gjeld i utlandet	3 515	3 368	3 678	3 600	4 069	3 658
Norges Banks og forretnings- og sparebankers netto gull- og valuta- beholdninger	10 590	10 077	10 902	10 426	9 229	7 988
Andre sektors netto valuta- beholdninger (a—b)	1 057	1 478	1 082	641	181	-269
a) Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	4 519	4 658	4 395	4 294	4 351	3 745
Herav:						
Rederier	3 053	3 034	2 856	2 635	3 472	3 352
Forsikringselskaper	711	717	739	782	959	963
Handels- og industriselskaper o.a.	755	907	800	877	1 865	1 221
b) Kortsiktige valutalån fra utlandet	3 462	3 180	3 313	3 653	4 170	4 014
Totale netto gull- og valutabeholdninger	11 647	11 555	11 984	11 067	9 410	7 719

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 4. Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs

	100 Danske kr.	100 Svenske kr.	1 Pund sterling	1 U.S. dollar	1 Canadisk dollar	100 Tyske mark	100 Schw. frcs.	100 Gylden	100 Belgiske frcs.	100 Franske frcs.	100 Lire
Sentralkurs ¹⁾	87,9247	121,050				226,680		213,275	14,7060		
1972											
Gjennomsnitt	95,0685	138,8190	16,4822	6,5943	6,6616	206,9772	172,9671	205,6454	15,0086	130,9345	1,1326
Høyest	97,25	140,50	17,42	6,7375	6,7775	209,85	176,45	210,65	15,28	132,65	1,144
Lavest	93,45	137,25	15,32	6,51	6,575	204,35	169,85	203,00	14,855	128,65	1,122
1973											
Gjennomsnitt	95,619	132,179	14,076	5,749	5,749	217,208	182,252	206,914	14,836	129,722	0,994
Høyest	97,70	140,45	15,88	6,6525	6,69	229,50	190,95	220,35	15,20	132,60	1,145
Lavest	91,05	123,60	13,03	5,1625	5,1725	203,90	173,55	200,70	13,96	122,00	0,900
1974											
Gjennomsnitt	91,2076	124,9374	12,9440	5,5401	5,6637	214,1652	186,4446	206,2162	14,2536	115,5120	0,8601
Høyest	93,00	128,05	13,540	6,0875	6,1375	218,55	209,90	209,00	14,49	122,20	0,96
Lavest	89,10	122,65	12,24	5,1725	5,2725	209,30	178,35	200,90	13,85	107,00	0,812
1975											
Gjennomsnitt	91,4036	126,3002	11,5920	5,2469	5,1582	212,9871	202,9042	208,3742	14,2733	122,50	0,8107
Høyest	92,95	128,05	12,25	5,7475	5,62	217,60	213,45	209,75	14,48	126,35	0,841
Lavest	89,50	124,80	10,835	4,88	4,7425	209,45	193,75	202,75	14,055	116,45	0,783
1976											
Gjennomsnitt	90,6726	125,7118	9,8785	5,4656	5,5441	217,3794	218,6738	207,1706	14,2087	114,7255	0,6684
Høyest	91,90	127,75	11,32	5,6125	5,7950	220,85	229,05	211,15	14,505	125,55	0,827
Lavest	88,90	124,60	8,30	5,1725	5,0725	213,10	211,55	202,25	14,00	103,95	0,600
1977											
April											
Høyest	89,90	125,00	9,205	5,3535	5,0680	224,45	210,80	215,60	14,69	107,85	0,607
Lavest	88,30	121,70	9,045	5,2620	4,9890	219,65	206,50	210,60	14,355	105,75	0,595
30. april	88,85	122,10	9,085	5,2840	5,0445	224,05	209,30	215,60	14,68	106,70	0,600

1) Sentralкурser i norsk regning for valutaer som deltar i det europeiske valutamarbeid.

Kilde: Oslo Børs, Norges Bank.

Tabell 5a. Bankenes likviditet. Endringsanalyse¹⁾ (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—30/4		Siste 3 mndr. pr. 30/4		Siste 12 mndr. pr. 30/4	
	1976	1977	1976	1977	1976	1977
1. Staten og andre offentlige konti	1 072	1 508	-1 852	-1 759	4 780	7 362
2. Publikums kassehold (oppgang —)	206	465	-110	224	-1 682	-1 524
3. Nettosalg av valuta til Norges Bank	-1 971	-811	-1 475	160	-3 209	-2 681
4. Sjekk-kreditter i Norges Bank	89	-150	200	-116	169	-103
5. Likviditetslån i Norges Bank	975	31	1 993	844	-203	-827
6. Norges Banks andre transaksjoner enn kreditt til banker og kjøp av valuta fra banker	-357	-415	14	-342	-104	-360
A. Primærlikvider (1+2+3+4+5+6)	14	628	-1 230	-989	-249	1 867
Herav:						
a) Kassebeholdning	97	12	33	76	215	-48
b) Folio i Norges Bank	-22	161	-586	164	245	15
c) Folio i Postgiro	36	-64	25	17	50	-8
d) Statskasseveksler	-97	519	-702	-1 246	-759	1 908
B. Pliktige primærlikvider²⁾ (oppgang —)	-92	-1 012	-44	-175	803	-3 022
C. Disponible primærlikvider (A+B)	-78	-384	-1 274	-1 164	554	-1 155
D. Likviditetslån i Norges Bank	975	31	1 993	844	-203	-827
E. Frie primærlikvider (C—D)	-1 053	-415	-3 267	-2 008	757	-328
Beholdningstall pr. utgangen av april						
Frie primærlikvider					-2 111	-2 446
I mill. kroner						
I % av forvaltningskapital					-4,4	-4,4

1) Tallene bygger hovedsakelig på Norges Banks regnskap. Blant annet på grunn av ulik periodisering i forhold til forretnings- og sparebankenes egne oppgaver kan det oppstå avvik fra Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk.

2) For banker uten primærreservekrav i henhold til kredittloven antar en at egne krav utgjør 2% av forvaltningskapitalen i forretningsbanker og 1,5% i sparebanker. Kilde: Norges Bank.

Tabell 5b. Bankenes valutalikviditet. Endringsanalyse (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—31/12		Siste 3 mndr. pr. 31/3		Siste 12 mndr. pr. 31/3	
	1975	1976	1976	1977	1976	1977
1. Gjeld etc. i utlandet	-72	300	-266	399	169	965
2. Tilførsel av valuta fra andre norske sektorer	-1 267	-4 083	-1 663	-2 275	-2 616	-4 695
3. Nettokjøp av valuta fra Norges Bank	1 407	3 841	2 011	1 051	2 898	2 881
A. Innskudd i utenlandske banker (1+2+3)	68	58	82	-825	451	-849
B. Innskudd fra utenlandske banker	-86	193	-265	370	242	828
C. Netto valutalikvider (A—B)	154	-135	347	-1 195	209	-1 677
Beholdningstall pr. utgangen av mars:						
Netto valutalikvider					-378	-2 055
I mill. kroner						
I % av forvaltningskapital					-0,5	-2,2

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 6a. Forretningsbankenes utlån til publikum (Mill. kroner)

	1976			1977		
	Månedlig utlånsøkning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong-korrigerede tall	Månedlig utlånsøkning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong-korrigerede tall
Januar	-383	-383	202	-35	-35	653
Februar	1 003	620	597	996	961	936
Mars	997	1 617	1 059	1 313	2 274	1 625
April	585	2 202	1 458	627	2 901	2 037
Mai	516	2 718	1 936			
Juni	494	3 212	2 300			
Juli	-126	3 086	2 895			
August	413	3 499	3 310			
September	597	4 096	3 582			
Oktober	-231	3 865	3 776			
November	562	4 427	4 010			
Desember	-44	4 383	4 432			

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 6b. Sparebankenes utlån til publikum (mill. kroner)

	1976			1977		
	Månedlig utlånsøkning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong-korrigerede tall	Månedlig utlånsøkning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong-korrigerede tall
Januar	-6	-6	199	39	39	277
Februar	281	275	412	353	392	551
Mars	334	609	676	486	878	956
April	193	802	916	282	1 160	1 293
Mai	308	1 110	1 153			
Juni	579	1 689	1 633			
Juli	156	1 845	1 886			
August	145	1 990	2 130			
September	440	2 430	2 546			
Oktober	235	2 665	2 859			
November	326	2 991	3 160			
Desember	532	3 523	3 509			

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 7. Forretningsbankenes balanse (Mill. kroner)

	31/12 1975	31/3 1976	30/6 1976	30/9 1976	31/12 1976	31/3 1977
Primærlikvider	987	698	672	2 133	1 503	2 592
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	6 606	7 025	7 087	7 253	7 647	7 690
Andre norske ihendehaver- obligasjoner	3 022	3 208	3 460	3 592	3 628	3 844
Innskudd i forretnings- og sparebanker	1 589	1 277	1 366	1 079	1 306	1 063
Innskudd i utenlandske banker	1 748	1 827	1 925	1 913	1 793	940
Lån til utlandet	151	145	123	117	115	114
Utlån til publikum	28 653	30 270	31 865	32 749	33 036	35 309
Øvrige aktiva — en bloc- avskrivninger	2 472	2 516	2 871	2 832	2 745	2 910
Aktiva i alt	45 228	46 966	49 369	51 668	51 773	54 461
Innskudd fra publikum i norske kroner	30 470	31 256	33 688	33 132	36 075	37 078
Innskudd fra publikum i utenlandsk valuta	1 719	1 839	1 674	1 800	1 940	2 011
Innskudd fra forretningsbanker	2 032	1 459	1 513	1 491	1 664	1 208
Innskudd fra sparebanker	1 940	2 228	2 403	2 016	1 625	1 656
Lån i Norges Bank	1 032	1 188	1 000	2 473	1 165	1 266
Utenlandske innskudd og lån i utlandet	3 007	2 703	2 956	2 945	3 212	3 546
Annen gjeld	1 829	2 936	2 561	3 522	2 251	3 942
Øvrige passiva	3 199	3 357	3 574	4 289	3 841	3 754
Passiva i alt	45 228	46 966	49 369	51 668	51 773	54 461
Spesifikasjoner:						
Fordringer på utlandet	2 500	2 611	2 742	2 712	2 601	1 720
Gjeld til utlandet	3 150	2 838	3 117	3 128	3 424	3 801
Garantier	11 069	11 320	11 631	11 950	12 470	13 425

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 8a. Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på sektorer (Mill. kroner)

	31/12 1975	31/3 1976	30/6 1976	30/9 1976	31/12 1976
Utlån til:					
Kommuner	836	876	854	903	923
Næringslivet	18 000	19 143	20 079	20 496	20 438
Lønnstakere	9 466	9 772	10 392	10 885	11 314
Andre private sektorer	351	479	541	465	361
Utlån til publikum i alt	28 653	30 270	31 866	32 749	33 036

Tabell 8b. Forretningsbankenes utlån fordelt på næringer (Mill. kroner)

	31/12 1975	31/3 1976	30/6 1976	30/9 1976	31/12 1976
Utlån til:					
Jordbruk og skogbruk	346	334	362	365	349
Fiske og fangst	175	171	199	196	218
Bergverksdrift	174	209	194	215	248
Industri	6 085	6 517	6 652	6 686	6 252
Herav:					
Næringsmidler etc.	932	936	907	865	921
Treværer	657	691	747	765	683
Treforedling	660	680	711	749	695
Kjemisk produksjon etc.	760	663	689	726	650
Metaller	453	574	614	694	651
Bygging av fartoyer	534	690	683	534	510
Verkstedsproduksjon	1 110	1 289	1 192	1 267	1 156
Kraft- og vannforsyning	64	68	62	58	67
Bygg og anlegg	1 103	1 213	1 313	1 298	1 305
Engros-, agentur- og detaljhandel	5 466	5 836	6 186	6 553	6 775
Hotell- og restaurantdrift	323	352	380	407	412
Utenriks sjofart	688	836	968	906	908
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	837	841	891	909	944
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	1 963	1 958	2 014	2 039	2 067
Sosial og personlig tjenesteyting	776	809	857	864	892
Utlån til næringslivet i alt	18 000	19 144	20 078	20 496	20 438

Tabell 8c. Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter.
Bevilgete og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1975 — Desember	14 199	6 599	7 783	4 183	16 687
1976 — Mars	14 868	6 688	8 802	4 315	17 153
1976 — Desember	16 155	7 285	9 050	4 500	19 486
1977 — Mars	16 956	7 461	10 263	4 777	20 269
Endring i perioden					
1975 Januar/desember	1 978	485	611	457	3 302
1976 » »	1 956	686	1 267	317	2 799
1976 1. kvartal	669	89	1 019	132	466
1977 » »	801	176	1 213	277	783

Tabell 9. Forretningsbankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lån i Norges Bank	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i spare- banker (7)
				I alt	1 % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1974 Desember	2 616	2 851	1 840	-2 075	-5,1	-885	-1 330
1975 Mars	1 173	2 240	783	-1 850	-4,6	-604	-1 197
Juni	1 097	1 270	895	-1 068	-2,5	-1 024	-1 474
September	1 483	883	335	265	-0,6	-510	-1 986
Desember	987	905	1 033	-951	-2,1	-730	-1 578
1976 Januar	1 454	912	48	494	-1,1	-1 026	-1 791
Februar	1 084	931	789	-636	-1,4	-1 181	-2 022
Mars	699	939	1 188	-1 429	-3,0	-389	-1 918
April	786	980	2 029	-2 223	-4,5	92	-1 608
Mai	580	972	1 214	-1 605	-3,3	-430	-1 444
Juni	672	987	1 000	-1 315	-2,7	-561	-2 081
Juli	1 716	1 678	870	-832	-1,7	-429	-2 183
August	1 069	1 648	2 476	-3 055	-6,0	-12	-1 262
September	2 133	2 183	2 473	-2 523	-4,9	-460	-1 772
Oktober	1 509	2 240	1 283	-2 014	-4,0	-339	-1 770
November	2 058	2 147	1 743	-1 832	-3,5	-1 188	-1 776
Desember	1 503	2 247	1 165	-1 909	-3,7	-879	-1 248
1977 Januar	2 869	2 734	226	-91	-0,2	-792	-1 385
Februar	1 550	2 781	1 486	-2 717	-5,1	-993	-964
Mars	2 593	2 770	1 266	-1 443	-2,6	-2 105	-1 419
Endring i perioden				(Prosentpoeng)			
1975 Januar/desember	-1 629	-1 946	-807	1 124	3,0	155	-248
1976 » »	516	1 342	132	-958	-1,6	-149	330
1976 1. kvartal	-288	34	155	-478	-0,9	341	-340
1977 » »	1 090	523	101	466	1,1	-1 226	-171

1) Tallene bygger på Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk. På grunn av ulik periodisering kan det oppstå avvik i forhold til Norges Banks regnskap. Se note 1, tabell 5.

2) Se note 2, tabell 5.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 10. Sparebankenes balanse (Mill. kroner)

	31/12 1975	31/3 1976	30/6 1976	30/9 1976	31/12 1976	31/3 1977
Primærlikvider	494	473	544	962	1 265	1 706
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	4 262	4 156	4 133	4 180	4 259	4 180
Andre norske ihendehaverobligasjoner	3 137	3 496	3 639	4 068	4 465	4 839
Innskudd i forretningsbanker	2 280	2 053	2 572	2 092	1 759	1 518
Innskudd i sparebanker	439	441	437	441	400	403
Utlån til publikum	22 807	23 416	24 495	25 237	26 330	27 208
Øvrige aktiva — en bloc avskrivninger	242	296	466	444	434	507
Aktiva i alt	33 661	34 331	36 286	37 424	38 912	40 359
Innskudd fra publikum	30 591	31 070	32 496	33 020	35 379	36 122
Innskudd fra forretnings- og sparebanker	746	753	744	702	725	708
Lån i Norges Bank	134	121	137	275	176	457
Øvrige passivaposter	2 190	2 387	2 909	3 427	2 632	3 072
Passiva i alt	33 661	34 331	36 286	37 424	38 912	40 359
Spesifikasjoner:						
Fordringer på utlandet	62	66	119	119	85	113
Gjeld til utlandet	147	142	152	143	155	149
Garantier	762	834	897	941	1 002	1 060

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 11a. Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på sektorer (Mill. kroner)

	31/12 1975	31/3 1976	30/6 1976	30/9 1976	31/12 1976
Utlån til:					
Kommuner	1 294	1 435	1 434	1 433	1 423
Næringslivet	8 749	9 352	9 748	10 091	9 905
Lønnstakere	12 274	12 142	12 823	13 251	14 587
Andre private sektorer	490	488	490	462	415
Utlån til publikum i alt	22 807	23 417	24 495	25 237	26 330

Tabell 11b. Sparebankenes utlån fordelt på næringer (Mill. kroner)

	31/12 1975	31/3 1976	30/6 1976	30/9 1976	31/12 1976
Utlån til:					
Jordbruk og skogbruk	1 578	1 625	1 720	1 748	1 801
Fiske og fangst	121	125	147	151	163
Bergverksdrift	57	54	57	57	53
Industri	1 500	1 481	1 573	1 551	1 480
Herav:					
Næringsmidler etc.	322	333	371	360	344
Trevarer	286	274	287	274	275
Treforedling	30	28	27	28	28
Kjemisk produksjon etc.	72	75	91	98	85
Metaller	26	34	27	28	26
Bygging av fartøyer	133	117	130	126	117
Verkstedproduksjon	252	255	258	268	263
Kraft- og vannforsyning	167	172	197	197	196
Bygg og anlegg	840	975	989	1 089	1 004
Engros-, agentur- og detaljhandel	1 788	1 898	2 066	2 089	2 067
Hotell- og restaurantdrift	372	352	342	343	391
Utenriks sjøfart	19	18	22	19	16
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	484	528	555	562	568
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	1 081	1 095	1 278	1 459	1 320
Sosial og personlig tjenesteyting	742	745	802	826	846
Utlån til næringslivet i alt	8 749	9 068	9 748	10 091	9 905

Tabell 11c. Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter.
Bevilgete og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1975 — Desember	3 333	5 265	1 907	3 655	17 245
1976 — Mars	3 506	5 084	2 037	3 594	17 785
1976 — Desember	3 832	6 024	2 129	3 954	20 247
1977 — Mars	4 066	5 978	2 320	4 157	20 731
Endring i perioden					
1975 Januar/desember	564	760	137	538	2 190
1976 » »	499	759	222	299	3 002
1976 1. kvartal	173	-181	130	-61	540
1977 » »	234	-46	191	203	484

Tabell 12. Sparebankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lån i Norges Bank	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i forretn.- banker
				I alt	I % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1974 Desember	467	448	54	-35	0,0	9	1 686
1975 Mars	461	457	93	-89	-0,2	17	1 384
Juni	505	476	117	-88	-0,2	8	1 843
September	500	487	110	-97	-0,2	5	1 907
Desember	493	505	134	-146	-0,4	5	1 987
1976 Januar	707	509	116	83	-0,2	13	1 966
Februar	436	513	131	-208	-0,5	10	2 234
Mars	473	515	121	-163	-0,4	10	1 755
April	509	521	168	-179	-0,4	40	1 931
Mai	552	526	199	-173	-0,3	36	1 727
Juni	543	544	137	-138	-0,2	41	2 299
Juli	589	549	185	-146	-0,3	22	2 365
August	1 031	816	258	-43	0,0	60	1 557
September	962	875	275	-188	-0,3	57	1 840
Oktober	983	932	123	-72	0,0	101	2 103
November	1 294	1 247	356	-309	-0,6	78	1 701
Desember	1 265	1 264	176	-175	-0,4	19	1 458
1977 Januar	1 682	1 621	295	-234	-0,6	13	1 456
Februar	1 651	1 639	187	-175	-0,4	15	1 103
Mars	1 706	1 659	457	-410	-1,0	51	1 235
Endring i perioden				(Prosentpoeng)			
1975 Januar/desember	26	57	80	-111	-0,4	-4	301
1976 » »	772	759	42	-29	0,0	14	-529
1976 1. kvartal	-20	10	-13	-17	0,0	5	-232
1977 1. »	441	395	281	-235	-0,6	32	-223

1) Se note 1, tabell 9.

2) Se note 2, tabell 5.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 13. Balanse for private finansieringsselskaper (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/12 1976	Endringer				Siste 12 mndr. pr. 31/12-76
		4. kvartal		1.-4. kvartal		
		1975	1976	1975	1976	
Bankinnskudd	183	-45	-56	-23	59	59
Utlån til publikum ¹⁾	3 096	121	187	261	344	344
Utlån til andre sektorer	679	-80	-7	-216	-24	-24
Andre aktiva	1 092	38	-523	305	-765	-765
Aktiva i alt ²⁾	4 956	29	-403	320	-397	-397
Lån i norske finansinstitusjoner	599	-197	26	-94	-590	-590
Andre innenlandske lån	2 944	213	-172	385	605	605
Lån i utlandet	155	-47	-35	-174	-69	-69
Kapital, fond m.v.	628	37	154	93	154	154
Andre passiva	630	23	-376	110	-497	-497
Passiva i alt	4 956	29	-403	320	-397	397

1) Før avskrivning. 2) Etter avskrivning.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 14. Balanseutdrag for livsforsikringsselskaper (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/12 1976	Endringer				Siste 12 mndr. pr. 31/12-76
		4. kvartal		1.-4. kvartal		
		1975	1976	1975	1976	
Aktiva:						
Kassebeholdning og bankinnskudd	267	44	116	28	9	9
Statsobligasjoner	1 748	1	-5	2	-5	-5
Statsgaranterte obligasjoner	157	8	1	17	70	70
Andre norske ihendehaverobligasjoner	6 082	149	177	685	834	834
Utlån til publikum	10 341	269	286	844	1 069	1 069
Utlån til andre sektorer	396	-6	55	38	165	165
Andre spesifiserte aktiva	1 235	40	-6	99	82	82
Balanseutdrag i alt	20 226	505	624	1 713	2 224	2 224

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 15. Balanseutdrag for skadeforsikringsselskaper (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/12 1976	Endringer				Siste 12 mndr. pr. 31/12-76
		4. kvartal		1.-4. kvartal		
		1975	1976	1975	1976	
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 363	226	47	389	108	108
Stats- og statsgaranterte obligasjoner	1	0	-1	0	-1	-1
Andre norske ihendehaverobligasjoner	126	-13	-7	-7	30	30
Utlån til publikum	2 440	154	53	236	260	260
Utlån til andre sektorer	464	20	67	88	72	72
Andre spesifiserte aktiva	1 785	266	102	286	163	163
Aktiva i alt	6 179	653	261	992	632	632

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 16. Balanse for statsbanker¹⁾ (Mill. kroner)

	31/12-75	31/3-76	30/6-76	30/9-76	31/12-76	31/3-77
Kassebeholdning og bankinnskudd	703	750	838	766	884	864
Utlån til publikum	37 166	38 750	40 429	42 027	44 381	46 225
Utlån til statsforvaltningen	906	634	502	541	1 053	..
Andre fordringer på statskassen	856	857	1 057	1 057	1 312	1 456
Andre aktiva	595	406	378	369	317	1 440 ²⁾
Aktiva i alt	40 226	41 397	43 204	44 760	47 947	49 985
Ihendehaverobligasjonslån						
Herav:						
I norske kroner	4 046	4 059	4 343	4 628	5 229	5 415
I utenlandsk valuta	1 356	1 447	1 815	1 815	2 240	2 438
Lån fra statskassen	31 681	32 519	33 853	34 774	36 672	38 097 ³⁾
Andre lån	400	412	425	405	412	..
Aksjekapital, fond m.v.	2 316	2 337	2 526	2 525	2 655	3 045
Andre passiva	427	623	242	613	739	990
Passiva i alt	40 226	41 397	43 204	44 760	47 947	49 985

1) Eksklusive Postgiro og Postsparebanken.

2) Inklusive utlån til statsforvaltningen.

3) Inklusive "Andre lån".

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 17. Balanse for kredittforeninger o.l. (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/12 1976	Endringer				Siste 12 mndr. pr. 31/12-76
		4. kvartal		1.-4. kvartal		
		1975	1976	1975	1976	
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 474	-230	48	431	68	68
Utlån i alt ¹⁾	14 991	801	1 039	1 824	3 718	3 718
Herav fra institusjoner som finansierer:						
a) Realkreditt	5 418	747	368	750	972	972
b) Skip	5 618	240	251	706	1 672	1 672
Andre aktiva	226	36	-40	42	-37	-37
Aktiva i alt²⁾	16 517	563	1 047	2 256	3 749	3 749
Ihendehaverobligasjonslån	15 088	444	775	2 221	3 455	3 455
Annen gjeld	180	180	4	47	-142	-142
Kapital, fond m.v.	1 249	-61	268	-12	436	436
Passiva i alt	16 517	563	1 047	2 256	3 749	3 749

1) Før avskrivning. 2) Etter avskrivning.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 18. Nettoemisjoner av norske ihendehaverobligasjoner fordelt på långivere (Mill. kroner)

	Beholdning av norske ihende- haver- obligasj. pr. 31/12 1976	Endringer				Siste 12 mndr. pr. 31/12-76
		4. kvartal		1.-4. kvartal		
		1975	1976	1975	1976	
Folketrygdfondet	11 615	816	362	2 254	1 385	1 385
Postsparebanken og postgiro	4 576	-35	12	151	-112	-112
Livsforsikringselskaper	7 987	158	173	704	899	899
Forretningsbanker	11 275	369	430	1 720	1 640	1 640
Sparebanker	8 724	180	476	494	1 325	1 325
Norges Bank	2 149	215	322	1 602	-69	-69
Andre	4 623	-736	-438	34	45	45
I alt¹⁾	50 949	967	1 337	6 959	5 113	5 113

1) Her satt lik den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld i norske kroner.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 19. Kreditt-tilførsel til private og kommuner (Mill. kroner)

	1.-4. kvartal		Budsjett-tall for 1977 fra nasjonalbudsj. for 1977	Budsjett-tall for 1977 fra det reviderte nasjonalbudsj. for 1977
	1975	1976		
Forretningsbanker	3 967	4 383	3 200	3 600
Sparebanker	2 864	3 523	2 800	2 900
Private finansieringsselskaper	262	344	300	300
Forsikring	1 129	1 380	1 050	1 450
Herav:				
Livsforsikring m.v.	894	1 120 ¹⁾	800	1 200
Skadeforsikring	235	260	250	250
Statsbanker m.v. ²⁾	5 570	7 469	10 100	9 200
Kredittforeninger o.l.	1 570	3 215		
Obligasjonsmarkedet	774	1 090	3 000	4 100
Samlet spesifisert kreditt-tilførsel fra innenlandske kilder	16 136	21 404	20 450	21 550
Direkte kapitalinngang fra utlandet	10 288	14 610	5 650	10 600
Herav:				
Rederier	2 233	4 404	3 600	4 800
Regulert kapitalinngang til andre private og kommuner	3 327	2 117	700	-100
Kapitalinngang hovedsakelig til oljevirkksomhet	3 887	6 039	600	4 700
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	841	2 050	750	1 200
Samlet spesifisert kreditttilførsel	26 424	36 014	26 100	32 150

1) Norges Banks anslag.

2) Inklusive Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

Tabell 20a. Endringer i publikums likviditet (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel (+) Inndragning (—)	1/1—31/12		1/1—31/3		Siste 12 mndr. pr. 31/3	
	1975	1976	1976	1977	1976	1977
A. Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd m.v. ¹⁾ (—)	—3 795	—1 647	—3 141	—200	—5 931	1 294
B. Sentralmyndighetenes låne- transaksjoner ²⁾	7 742	11 184	3 169	2 747	9 276	10 762
Herav:						
Statsbankenes utlånsøkning	5 294	7 216	1 585	1 844	5 715	7 475
C. Forretnings- og sparebankenes kreditt-tilførsel ³⁾ (+) og inntektsoverskudd (—)	10 207	11 451	1 895	2 059	11 264	11 572
Herav:						
Forretningsbankenes utlånsøkning	3 967	4 383	1 617	2 276	4 315	5 039
Sparebankenes utlånsøkning	2 866	3 523	609	878	2 906	3 792
D. Økning i skattefrie fonds- avsetninger og banksparing med skattefradrag (—)	—225	—409	—29	—41	—403	—421
E. Publikums netto valutasalg til bankene	—1 864	—4 831	—1 813	—2 509	—3 355	—5 527
F. Uspesifisert tilførsel inkl. statistiske feil	—272	—610	809	1 406	1 337	30
G. Endring i publikums likviditet i alt (A+ . . . +F)	11 793	15 138	890	3 462	12 188	17 710
Herav:						
Sedler og mynt	1 618	1 865	—511	—472	1 362	1 904
Innskudd på anfordring	2 164	2 906	162	2 519	2 995	5 263
Ubenyttede kassekreditter og byggelån	2 044	1 795	471	—719	2 019	1 547
Tidsinnskudd ekskl. banksparing med skattefradrag	5 967	8 572	1 710	2 134	5 812	8 996
H. Endring i publikums likviditet i prosent av likviditetssmassen	15,3	17,1	1,0	3,3	15,8	19,8

Merk: Publikum er i prinsippet definert som andre innenlandske sektorer enn staten, sosiale trygder og banker.

1) Omfatter den del av statens overskudd for lånetransaksjoner og statsbankenes inntektsoverskudd som gir innenlandsk likviditetsvirkning, trygdeforvaltningens inntektsoverskudd samt økning i innestående på skattekonti i banker og Postgiro. Fra anslaget over statens inntektsoverskudd har en, for å komme fram til den innenlandske likviditetsvirkning, korrigeret for statens netto renter og stonader til utlandet. Trygdeforvaltningens inntektsoverskudd er antatt å svare tilnærmet til fondsopplegg i folketrygden (inkl. ufordelte renteinntekter) og økning i Rikstrygdeverkets plasseringer i form av kontolån til

statskassen og innskudd på Postgiro. Økning i Folketrygd-fondet som følge av innlemming av andre trygder er holdt utenfor.

2) Omfatter publikums nettokjøp av stats- og statsbank-obligasjoner (—), Folketrygdfondets nettokjøp av §15-obligasjoner (+), statsbankenes utlånsøkning (+), statens spesifiserte utlånsøkning og aksjekjøp (+) og kreditt-tilførsel fra Norges Bank, Postgiro og Postsparebanken (+).

3) Omfatter bankenes nettokjøp av § 15-obligasjoner, økning i utlån og økning i ubenyttede kassekreditter og byggelån.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank samt diverse spesialoppgaver.

Tabell 20b. Sammensetningen av publikums likviditet³⁾ (Mill. kroner)

Beholdningstall ved utgangen av perioden	Sedler og mynt	Innskudd på anfordring ¹⁾	Ubenyttede kasse-kreditter og byggelån	Sum	Tids-innskudd ²⁾	Publikums likviditet i alt	Endring siste 12 mndr. i publikums likviditet i alt	
							Belop	%
1975 Desember	12 392	16 264	11 868	40 524	48 210	88 734		
1976 Januar	12 178	17 720	12 571	42 469	49 132	91 601		
Februar	12 090	16 995	11 976	41 056	49 808	90 869		
Mars	11 881	16 426	11 397	39 704	49 920	89 624		
April	12 193	17 203	11 447	40 843	50 977	91 820		
Mai	12 483	16 302	11 444	40 229	50 952	91 181		
Juni	12 865	18 802	11 933	43 600	51 523	95 123		
Juli	12 883	18 383	12 523	43 789	52 593	96 382		
August	12 587	18 263	12 605	43 455	53 432	96 887		
September	13 271	18 059	12 688	44 018	52 688	96 706		
Oktober	13 819	19 310	13 472	46 601	53 911	100 512		
November	13 466	18 500	13 499	45 465	53 338	98 803		
Desember	14 257	19 170	13 663	47 090	56 782	103 872	15 138	17,1
1977 Januar	13 848	20 901	13 857	48 606	57 719	106 325	14 724	16,1
Februar	13 756	19 720	13 513	46 989	59 040	106 029	15 160	16,7
Mars	13 785	21 689	12 944	48 418	58 916	107 334	17 710	19,8

1) Eksklusive kommunekasserernes skattekonti, statens konti for merverdiavgift og Rikstrygdeverkets konto.

2) Eksklusive banksparing med skattefradrag og Folkestrygdefondets innskudd på termin.

3) Fra og med januar 1977 er Postgiros oppgaver til Statistisk Sentralbyrå tilpasset sektorinndelingen i den nye bankstatistikken ("ny bankstatistikk"). Dette gir oss muligheter for bedre anslag på publikums innskudd i Postgiro, som inngår i innskudd på anfordring i tabell 20b.

De nye oppgavene tyder på at våre tidligere beholdningstall har ligget for høyt.

Overgang til nye tall vil derfor innebære et skift nedover i tallrekken.

Den nye bankstatistikken for forretnings- og sparebankene gir mulighet for å splitte opp innskudd i utenlandsk valuta på anfordringsinnskudd og tidsinnskudd. Tidligere har en regnet innskudd i utenlandsk valuta som tidsinnskudd.

Beholdningstallene i tabell 20b er korrigerert tilbake til desember 1975 og er ikke sammenlignbare med tall for tidligere måneder.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank samt diverse spesialoppgaver.

Tabell 21. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssetter på nye utlån i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Veksler		Utlån mot avbet.kontr.				Andre utlån						Utlån i alt			
	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Kassekreditter		Byggelån		Under 1 år		Over 1 år		Rente	Provisjon
							Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon		
4. kvartal 1975	7,5	0,8	9,2	0,5	6,8	1,3	7,3	1,0	7,1	0,0	6,9	0,0	7,2	0,6		
Lavest	9,3	1,8	10,1	1,9	7,5	1,5	7,9	1,2	10,0	1,1	10,1	1,2	9,5	1,4		
Høyest																
1. kvartal 1976	7,7	0,9	9,3	0,5	6,8	1,3	7,3	1,0	7,1	0,0	6,9	0,0	7,2	0,6		
Lavest	9,4	1,9	10,4	1,9	7,5	1,6	8,0	1,5	10,0	1,1	10,1	1,2	9,6	1,5		
Høyest																
2. kvartal 1976	7,9	0,9	9,6	0,5	6,9	1,3	7,3	1,2	7,1	0,0	7,1	0,0	7,4	0,6		
Lavest	9,4	1,9	10,4	1,9	7,5	1,6	8,0	1,5	10,0	1,4	10,1	1,3	9,6	1,5		
Høyest																
3. kvartal 1976	8,0	1,0	9,6	0,5	6,9	1,3	7,3	1,2	7,1	0,0	7,1	0,0	7,4	0,6		
Lavest	9,4	1,9	10,4	1,9	7,5	1,6	8,0	1,6	10,0	1,4	10,1	1,3	9,6	1,6		
Høyest																
4. kvartal 1976	8,1	1,0	9,6	0,5	6,9	1,3	7,3	1,2	7,2	0,0	7,1	0,0	7,4	0,6		
Lavest	9,5	1,9	10,8	1,9	7,5	1,6	8,1	1,8	10,4	1,6	10,3	1,3	9,7	1,8		
Høyest																
Engangsprovisjon: (Prosent av lånebeløp)																
4. kvartal 1975																
Lavest		0,1		0,1		0,0		0,0		0,1		0,1		0,1		
Høyest		0,6		0,9		0,5		0,6		0,5		0,7		0,7		
4. kvartal 1976																
Lavest		0,2		0,2		0,2		0,2		0,1		0,2		0,2		
Høyest		0,9		1,5		0,7		0,7		0,6		0,8		0,8		

1) Foreløpige tall utarbeidet i Norges Bank. Tekniske merknader til tabellen på side 105.

Tabell 22. Sparebanker. Rente og provisjonsatser på nye utlån i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Veksler		Utlån mot		Kassekreditter		Byggelån		Andre utlån		Utlån i alt			
	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Over 1 år			
											Rente	Provisjon		
4. kvartal 1975														
Lavest	8,4	0,5	9,0	0,3	6,9	0,8	7,1	0,7	7,5	0,0	6,7	0,0	6,9	0,3
Høyest	8,9	1,1	9,6	1,3	7,7	1,3	7,3	0,9	9,2	0,7	9,2	1,0	8,8	1,0
1. kvartal 1976														
Lavest	8,5	0,5	9,1	0,3	7,0	0,9	7,1	0,8	7,5	0,0	6,8	0,0	7,0	0,3
Høyest	9,1	1,1	9,6	1,3	7,7	1,3	7,3	1,0	9,4	0,7	9,3	1,0	8,9	1,0
2. kvartal 1976														
Lavest	8,7	0,5	9,3	0,3	7,0	0,9	7,2	1,0	7,8	0,0	7,0	0,0	7,1	0,4
Høyest	9,3	1,1	9,9	1,3	7,7	1,3	7,4	1,3	9,6	0,7	9,5	1,0	9,0	1,2
3. kvartal 1976														
Lavest	8,7	0,5	9,4	0,3	7,0	0,9	7,2	1,0	7,8	0,0	7,1	0,0	7,1	0,4
Høyest	9,3	1,1	9,9	1,3	7,7	1,3	7,4	1,3	9,6	0,7	9,5	1,0	9,0	1,3
4. kvartal 1976														
Lavest	8,7	0,6	9,4	0,4	7,0	1,0	7,2	1,1	7,8	0,1	7,2	0,0	7,2	0,4
Høyest	9,3	1,1	10,0	1,3	7,7	1,4	7,4	1,4	9,6	0,7	9,6	1,0	9,1	1,4
Engangsprovisjon: (Prosent av lånebeløp)														
4. kvartal 1975														
Lavest		0,1		0,2		0,0		0,0		0,1		0,1		0,1
Høyest		0,5		0,8		0,3		0,4		0,5		0,5		0,5
4. kvartal 1976														
Lavest		0,1		0,2		0,0		0,0		0,1		0,1		0,1
Høyest		0,6		1,0		0,4		0,4		0,5		0,6		0,6

1) Foreløpige tall utarbeidet i Norges Bank. Tekniske merknader til tabellen på side 105.

Norges Bank Oslo

	<i>Postadresse</i>	<i>Telefon</i>	<i>Telex</i>
Hovedsetet	Postboks 336 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 21 20	11369 nbank n
Valutaavdelingen	Postboks 735 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 01 50	11375 nbfdp n

Norges Banks seddel- og myntproduksjon

Norges Banks Seddeltrykkeri	Nedre Slottsgt. 1 b, Oslo 1	(02) 42 70 80	
Den Kongelige Mynt	Postboks 53, 3601 Kongsberg	(034) 31486	17211 mynt n

Norges Banks avdelinger

Arendal	Postboks 23, 4801 Arendal	(041) 21555	19760 nba n
Bergen	Postboks 699, 5001 Bergen	(05) 21 37 20	42155 nbber n
Bodø	Postboks 327, 8001 Bodø	(081) 21060	64353 nbbo n
Drammen	Postboks 86, 3001 Drammen	(02) 83 74 91	19790 nbd n
Fredrikstad	Postboks 158, 1601 Fredrikstad	(032) 16575	19820 nbfd n
Gjøvik	Postboks 12, 2801 Gjøvik	(061) 75100	19830 nbgk n
Halden	Postboks 97, 1751 Halden	(031) 84564	19840 nbhdn n
Hamar	Postboks 115, 2301 Hamar	(065) 23018	19860 nbhm n
Hammerfest	Postboks 55, 9601 Hammerfest	(084) 11344	64354 nbhf n
Haugesund	Postboks 233, 5501 Haugesund	(047) 28500	42893 nbhd n
Kristiansand S.	Postboks 204, 4601 Kristiansand S.	(042) 23070	19880 nbch n
Kristiansund N.	Postboks 80, 6501 Kristiansund N.	(073) 72911	55261 nbcs n
Larvik	Postboks 140, 3251 Larvik	(034) 81300	19890 nbl n
Lillehammer	Postboks 208, 2601 Lillehammer	(062) 54060	11834 nbll n
Skien	Postboks 87, 3701 Skien	(035) 27540	18107 nbks n
Stavanger	Postboks 18, 4001 Stavanger	(045) 20000	33047 nbsta n
Tromsø	Postboks 475, 9001 Tromsø	(083) 81624	64141 nbtrm n
Trondheim	Postboks 564, 7001 Trondheim	(075) 28060	55056 nbtrh n
Vardø	Postboks 68, 9951 Vardø	(085) 87621	64355 nbvar n
Alesund	Postboks 380, 6001 Alesund	(071) 21710	42894 nbaal n

